

Miasto i Gmina Strzelce Opolskie

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY STRZELCE OPOLSKIE NA LATA 2012-2015

Strzelce Opolskie 2011

Spis treści:

1. Wstęp (s. 3)
2. Podstawa prawna opracowania Programu (s. 3)
3. System prawny ochrony zabytków w Polsce (s. 4)
 - 3.1. Główne uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami (s. 4)
 - 3.2. Organizacja organów ochrony zabytków (s. 7)
 - 3.3. Pozostałe uwarunkowania prawne dotyczące ochrony i opieki nad zabytkami (s. 8)
4. Spójność Programu z krajowymi, wojewódzkimi i powiatowymi dokumentami strategicznymi (s. 12)
 - 4.1. Uwarunkowania ochrony dziedzictwa kulturowego na szczeblu krajowym (s. 12)
 - 4.2. Uwarunkowania ochrony dziedzictwa kulturowego na szczeblu wojewódzkim (s. 15)
 - 4.3. Uwarunkowania ochrony dziedzictwa kulturowego na szczeblu powiatowym i międzygminnym (s. 19)
5. Spójność Programu z lokalnymi dokumentami strategicznymi i programami (s. 23)
6. Charakterystyka zasobów i analiza stanu zachowania dziedzictwa kulturowego gminy Strzelce Opolskie (s. 29)
 - 6.1. Krajobraz kulturowy (s. 29)
 - 6.2. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony (s. 40)
 - 6.2.1. Zabytki nieruchome (s. 40)
 - 6.2.2. Zabytki ruchome (s. 65)
 - 6.2.3. Zabytki archeologiczne (s. 66)
 - 6.2.4. Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego (s. 68)
 - 6.3. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków (GEZ) (s. 70)
 - 6.4. Zabytki będące własnością Gminy Strzelce Opolskie (s. 80)
7. Analiza szans i zagrożeń dla środowiska kulturowego gminy Strzelce Opolskie (s. 86)
8. Założenia programowe – priorytety, kierunki działań, zadania (s. 89)
 - 8.1. Zadania gminnego programu opieki (s. 90)
 - 8.1.1. Priorytet 1 – Ochrona i zarządzanie dziedzictwem kulturowym (s.90)
 - 8.1.2. Priorytet 2 – Kształtowanie krajobrazu kulturowego (s. 93)
 - 8.1.3. Priorytet 3 – Edukacja w zakresie ochrony zabytków oraz promocja dziedzictwa kulturowego (s. 94)
9. Narzędzia służące realizacji Programu (s. 96)
10. Źródła finansowania Programu (s. 97)
11. Realizacja i finansowanie przez Gminę zadań z zakresu ochrony zabytków (s. 104)

Załącznik:

Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków zlokalizowanych na terenie gm. Strzelce Opolskie (s. 107)

1. Wstęp

Materialne dziedzictwo miasta Strzelce Opolskie oraz okolicznych wsi, wraz z bogatymi zasobami przyrodniczymi, składa się na zróżnicowany i zarazem harmonijny obraz krajobrazu kulturowego. Z tego też powodu niezwykle ważne jest opracowanie systemowej metody ochrony zabytków, która jednocześnie uwzględniałaby urbanistyczne aspiracje Strzelce Opolskich, jak i zachowywałaby tradycyjny charakter terenów wiejskich.

Lokalne zabytki są cennym elementem historii i kultury, świadkami kształtowania w ciągu wieków przyjaznego sobie otoczenia zarówno przez ludność miejską i wiejską. Współcześnie zabytki gminy Strzelce Opolskie w niezaprzeczalny sposób budują świadomość i tożsamość regionalną mieszkańców.

Celem niniejszego *Programu Opieki nad Zabytkami* jest aktywne i efektywne zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego gminy poprzez wyznaczenie podstawowych kierunków działań i budowanie spójnej polityki ochrony zabytków w perspektywie wieloletniej. Oczekiwany rezultatami będzie poprawa stanu zachowania zabytków, wyeksponowanie walorów krajobrazu kulturowego oraz wykorzystanie zabytków na potrzeby turystyczne, społeczne i gospodarcze. *Program* ma służyć szeroko pojętemu rozwojowi i promocji gminy, również w zakresie planowania przestrzennego, turystyki czy ochrony środowiska.

Program tworzony jest głównie z myślą o samorządzie gminnym, posiadającym rzeczywiste instrumenty ochrony zabytków, a także o wszystkich mieszkańcach gminy Strzelce Opolskie, zainteresowanych zwiększeniem estetyki przestrzeni publicznej i polepszeniem stanu zachowania zabytków: obecnych oraz przyszłych właścicielach i użytkownikach obiektów zabytkowych, animatorach życia kulturalnego, lokalnych wspólnotach, parafiach.

2. Podstawa prawna opracowania Programu

Podstawę prawną opracowania *Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Strzelce Opolskie* stanowią zapisy art. 87 *Ustawy z dnia 23 lipca 2003 o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz.U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.), ostatnio nowelizowana 18 marca 2010 r. (Dz.U. z 2010 r. Nr 75, poz. 474) mówiące, że Burmistrz Miasta sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami, który po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w formie uchwały przyjmuje Rada Miejska. Następnie Program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Z realizacji programu Burmistrz Miasta sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia Radzie Miejskiej.

Szczegółowe cele opracowania wymienione są w art. 87, ust. 2 cytowanej *Ustawy*:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Ustalenia gminnego program opieki nad zabytkami uwzględnienia się następnie w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (art. 19 ust. 2).

3. System prawny ochrony zabytków w Polsce

3.1. Główne uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1997, Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)

Ustawa zasadnicza stanowi fundament systemu ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce: „Rzeczpospolita Polska [...] strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju (art. 5), [...] stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju (art. 6. ust. 1), oraz każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa (art. 86)”.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Ustawa stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce, określa politykę zarządzania zabytkami oraz wyznacza główne zadania państwa oraz obywateli (właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych). Szczegółowe zapisy określają przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady

tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków. Wprowadza pojęcia ochrony i opieki.

Ochrona zabytków (art. 4) polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremnienie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Natomiast opieka nad zabytkami (art. 5) sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega w szczególności na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości.

Opiece i ochronie podlegają, bez względu na stan zachowania (art. 6):

- zabytki nieruchome – krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne i ruralistyczne, zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji,
- zabytki ruchome – dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje stanowiące zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych, numizmaty oraz pamiątki historyczne, wytwory techniki, materiały biblioteczne, wytwory sztuki ludowej, rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne, przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji,
- zabytki archeologiczne – pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie ustawodawczej mogą podlegać również nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Ustawa wskazuje formy ochrony zabytków (art. 7), do których należą:

- wpis do rejestru zabytków (prowadzonego przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek na podstawie decyzji wydanej przez WKZ z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy);
- uznanie za Pomnik Historii (przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i dziedzictwa narodowego);
- utworzenie parku kulturowego (przez Radę Miejską na podstawie uchwały);
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Zapisy dotyczące samorządu gminnego

Ochrona zabytków znajdujących się na terenie gminy należy do jednych z obowiązków i kompetencji samorządu lokalnego. Zadania stojące przed organami administracji publicznej precyzuje wymieniony już art. 4 *Ustawy*. Realizacji tych zadań, obok sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87), ma służyć m.in.:

- prowadzenie gminnej ewidencji zabytków (art. 22, ust. 4 i 5): „Burmistrz prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy”. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:
 - 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
 - 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
 - 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez burmistrza w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Ewidencja zabytków stanowi podstawę do sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami.

- utworzenie przez Radę Miejską, po zasięgnięciu opinii WKZ, parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej (art. 16). Park kulturowy przekraczający granice gminy może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał Rad Gmin (związku gmin), na terenie których ten park ma być utworzony.

- uwzględnianie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego (art. 18).
- udzielanie przez organ stanowiący gminy dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale (art. 81).
- powierzenie przez Wojewodę, na wniosek WKZ, w drodze porozumienia, prowadzenia niektórych spraw z zakresu swojej właściwości, w tym wydawanie decyzji administracyjnych gminom, a także związkom gmin, położonym na terenie województwa (art. 96).

3.2. Organizacja organów ochrony zabytków

Organami ochrony zabytków są (art. 89): minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków oraz wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Wojewódzki Konserwator Zabytków, który kieruje wojewódzkim urzędem ochrony zabytków.

Wojewódzkiego konserwatora zabytków powołuje i odwołuje wojewoda, za zgodą Generalnego Konserwatora Zabytków (art. 91). Do zadań wykonywanych przez WKZ należy w szczególności:

- 1) realizacja zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 2) sporządzanie, w ramach przyznaných środków budżetowych, planów finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 3) prowadzenie rejestru i wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz gromadzenie dokumentacji w tym zakresie;
- 4) wydawanie, zgodnie z właściwością, decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz w przepisach odrębnych;
- 5) sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań konserwatorskich, architektonicznych, prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach oraz badań archeologicznych;
- 6) organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 7) opracowywanie wojewódzkich planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych oraz koordynacja działań przy realizacji tych planów;

- 8) upowszechnianie wiedzy o zabytkach;
- 9) współpraca z innymi organami administracji publicznej w sprawach ochrony zabytków.

Kolejnym stopniem systemu ochrony zabytków w regionie byłoby ewentualne powołanie gminnego (i/lub powiatowego) konserwatora zabytków, na podstawie porozumienia Wojewody Opolskiego z Burmistrzem Strzelec Opolskich (Starostą Strzeleckim). Takiemu lokalnemu konserwatorowi (np. na samodzielnym stanowisku ds. Ochrony Zabytków) zostałoby powierzony prowadzenie niektórych spraw z zakresu właściwości Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (występującego w imieniu Wojewody Opolskiego), co w znaczącym stopniu poprawiłoby jakość zarządzania dziedzictwem w gminie oraz powiecie, a także w województwie.

3.3. Pozostałe uwarunkowania prawne dotyczące ochrony i opieki nad zabytkami

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.)

Ustawa reguluje szczegółowy zakres zadań związanych z ochroną zabytków na poziomie lokalnym. Do zadań własnych gminy należy wykonywanie zadań w zakresie m.in. kultury, ochrony zabytków i opieki nad zabytkami a także ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej.

Warto zwrócić uwagę, że zakres dotyczący szeroko pojętej ochrony zabytków, mieści w sobie zarówno zapisy ściśle mówiące o ochronie zabytków, jak również pozostałe, dotyczące ochrony środowiska, przyrody, turystyki, zieleni gminnej i zadrzewień a także promocji gminy. Takie całościowe, wielostronne podejście pozwala skuteczniej chronić oraz lepiej wykorzystywać zasoby zabytkowe gminy co pozytywnie wpływa na pozostałe dziedziny działalności.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2001 r. Nr 62 poz. 627 z późn. zm.)

W *Ustawie* zapisano, iż prognoza oddziaływania na środowisko, sporządzana przy okazji opracowywania polityk, strategii, planów lub programów powinna „określać, analizować i oceniać przewidywane znaczące oddziaływania, [...] na środowisko, a w szczególności na [...] zabytki, jak również w przypadku odstąpienia od przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, *Ustawa* nakłada obowiązek sprawdzenia, czy decyzja o odstąpieniu uwzględnia: [...] „cechy obszaru objętego oddziaływaniem na środowisko, w szczególności obszaru o szczególnych właściwościach naturalnych lub posiadających znaczenie dla dziedzictwa kulturowego wrażliwe na oddziaływania, istniejące przekroczenia standardów jakości środowiska lub intensywne wykorzystywanie terenu.

Niezwykle ważne są przepisy dotyczące planowanych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko i wymagających sporządzenia „raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko”. Dla ochrony dziedzictwa kulturowego przepis ten jest istotny w kontekście budowy wież telefonii komórkowej oraz stosunkowo nowej inicjatywy, jaką jest budowa farm wiatrowych i ich oddziaływanie na krajobraz kulturowy, a więc przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze.

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2003 r. nr 80 poz. 717 z późn. zm.)

Ustawa precyzuje co powinno być uwzględniane podczas sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a także ustaleniach lokalizacji inwestycji celu publicznego. W interesującym nas obszarze w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym uwzględniania się „wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej” (art. 1).

W studium uwzględniać należy uwarunkowania wynikające ze: [...] „stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego, stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej” (art. 10).

Studium oraz plany zagospodarowania przestrzennego winny określać [...] „obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego i uzdrowisk, obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej”.

Istotne jest nałożenie na wójtów i burmistrzów obowiązków zarówno zawiadomienia m.in. wojewódzkiego konserwatora zabytków o przystąpieniu do sporządzania studiów, planów zagospodarowania przestrzennego i występowania o opinie i wnioski, jak również uzgadniania.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. 1994 r. nr 89 poz. 414.)

Ustawa traktuje zabytki w sposób szczególny, podkreślając, iż obiekt budowlany należy projektować i budować, zapewniając: „ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską”. Wymienione są rodzaje czynności w procesie budowlanym, również w kontekście obiektów wpisanych do rejestru zabytków, znajdujących się na obszarze wpisanym do rejestru zabytków, obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, a także ujętych w gminnej ewidencji

zabytków. Budynki podlegające takiej ochronie prawnej nie wymagają świadectwa charakterystyki energetycznej.

W przypadku obiektów wpisanych do rejestru zabytków wymagane jest uzyskanie pozwolenia na remont tych obiektów lub ich rozbiórkę (ale w tym wypadku dopiero po skreśleniu obiektu z rejestru zabytków przez Generalnego Konserwatora Zabytków). Podobnie jest w przypadku chęci zainstalowania na takim obiekcie tablic i urządzeń reklamowych. *Ustawa* nakazuje wprost wymóg uzyskania pozwolenia WKZ przed wydaniem pozwolenia na budowę.

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. Nr 115 poz. 741)

Jednym z wymienionych celów publicznych jest „opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami”. Kolejne zapisy precyzują, jakie działania wymagają pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Są to sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa (tu wyjątkiem są nieruchomości będące we władaniu Agencji Nieruchomości Rolnych) lub jednostki samorządu terytorialnego oraz wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych do spółek, udział nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków.

Ponadto dopuszczono możliwość nałożenia na nabywcę nieruchomości gruntowej, oddawanej w użytkowanie wieczyste, obowiązku (zapisanego w umowie) odbudowy lub remontu położonych na niej zabytkowych obiektów budowlanych. Taki sam obowiązek można nałożyć w decyzji o ustanowieniu trwałego zarządu.

Ważne dla właściciela zabytku i zarządcy nieruchomości będącej w trwałym zarządzie są zapisy mówiące o obniżce o 50% ceny nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków, chociaż dopuszczono tu także możliwość podwyższenia lub obniżenia tej bonifikaty oraz o obniżce o 50% opłat z tytułu trwałego zarządu, która to bonifikata również może być podwyższona lub obniżona. Gminie przysługuje prawo pierwokupu w przypadku sprzedaży „nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków lub prawa użytkowania wieczystego takiej nieruchomości.”

Ustawa o z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. nr 92 poz. 880)

Ustawa określenie „tereny zieleni” definiuje jako „tereny wraz z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nimi związanymi, pokryte roślinnością, znajdujące się w granicach wsi o zwartej zabudowie lub miast, pełniące funkcje estetyczne, rekreacyjne, zdrowotne lub osłonowe, a w szczególności parki, zieleńce, promenady, bulwary, ogrody botaniczne, zoologiczne, jordanowskie i zabytkowe oraz cmentarze, a także zieleń towarzyszącą ulicom, placom, zabytkowym

fortyfikacjom, budynkom, składowiskom, lotniskom oraz obiektom kolejowymi przemysłowym”.

Zezwolenie na usunięcie drzew lub krzewów z terenu nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków wydaje WKZ; dotyczy to również drzew owocowych. Ustawodawca posłużył się również pojęciem „wartości historycznych”, „kulturowych”, które są jednym z czynników ważnych przy tworzeniu parków krajobrazowych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, ustanawianiu pomników przyrody i innych czynnościach.

Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 1991 r. Nr 114, poz. 493 z późn. zm.)

W *Ustawie* zapisano że „prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym”, natomiast państwo, jako mecenas, wspiera tę działalność, a minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może wspomóc finansowo realizację planowanych na dany rok zadań.

Sprawowanie opieki nad zabytkami jest jednym z podstawowych zadań instytucji kultury, szczególnie tych wyspecjalizowanych w opiece nad zabytkami (których celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami).

Zatem szeroko pojęta opieka nad zabytkami niekoniecznie musi oznaczać bezpośrednie czynności przy zabytku, ale również gromadzenie wiedzy o zabytkach, jej udostępnianie poprzez np. organizację wystaw, edukację społeczeństwa dotyczącą ochrony zabytków, uświadomienie istnienia odziedziczonych po dawnych mieszkańcach dóbr kultury, uwrażliwienie na wyjątkowy charakter tego dziedzictwa.

4. Spójność Programu z krajowymi, wojewódzkimi i powiatowymi dokumentami strategicznymi.

Program Opieki nad Zabytkami Gminy Strzelce Opolskie w celu pełnej realizacji uwzględnia wcześniejsze zapisy dokumentów strategicznych szczebla krajowego, wojewódzkiego i powiatowego. Wszystkie dokumenty odnoszące się (bezpośrednio bądź pośrednio) do dziedzictwa kulturowego gminy Strzelce Opolskie muszą być współzależne, wzajemnie powiązane, by nie dochodziło do konfliktu interesów różnych grup społecznych reprezentujących odmienne spojrzenie np. na gospodarkę przestrzenną.

4.1. Uwarunkowania ochrony dziedzictwa kulturowego na szczeblu krajowym

Strategia Rozwoju Kraju 2007 – 2015 (dokument opracowany przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego w 2006 r.)

W *Strategii*, wieloletnim dokumencie strategicznym rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, zwrócono uwagę na walory środowiska naturalnego, potencjał kulturowy oraz korzystne położenie na kontynencie Polski. W rozbudowie infrastruktury turystycznej niezbędne jest wsparcie inicjatyw lokalnych przez władze publiczne. Położenie nacisku na rozwój turystyki zgodne jest także z „Wizją Polski do roku 2015”.

Zasada zrównoważonego rozwoju oraz pielęgnowanie i zachowanie dziedzictwa kulturowego pozwolą również na osiągnięcie głównego celu *Strategii*, jakim jest podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców Polski. Wśród priorytetów *Strategii* ważnych dla dziedzictwa kulturowego znajdujemy: wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki, poprawę stanu infrastruktury technicznej i społecznej (kultura, sport i turystyka), rozwój obszarów wiejskich (rozwój agroturystyki), rozwój regionalny i podniesienie spójności terytorialnej.

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 i Uzupełnienie NSRK na lata 2004-2020 (dokumenty przyjęte przez Radę Ministrów)

Tworzy ramy dla mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowoczesnie pojmowanej polityki kulturowej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, a także dla wspólnoty Polski z Unią Europejską. Głównym celem *Strategii* jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturowego regionów w Polsce. Do priorytetów zaliczamy:

- aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe celem poprawy stanu zachowania zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do mieszkańców, turystów i inwestorów,
- edukację i administrację na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego.

Dokumentem służącym wdrożeniu *Strategii* w sferze materialnej spuścizny kulturowej Polski jest *Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego”*, w którym wytyczone zostały strategiczne cele polityki państwa w sferze ochrony zabytków:

- przygotowanie skutecznego systemu prawno-finansowego wspierania ochrony i opieki nad zabytkami,
- podjęcie prac nad kompleksowym systemem edukacji na rzecz dziedzictwa,
- poszukiwania instrumentów wzmacniających efekty działalności służby konserwatorskiej,
- ograniczenia uznaniowości konserwatorów poprzez nałożenie na nich odpowiedzialności za niezgodne z prawem postępowania,
- intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksowa poprawa stanu zabytków nieruchomych.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (aktualizacja *Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju*, oprac. przez Rządowe Centrum Studiów Strategicznych, przyjętej w dniu 17.11.2000 r. przez Sejm RP (M.P. Nr 26, poz. 432)).

Dokument określa „uwarunkowania, cele i kierunki zrównoważonego rozwoju kraju oraz działania niezbędne do jego osiągnięcia, a w szczególności: [...] wymagania z zakresu ochrony środowiska i zabytków, z uwzględnieniem obszarów podlegających ochronie”.

W *Koncepcji* zaznaczono, iż „głównym celem przestrzennego zagospodarowania Polski jest osiągnięcie trwałego, wysokiego tempa wzrostu polskiej gospodarki, przy zapewnieniu poprawy stanu środowiska przyrodniczego i umożliwieniu obecnym i przyszłym mieszkańcom kraju równoprawnego dostępu do zasobów przyrody i dóbr kultury.”

Przedstawiono „zasady wynikające z założeń zrównoważonego rozwoju”, wśród których najważniejsze dla szeroko pojętego dziedzictwa kulturowego są:

- przestrzeń, ze względu na jej wysoką wartość przyrodniczą i kulturową, winna być użytkowana bardzo oszczędnie,
- uwarunkowania przyrodnicze i kulturowe terenu powinny stanowić podstawę do kształtowania funkcji rozwojowych struktur przestrzennych,
- zajmowanie wartościowej z punktu widzenia ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego przestrzeni winno odbywać się jedynie w szczególnie uzasadnionych przypadkach. Dotyczy to przede wszystkim rozwoju infrastruktury transportowej i rozbudowy miast.

Aktualnie trwają prace nad nową *Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2008-2033*.

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (w trakcie opracowywania)

Program określi cele i kierunki działań oraz zadania, które powinny być podjęte w szczególności przez organy i jednostki administracji publicznej w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Jego ramy wyznaczają tezy opracowane przez zespół powołany przez Ministra Kultury. Wśród nich na szczególną uwagę zasługują zapisy odnoszące się odpowiednio do działań o charakterze systemowym, dokumentowania, monitorowania i standaryzacji metod działania oraz kształcenia i edukacji.

Część zawartych tam celów i kierunków działań powinna być uwzględniona w lokalnych programach opieki nad zabytkami, co dotyczy w szczególności:

1. integracji ochrony dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego, krajobrazu oraz stosownych zasad zagospodarowania przestrzennego,
2. promocji wartości materialnych oraz wartości niematerialnych dziedzictwa kulturowego, zwłaszcza zabytków w warunkach gospodarki rynkowej,
3. wzmocnienia roli dziedzictwa, zwłaszcza zabytków, w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości,
4. ustalenia czytelnych kryteriów priorytetów oraz usprawnienie systemu rozdziału środków,
5. zorganizowania w skali kraju systemu i służb (również na poziomie j.s.t.) dla monitorowania stanu dziedzictwa kulturowego,
6. kształcenia społeczeństwa w duchu poszanowania dla autentyzmu oraz wartości materialnych i niematerialnych wspólnego, wielokulturowego dziedzictwa,
7. budowanie klimatu społecznego zrozumienia i akceptacji dla idei ochrony i dawności zabytków odczytywanych jako źródło tożsamości, wiedzy i dumy z przeszłości, tradycji, wiedzy o sposobie życia i pracy przodków, poprzez m.in.: edukację na wszystkich poziomach szkół, również wśród kadr nauczycielskich i kadr samorządowych.

W założeniach *Program* ma również uporządkowanie działań w sferze ochrony poprzez wskazanie siedmiu podstawowych zasad konserwatorskich:

1. zasada *primum non nocere*,
2. zasada maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych),
3. zasada minimalnej, niezbędnej ingerencji (powstrzymywania się od działań niekoniecznych),
4. zasada, zgodnie z którą usuwać należy to (i tylko to) co na oryginał działa niszcząco,
5. zasada czytelności i odróżnialności ingerencji,
6. zasada odwracalności metod i materiałów,
7. zasada wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2011-2020 r. (projekt dokumentu na etapie konsultacji społecznych)

Strategia będzie kolejnym dokumentem uwzględniającym zagadnienia szeroko pojętego zarządzania i ochrony dziedzictwa narodowego. Zakres merytoryczny tego międzyresortowego dokumentu został zdefiniowany w Planie uporządkowania strategii rozwoju z dnia 24 listopada 2009 r. Koordynatorem *Strategii* (SRKS) jest Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Ze względu na szeroki zakres pojęcia kapitału społecznego, *Strategia* jest dokumentem horyzontalnym i wieloaspektowym, a jego przygotowanie wymagało współpracy i zaangażowania wielu partnerów z różnych resortów, sektorów i środowisk. Projekt pełnego dokumentu *Strategii*, zawierający cele, kierunki działań oraz instrumenty realizacji został przekazany w kwietniu 2011 r. do konsultacji społecznych. Termin zgłaszania uwag i komentarzy upłynął 31 maja 2011 r.

4.2. Uwarunkowania ochrony dziedzictwa kulturowego na szczeblu wojewódzkim

Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego na lata 2000-2015 (uchwała nr XXXIX/350/2005 Sejmiku Województwa Opolskiego z 11 października 2005 r.)

Dokument jest najważniejszym elementem programowania strategicznego na poziomie regionu, stanowi podstawę realizacji polityki rozwojowej w regionie. Gmina Strzelce Opolskie (wraz z powiatem) została przyporządkowana do wschodniej strefy funkcjonalno-przestrzennej województwa opolskiego.

Wizja województwa opolskiego

Otwarty na świat, wielokulturowy region przyjaznego zamieszkania i konkurencyjnej gospodarki, uczestniczący we współpracy międzynarodowej, z dobrze wykształconym i aktywnym społeczeństwem.

Misja województwa opolskiego

Podejmowanie i wspieranie działań, które zapewnią dynamiczny i zrównoważony rozwój, konkurencyjność, spójność społeczno-gospodarczą i przestrzenną regionu przy zachowaniu tożsamości, specyfiki dziedzictwa kulturowego oraz walorów przyrodniczych Śląska Opolskiego.

Kwestie dziedzictwa kulturowego poruszane są w trzech obszarach *Strategii*:

- ♣ **Cel strategiczny II.** Zapewnienie dogodnych warunków życia w regionie
 - II. 5.** Rewitalizacja miast i miasteczek – Obejmuje kompleksowe działania na trzech poziomach: przestrzenno-funkcjonalnym, inwestycyjno-budowlanym i społeczno-gospodarczym.
- ♣ **Cel strategiczny VI.** Wielofunkcyjne, różnorodne oraz atrakcyjne dla inwestycji i zamieszkania obszary wiejskie
 - VI. 1.** Zachowanie i wykorzystanie zasobów kulturowych oraz przyrodniczych wsi, poprawa stanu środowiska – Realizacja celu powinna odbywać się przez

zachowanie tradycyjnej wiejskiej zabudowy i rewitalizację obiektów zabytkowych oraz równie ważne zachowanie cennych bądź charakterystycznych dla budownictwa wiejskiego obiektów gospodarczych przez ich adaptację do nowych funkcji.

VI. 4. Rozwój turystyki wiejskiej – Zmierzenie do rewitalizacji zabytków techniki i architektury w celu zwiększenia atrakcyjności turystycznej regionu.

VI. 8. Powszechność odnowy wsi i podejścia typu LEADER.

▲ **Cel strategiczny VII.** Rozwój wielokulturowej tożsamości oraz międzynarodowej i krajowej współpracy regionalnej

VII. 1. Tworzenie warunków do rozwoju wielokulturowej tożsamości regionalnej

VII. 5. Tworzenie warunków do podtrzymywania i wzmacniania poczucia więzi z regionem – Realizacja celów poprzez wsparcie działań w zakresie ochrony i przywracania dziedzictwa kulturowego regionu, tak materialnego, jak i niematerialnego, popularyzowanie historii Śląska ze szczególnym uwzględnieniem Śląska Opolskiego, jego znaczenia i dokonań mieszkańców na przestrzeni wieków.

Z uwagi m.in. na zmieniającą się sytuację formalno-prawną oraz uwarunkowania unijne w 2011 r. podjęto działania mające na celu aktualizację strategii (planowane zakończenie prac: lipiec 2012).

Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego 2007-2013 (uchwała Zarządu Województwa Opolskiego nr 57/2006 z dnia 20 grudnia 2006 r.)

Głównym celem *RPO* jest zwiększenie konkurencyjności oraz zapewnienie spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej dla podniesienia atrakcyjności województwa opolskiego, jako miejsca do inwestowania, pracy i zamieszkania. Z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego przyjęto następujące cele:

- infrastruktura społeczna i szkolnictwo wyższe – z rozwinięciem na rozwój kultury oraz ochrony dziedzictwa kulturowego (Działanie 5.3),
- aktywizacja obszarów miejskich i zdegradowanych – rewitalizacja obszarów miejskich oraz zagospodarowanych terenów zdegradowanych (Działanie 6.1 oraz 6.2).

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego (uchwała nr XLVIII/505/2010 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 września 2010 r.)

W *Planie* przyjęto, że „celem polityki przestrzennej jest ochrona dóbr kultury materialnej i niematerialnej a kształtowanie środowiska kulturowego powinno generować rozwój innych dziedzin życia regionu (np. turystyki i rekreacji, osadnictwa, leśnictwa, rolnictwa). Obiekty kultury materialnej winny być wykorzystane i użytkowane z zapewnieniem opieki konserwatorskiej, rewaloryzacji i nadania im odpowiednich funkcji użytkowych”. Dokument powołuje się przy tym na główne cele i priorytety ochrony dziedzictwa kulturowego zawarte w *Programie Opieki nad*

Zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2007-2010 (uchwała nr XIV/158/2007 SWO z dnia 20.12.2007 r.).

Za główne zasady zagospodarowania przestrzennego w zakresie dziedzictwa kulturowego uznano:

- 1) zachowanie ładu przestrzennego na terenach zabudowy historycznej,
- 2) obejmowanie prawną ochroną dziedzictwa kulturowego poprzez opracowywanie m.p.z.p. z określeniem stref ochrony konserwatorskiej,
- 3) nadawanie mocy prawnej Gminnym Ewidencjom Zabytków poprzez umieszczanie ich w m.p.z.p.,
- 4) kompleksową ochronę obszarów i obiektów zabytkowych,
- 5) wykorzystanie obiektów i obszarów zabytkowych do pełnienia określonych funkcji zgodnych bądź nie kolidujących z ich zabytkowym charakterem,
- 6) oszczędne kształtowanie krajobrazu kulturowego, a także przeciwdziałanie rozpraszaniu historycznie ukształtowanej zabudowy,
- 7) harmonizowanie zabytkowych układów urbanistycznych w powiązaniu z rozwojem osadnictwa i komunikacji,
- 8) zachowanie mieszkalno-usługowego charakteru centrów miast,
- 9) eksponowanie regionalnych cech środowiska kulturowego województwa opolskiego,
- 10) inicjowanie nowych form ochrony dziedzictwa kulturowego poprzez tworzenie pomników historii i parków kulturowych w symbiozie z przyrodą i wymogami rozwoju społeczno-gospodarczego.

Główne kierunki polityki przestrzennej w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego:

- 1) ochrona zabytkowego krajobrazu kulturowego,
- 2) ochrona historycznych układów przestrzennych,
- 3) ochrona obiektów i miejsc dziedzictwa kulturowego, w tym dóbr kultury współczesnej,
- 4) ochrona dziedzictwa archeologicznego,
- 5) ochrona materialnych i niematerialnych przejawów tradycji kultury ludowej,
- 6) ochrona miejsc pamięci narodowej i świadectw przeszłości historycznej,
- 7) wykorzystanie elementów dziedzictwa kulturowego dla rozwoju regionu.

Plan wymienia wśród obszarów prawnej ochrony z terenu gminy: układ urbanistyczny miasta Strzelce Opolskie (o znaczeniu regionalnym) wraz z ratuszem, parkiem miejskim i fortyfikacjami (?) oraz Park Krajobrazowy „Góra Św. Anny”.

Natomiast ze względu na historyczny ogólny układ przestrzenny przypisano **Rozmierzy** wartości wysokie.

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2011-2014 (uchwała Nr V/76/2011 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 29 marca 2011 r.)

Dokument o charakterze strategicznym dla efektywnego zarządzania, zachowania i promocji dziedzictwa kulturowego w województwie opolskim. Zakłada trzy główne cele strategiczne ze szczegółowymi priorytetami:

- Cel strategiczny I – Utrzymanie i zarządzanie zasobem regionalnego dziedzictwa kulturowego.

Priorytet I: Realizacja zadań własnych samorządu wojewódzkiego.

Priorytet II: Odnowa wsi w kontekście poprawy stanu zachowania krajobrazu i dziedzictwa regionalnego.

Priorytet III: Rewaloryzacja miast.

Priorytet IV: Ochrona dziedzictwa archeologicznego.

Priorytet V: Rozwój muzealnictwa i wystawiennictwa.

Priorytet VI: Rozwój instytucji opieki nad zabytkami.

- Cel strategiczny II – Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego.

Priorytet I: Dziedzictwo kulturowe jako czynnik stymulujący rozwój gospodarczy.

Priorytet II: Wstrzymanie procesu degradacji zespołów pałacowo-parkowych.

Priorytet III: Wspieranie inicjatyw mających na celu podniesienie rangi obiektów i zespołów zabytkowych.

Priorytet IV: Wspieranie funkcjonowania istniejących szlaków oraz inicjatyw na rzecz tworzenia nowych szlaków obejmujących charakterystyczne dla województwa cenne zespoły i obiekty zabytkowe.

- Cel strategiczny III – Rozwój turystyki związanej z regionalnym dziedzictwem kulturowym i rozwój tożsamości regionalnej.

Priorytet I: Podniesienie poziomu edukacji i wiedzy nt. regionalnego dziedzictwa kulturowego.

Priorytet II: Powołanie nowych instytucji do spraw dziedzictwa kulturowego i współpraca z instytucjami już istniejącymi.

Priorytet III: Współpraca między regionami.

Strategia rozwoju turystyki w województwie opolskim na lata 2007-2013 (dokument nie przyjęty stosownymi uchwałami)

Dokument podaje perspektywy oraz cele strategiczne rozwoju turystyki w regionie m.in. powiązane z szeroko pojętą ochroną i zarządzaniem dziedzictwem kulturowym. Dla obszaru gminy Strzelce Opolskie szczególne znaczenie ma:

- Cel strategiczny: Rozwój produktu markowego – turystyka rekreacyjna, aktywna i specjalistyczna

– rozwój turystyki rowerowej krajoznawczej na terenie województwa (rozwinęty system ścieżek w gminie Strzelce Opolskie),

- rozwój turystyki pieszej w regionie (skrzyżowanie kilku szlaków lokalnych i ponadregionalnych),
- rozwój turystyki opartej o sporty ekstremalne (dawne wyrobiska, tereny przemysłowe),
- rozszerzenie oferty turystyki sentymentalnej (obszar występowania).
- Cel strategiczny: Rozwój produktu markowego – turystyka miejska i kulturowa.
 - rozwój turystyki przemysłowej – industrialnej (d. browar w Strzelcach Opolskich).
- Cel strategiczny: Rozwój produktu markowego – turystyka na terenach wiejskich.
 - pełniejszy rozwój ekoturystyki (Park Krajobrazowy Góra Św. Anny, środkowa część pow. strzeleckiego).

4.3. Uwarunkowania ochrony dziedzictwa kulturowego na szczeblu powiatowym i międzygminnym

Strategia Rozwoju Powiatu Strzeleckiego do roku 2015 (uchwała Nr XXXIX/340/10 Rady Powiatu z dnia 24 lutego 2010 r.)

W dokumencie sformułowano dwa podstawowe do realizacji cele:

- realizacja aspiracji mieszkańców powiatu oraz tworzenie podstaw wsparcia ich możliwości rozwoju we współczesnych uwarunkowaniach społeczno-ekonomicznych,
- wzmocnienie pozycji powiatu w jego otoczeniu lokalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym, [...] i pełnienia istotnych z punktu widzenia partnerów w otoczeniu funkcji społecznych i kulturalnych.

Wśród głównych wartości wizji rozwoju powiatu znajdujemy m.in. „rozwinętą turystykę wykorzystującą tradycje, folklor, historię, zabytki, wartości religijne i walory środowiskowe powiatu oraz sąsiedztwo dużych aglomeracji, w tym: agroturystyka, turystyka weekendowa i rodzinna, turystyka pielgrzymkowa, turystyka edukacyjna, turystyka aktywna (rowerowa), łowiectwo.

Dla celu operacyjnego *Strategii* – „Szacunek dla materialnego dziedzictwa kulturowego i historycznego wyrażający się w utrzymywaniu obiektów zabytkowych i charakterystycznych walorów zabudowy” (CO1.4.) sformułowano kierunek działania – „Ochrona i odnowa zabytkowych obiektów na terenie powiatu” (K1.4.1).

Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Strzeleckiego na lata 2011-2014 (uchwała Nr VIII/86/11 Rady Powiatu Strzeleckiego z dnia 27 kwietnia 2011 r.)

Dokument o charakterze strategicznym dla powiatu strzeleckiego. Nadrzędnym celem polityki powiatu w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami jest ochrona oraz efektywne zarządzanie materialnym dziedzictwem kulturowym, dążenie do poprawy stanu zabytków, ich odbudowy, adaptacji i rewitalizacji w celu wykorzystania potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

W dokumencie wskazano **główne priorytety**:

- planowe, kompetentne i konsekwentne realizowanie zadań samorządowych w zakresie ochrony zabytków,
- wykorzystanie walorów zabytkowych jako czynnika wpływającego na rozwój i promocję powiatu, zwiększającego atrakcyjność przestrzeni powiatu w kontekście potrzeb edukacyjnych, społecznych i turystycznych,
- integrację ochrony dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i krajobrazu w dokumentach planistycznych, w tym strategii rozwoju powiatu,
- wspieranie projektów pośrednio związanych z opieką nad zabytkami i zagospodarowaniem obiektów zabytkowych,
- rozwój turystyki (w tym agroturystyki) przy jednoczesnym połączeniu atutów powiatów w postaci atrakcji przyrodniczych oraz zabytków. Łącząc te dwa aspekty powiat strzelecki jest w stanie przygotować bardzo atrakcyjną poznawczo ofertę turystyczną.

Szczególnie ważne dla Gminy Strzelce Opolskie zostały opracowane **długofalowe kierunki działań**:

- ze względów konserwatorskich i estetycznych, a także dla zachowania wrażenia ciągłości tradycji należy podjąć działania mające na celu zachowanie układu przestrzennego wsi, układu pierzei, linii zabudowy, proporcji i skali zabudowy,
- zachowanie i wtórne wykorzystanie detalu architektonicznego przy remontach budynków (elementów dekoracyjnych dachu, elementów snycerki, stolarki okiennej i drzwiowej, okuć itp.),
- współpraca z organizacjami pożytku publicznego działających w dziedzinie ochrony zabytków w formie np. bezpłatnego udostępniania pomieszczeń na różnego rodzaju spotkania,
- zachęcanie mieszkańców do prowadzenia działalności agroturystycznej, promocja udanych realizacji, informowanie o możliwościach pozyskania środków finansowych,
- kontynuacja współfinansowania prac konserwatorskich i remontów zabytków z budżetu powiatu,
- działania promocyjne, edukacyjne, kulturalne i wydawnicze zwiększające wiedzę o regionie wśród mieszkańców i gości powiatu,
- aktywna współpraca z regionalnymi mediami w celu promocji zabytków i upowszechnienia działań związanych z opieką nad zabytkami.

Natomiast wśród **propozycji działań konserwatorskich przy zabytkach na lata 2011-2014** znajdujemy:

- odbudowa zamku w Strzelcach Opolskich,
- opracowanie projektu rewitalizacji zabudowy rynku w Strzelcach Opolskich i przywrócenie historycznych relacji poszczególnych części miasta, optyczne i funkcjonalne połączenie zamku z rynkiem,

- zachowanie pozostałości po przemyśle wapienniczo-cementowym (piece wapiennicze w Ligocie, itd.), będącym ważnym elementem przeszłości regionu,
- działania mające na celu zwiększenie efektywności ochrony konserwatorskiej zespołów folwarcznych towarzyszących pałacom i parkom wpisanym do rejestru zabytków i zahamowanie ich postępującej degeneracji,
- ochrona i opieka nad cmentarzami, tworzenie lapidariów,
- ujednoczenie oznakowania mogił związanych z powstaniami śląskimi.

Ponadto zaproponowano rozpocząć prace nad wpisaniem do rejestru zabytków następujących obiektów:

- budynek Szpitala Powiatowego w Strzelcach Opolskich, ul. Opolska 36,
- budynek Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Strzelcach Opolskich, ul. Krakowska 38.

Program Ochrony Środowiska Powiatu Strzeleckiego oraz Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Strzeleckiego

Program w odniesieniu do ochrony krajobrazu kulturowego przewiduje następujące kierunki działań:

- ochrona i rewaloryzacja elementów środowiska przyrodniczo-kulturowego w szczególności na wyznaczonych terenach rezerwatów i parków kulturowych (w tym rewaloryzacja parków podworskich, przypałacowych i wiejskich),
- inspirowanie zapisów do opracowań ekofizjograficznych i planów zagospodarowania przestrzennego,
- propagowanie walorów przyrodniczo-kulturowych powiatu (opracowania, publikacje, informatory, mapy dotyczące obiektów przyrodniczych i zabytków kultury powiatu),
- utrzymanie i kształtowanie krajobrazu rolniczego.

Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia LGD „Kraina św. Anny”

Lokalna Grupa Działania „Kraina św. Anny” jest stowarzyszeniem obejmującym swoim zasięgiem gminy Gogolin, Izbicko, Jemielnica, Krapkowice, Leśnica, Walce, Strzelce Opolskie, Tarnów Opolski, Ujazd, Zdzeszowice.

Powołano ją do życia w celu przystąpienia do opracowania i realizacji *Lokalnej Strategii Rozwoju* w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, dostosowując się do nowych wymogów.

W *LSR* zostały sformułowane strategiczne dziedziny rozwoju, które odzwierciedlają najważniejsze grupy zagadnień:

- I. Zrównoważony rozwój gospodarki ze szczególnym uwzględnieniem turystyki.
- II. Nowoczesna i oparta na tradycji edukacja i promocja bogactwa zasobów.

III. Rozwój społeczny oparty na partnerstwie.

LSR określa cele ogólne i szczegółowe oraz wskazuje planowane przedsięwzięcia służące osiągnięciu poszczególnych celów szczegółowych, w ramach których będą realizowane operacje. W zasadzie wszystkie planowane przedsięwzięcia dotyczą ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego, w szczególności zabytków:

I. Przedsięwzięcie „Poznaj Krainę św. Anny”.

II. Przedsięwzięcie „Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego Krainy św. Anny”.

III. Przedsięwzięcie „Nowoczesne obiekty i przestrzenie nawiązujące do tradycji na obszarze Krainy św. Anny”.

IV. Przedsięwzięcie „Aktywnie spędzamy czas”.

Szczegóły dotyczące aktualnych projektów i przedsięwzięć dostępne są na stronie internetowej Stowarzyszenia: <http://www.annaland.pl/>

Program współpracy Powiatu Strzeleckiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na terenie Powiatu Strzeleckiego na 2011 rok (uchwała Nr IV/50/11 Rady Powiatu Strzeleckiego z dnia 26 stycznia 2011 r.)

Program jest elementem lokalnego systemu polityki społeczno-finansowej powiatu, który określa formy, zasady i zakres współpracy Powiatu Strzeleckiego z organizacjami. Wśród priorytetów zadań publicznych, które mieszczą się w obszarze współpracy powiatu z organizacjami pozarządowymi w roku 2011 są m.in.:

- oświata i wychowanie;
- kultura i sztuka (w tym: edukacja kulturowa i wychowanie poprzez sztukę, spektakle teatralne związane z programami wychowawczymi i profilaktycznymi, wspieranie inicjatyw mieszkańców służących integracji oraz aktywnym formom spędzania wolnego czasu);
- sport i rekreacja (w tym: udział dzieci i młodzieży w zawodach sportowych, turniejach, organizacja imprez sportowo-rekreacyjnych oraz turystycznych o charakterze masowym dla mieszkańców powiatu, propagowanie sportu poprzez czynny udział mieszkańców, a w szczególności dzieci i młodzieży);
- turystyka.

5. Spójność Programu z lokalnymi dokumentami strategicznymi i programami

Z punktu widzenia samorządu gminnego niezwykle ważne są zapisy prawa miejscowego. Ochrona lokalnych zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego znalazła swoje miejsce w dokumentach o charakterze strategicznym dla gminy Strzelce Opolskie oraz opracowaniach wyznaczających kierunki polityki przestrzennej gminy: studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gminy, i in.

Strategia rozwoju miasta i gminy Strzelce Opolskie (uchwała Nr XXXII/220/00 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 9 listopada 2000 r.)

Za nadrzędny cel strategii rozwoju miasta i gminy Strzelce Opolskie uznano zapewnienie trwałych podstaw harmonijnego rozwoju społeczeństwa i gospodarki, przy wykorzystaniu miejscowych zasobów i walorów przyrodniczych i kulturowych, oraz dogodnego położenia komunikacyjnego. Za cele strategiczne uznano:

- A. Poprawa warunków życia mieszkańców miasta i gminy
- B. Poprawa stanu środowiska na obszarze miasta i gminy
- C. Restrukturyzacja i modernizacja gospodarki oraz stymulowanie jej rozwoju
- D. Rozwój ponadlokalnych funkcji miasta Strzelce Opolskie

Żaden z proponowanych projektów i programów rozwojowych bezpośrednio nie dotyczył zabytków.

Plan Rozwoju Lokalnego gminy Strzelce Opolskie do roku 2013 (uchwała Nr XXXIII/303/05 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 23 marca 2005 r.)

W dokumencie określono misję gminy: Gmina dobrze usytuowana dążąca do zapewnienia mieszkańcom warunków do zamieszkania i pracy w dobrobycie. Dla dziedzictwa kulturowego ważne są następujące cele strategiczne:

- B.4 Ochrona przyrody i krajobrazu (rewitalizacja Parku Miejskiego)
- C.1. Realizacja Programu Odnowy Wsi (w 2005 r. był to Kadłub, Osiek, Rozmierz, Ligota Dolna)
- D.1. Rewitalizacja Terenów Miejskich (uzupełnienie i wzbogacenie oferty usługowej w mieście zwłaszcza o funkcje centrotwórcze, rewitalizacja i aktywizacja przestrzeni publicznych w mieście, w tym obszaru Rynku oraz Placu Myśliwca, rewitalizacja istniejącej zabudowy historycznej w obrębie śródmiejskim, dostosowanie modernistycznej istniejącej zabudowy mieszkaniowo-usługowej do charakteru przestrzeni śródmiejskiej, zagospodarowanie terenów wolnych w strefie śródmiejskiej, w tym terenu przy Wieży Ciśnień oraz Placu Myśliwca, zagospodarowanie terenu Parku Miejskiego, wraz z docelową odbudową zamku)
- K.1. Upowszechnianie kultury
- K.2. Tworzenie warunków do rozwoju turystyki

W poszczególnych obszarach planowanego rozwoju lokalnego wskazano główne kierunki działań:

▲ Obszar: Środowisko – ochrona przyrody i krajobrazu

- Ochrona terenów cennych przyrodniczo przed zainwestowaniem i tzw. dzikim zagospodarowaniem (przygotowanie opracowań ekofizjograficznych dla terenu Gminy, wyłączenie terenów cennych przyrodniczo i krajobrazowo z możliwości ich zabudowy
- Poprawa walorów przyrodniczych i krajobrazowych gminy (inventaryzacja przyrodnicza Gminy, rewitalizacja zabytkowego Parku Miejskiego i zabytkowych parków wiejskich (Błotnica Strzelecka, Kalinowice) oraz cmentarzy (np. ewangelickiego w Strzelcach Opolskich)
- Zwiększenie udziału terenów zieleni (wprowadzanie nowych zadrzewień i zakrzewień, preferowanie rodzimych gatunków drzew i krzewów, wspieranie inicjatyw zmierzających do zalesiania terenów rolnych)

▲ Obszar: Rozwój przestrzenny

- Planowanie przestrzenne (opracowanie planów zagospodarowania przestrzennego oraz stref przeznaczonych do zainwestowania w Gminie)
- Rewitalizacja terenów miejskich (uzupełnienie i wzbogacenie oferty usługowej w mieście, zwłaszcza o funkcje centrotwórcze – remont zabytkowego Ratusza, opracowanie koncepcji i projektu rewaloryzacji rynku w Strzelcach Opolskich oraz realizacja koncepcji i projektu odnowy ratusza w Strzelcach Opolskich, remont nawierzchni i oświetlenia rynku z nawiązaniem do jego historycznego wyglądu, zagospodarowanie nieczynnej Wieży Ciśnień i ogrodu wokół niej, zabudowa terenu przyległego do Wieży Ciśnień pomiędzy ul. Ks. Wajdy, Bolesława Chrobrego i Placem Kopernika, zagospodarowanie terenu Parku Miejskiego (docelowa odbudowa zamku), realizacja programu rewitalizacji terenów miejskich w części dot. podobszaru terenów mieszkaniowych i terenów przemysłowych (np. Osiedla Piastów Śląskich i innych terenów zarządzanych przez Spółdzielnię Mieszkaniową w Strzelcach Opolskich), budowa mieszkań, rozbudowa systemu monitoringu (zwiększenie liczby kamer) w mieście.
- Rewitalizacja terenów wiejskich (opracowanie koncepcji i projektu odrestaurowania i zagospodarowania zespołu pałacowo-parkowego w Błotnicy Strzeleckiej oraz sukcesywna ich realizacja)
- Rekultywacja terenów pokopalnianych (działania w celu zagospodarowania wyrobisk pokopalnianych na cele rekreacyjne (współpraca gminy i właściciela terenu)

▲ Obszar: Gospodarka

- Promocja Gminy (stworzenie powszechnie dostępnego dla mieszkańców gminy oraz osób z zewnątrz Punktu Informacyjnego Gminy, w którym można będzie zasięgnąć informacji nt. gminy Strzelce Opolskie (np. instytucji, przedsiębiorstw, wydarzeń i imprez, turystyki, miast partnerskich itp.)
- Stworzenie Muzeum Miejskiego z Oddziałem Więziennictwa na terenie gminy

▲ Obszar: Kultura , turystyka i sport

- Inspirowanie wzrostu aktywności kulturalnej (uatrakcyjnianie działalności Domu Kultury i świetlic wiejskich (m.in. spotkania ze znanymi ludźmi, imprezy artystyczne i środowiskowe m. in. kultywujące tradycje), wypracowywanie nowych form działalności kulturalnej, prowadzenie zespołów zainteresowań i promowanie ich działalności, stworzenie stałej bazy do organizacji dużych imprez plenerowych o charakterze otwartym)
- Rozwój turystyki i aktywny wypoczynek na terenie Gminy (przygotowanie i promowanie atrakcyjnych przyrodniczo i kulturowo miejsc np. źródełka w Błotnicy Strzeleckiej, wzniesienia terenu w Roźniątowie, zabytków w mieście i na wsiach, opracowanie projektu i oznakowanie tras rowerowych na terenie Gminy (np. Strzelce Op. – Jędrynie – Kadłub – Osiek – Farska Kolonia – Strzelce Opolskie), oznakowanie odcinków tras rowerowych (obejmujących kilka gmin) stanowiących część projektu „Rowerem po Śląsku” na terenie gminy Strzelce Opolskie).

Plan ponadto skrótowo charakteryzuje krajobraz kulturowy, w którym wyróżnia jako przykłady najważniejszych zabytków: pozostałości obwarowań miejskich, ruiny zamku oraz ratusz w Strzelcach Opolskich, drewniane kościoły w Strzelcach i Szczepanku. Natomiast do obiektów z możliwością ich przekształcenia i wykorzystania do nowych funkcji zalicza: stary browar w Strzelcach, pałac w Błotnicy Strzeleckiej, wieżę ciśnień w Strzelcach Opolskich, powozownię oraz liczne kościoły i sześć parków podworskich: w Błotnicy Strzeleckiej, Płużnicy, Szymiszowie, Kalinowicach, Kalinowie i Kadłubie.

Programy Odnowy Wsi – są to programy aktywizacji społeczności lokalnych, w ramach których wdrożono metodykę budowania strategii rozwoju na poziomie sołectwa. Są one ważnym narzędziem promującym opolską wieś. Na terenie gminy Strzelce Opolskie do *Programu* przystąpiły następujące sołectwa: Kadłub (2003), Rozmierz (2003), Osiek (2004), Ligota Dolna (2004), Dziewkowice (2005), Grodzisko (2007), Sucha (2007). W najbliższym czasie planowane jest przystąpienia wsi Rozmierka i Warmątowice.

W ostatnich latach w ramach *Programu Odnowy Wsi* zrealizowano m.in. remont kaplicy św. Walentego w Kadłubie, odnowienie zabytkowych murów i stworzenie Izby Pamięci w Rozmierzy, adaptacja przedwojennej ziemianki na Izbę Tradycji Lotniczych w Ligocie Dolnej, wymiana pokrycia dachowego na kościele w Suchej.

Program ochrony środowiska miasta i gminy Strzelce Opolskie na lata 2000-2015

Naczelną zasadą przyjętą w *Programie* jest zasada zrównoważonego rozwoju, umożliwiająca harmonizację rozwoju gospodarczego i społecznego z ochroną walorów środowiskowych. Nadrzędny cel przedstawiono jako: Dążenie do zrównoważonego rozwoju gminy, gdzie ochrona środowiska stanowi nierozłączną część procesów rozwojowych i jest rozpatrywana razem z nimi.

W opracowaniu pojawiają się zabytkowe założenia parkowe jako tereny zielone objęte ochroną prawną, natomiast pozostałe zabytki ogólnie potraktowano jako istotny czynnik promocji turystyki.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie (uchwała Nr XXIX/251/08 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 22 grudnia 2008 r.)

Studium zostało sporządzone z uwzględnieniem *Strategii Rozwoju Miasta i Gminy* z 2000r. Zgodnie z przepisami, dokument obejmuje cały teren gminy Strzelce Opolskie w jej granicach administracyjnych. Jako akt kierownictwa wewnętrznego, *Studium* nie jest przepisem prawa miejscowego i jako taki nie może być podstawą do wydawania żadnych decyzji inwestycyjnych, czy też decyzji z zakresu gospodarki nieruchomościami. Stanowi jednak podstawę do sporządzanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W *Studium* określone zostały ogólne kierunki rozwoju miasta oraz poszczególnych funkcji w nim realizowanych. Na podstawie szczegółowych analiz stanu istniejącego przyjęto zasadę, że miasto wzmocniać będzie swoją rolę ważnego ośrodka usługowo-mieszkaniowego oraz przemysłowego. Rozwój ten uwarunkowany będzie poprzez zmodernizowany układ komunikacyjny, którego wyznacznikami są: droga krajowa nr 94 oraz linia kolejowa Opole-Bytom. W *Studium* zawarto zapisy o potrzebie rozwoju funkcji mieszkaniowych, usługowych, a także zapisy o utrzymaniu istniejących oraz wyznaczeniu nowych stref działalności gospodarczej, w tym przemysłowej.

W dokumencie został wyznaczony **cel nadrzędny**: „Zapewnienie trwałych podstaw harmonijnego rozwoju społeczeństwa i gospodarki, przy poprawie stanu miejscowych zasobów i walorów przyrodniczych oraz kulturowych, a także wykorzystaniu dogodnego położenia komunikacyjnego”.

Pełna treść *Studium* dostępna jest w Urzędzie Miejskim w Strzelcach Opolskich.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie

Jako akty prawa miejscowego stanowią podstawę planowania przestrzennego oraz ustalania warunków zabudowy i zagospodarowania terenu w gminie. Mają one wiążące i nadrzędne znaczenie dla gospodarki nieruchomościami. Ustalenia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu w *MPZP* powinny sprzyjać ochronie otoczenia zabytków przed zbyt intensywną działalnością gospodarczą oraz umożliwić uniknięcie inwestycji, które mogłyby zubożyć krajobraz kulturowy.

W gminie Strzelce Opolskie większość obiektów zabytkowych (wpisanych do rejestru i ujętych w gminnej ewidencji zabytków) oraz stanowisk archeologicznych posiada dodatkową formę ochrony jaką są ustalenia ochrony w *MPZP*.

Dla obszaru miasta Strzelce Opolskie zostały opracowane następujące *MPZP* uchwalane każdorazowo przez Radę Miejską w Strzelcach Opolskich:

- ▲ uchwała Nr LVI/348/98 z 28 maja 1998 r. – centrum miasta, rejon ul. Krakowskiej, Opolskiej, Powstańców Śląskich, Piłsudskiego, Marka Prawego i pl. Kopernika);
- ▲ uchwała Nr LVI/350/98 z 28 maja 1998 r. – zachodnia część miasta oraz część wsi Rożniątów;
- ▲ uchwała Nr XL/267/01 z 25 kwietnia 2001 r. – teren górniczy złoża wapieni i margli;
- ▲ uchwała Nr XLI/275/01 z 23 maja 2001 r. – rejon ul. Leśnej-Bocznej, Zakładowej, Marka Prawego oraz teren PKP (zm. uchwałą Nr XLVIII/420/06 z 30 sierpnia 2006 r.);
- ▲ uchwała Nr XLV/321/01 z 24 października 2001 r. – teren cementowni;
- ▲ uchwała Nr VIII/114/03 z 26 marca 2003 r. – rejon Adamowic (zm. uchwałą Nr XLIX/427/06 z 27 września 2006 r.);
- ▲ uchwała Nr X/139/03 z 28 maja 2003 r. – rejon ul. Sosnowej;
- ▲ uchwała Nr XII/148/03 z 23 lipca 2003 r. – teren bazy zieleni miejskiej;
- ▲ uchwała Nr XXXI/280/05 z 26 stycznia 2005 r. – rejon Nowej Wsi;
- ▲ uchwała Nr XXXV/318/05 z 1 czerwca 2005 r. – rejon ul. Szpitalnej;
- ▲ uchwała Nr XXXVIII/349/05 z 28 września 2005 r. – rejon ul. Dworcowej;
- ▲ uchwała Nr XXXVIII/350/05 z 28 września 2005 r. – rejon ul. Strzelców Bytomskich;
- ▲ uchwała Nr XXXIX/356/05 z 9 listopada 2005 r. – rejon Os. Piastów Śląskich;
- ▲ uchwała Nr XLVIII/419/06 z 30 sierpnia 2006 r. – teren południowej obwodnicy miasta (droga krajowa nr 94);
- ▲ uchwała Nr L/433/06 z dnia 25 października 2006 r. – rejon ul. Dziewkowickiej;
- ▲ uchwała Nr L/439/06 z dnia 25 października 2006 r. – rejon Mokrych Łan;
- ▲ uchwała Nr IV/20/07 z 31 stycznia 2007 r. – rejon Rybaczkówki;
- ▲ uchwała Nr IV/21/07 z 31 stycznia 2007 r. – rejon Suchych Łanów.

Ponadto dla pozostałych obszarów gminy Strzelce Opolskie zostały opracowane następujące *MZPZ*:

- ▲ uchwała Nr LIV/374/02 z 25 kwietnia 2002 r. – Szczepanek;
- ▲ uchwała Nr LVI/395/02 z 19 czerwca 2002 r. – Sucha;
- ▲ uchwała Nr V/23/03 z 22 stycznia 2003 r. – Osiek, Warmątowice, Grodzisko, Kalinów, Kalinowice (teren zabudowy mieszkaniowej – były szkoły);
- ▲ uchwała Nr IX/127/03 z 23 kwietnia 2003 r. – Kadłub;
- ▲ uchwała Nr IX/128/03 z 23 kwietnia 2003 r. – Rozmierz, Rożniątów, Kalinów, Kalinowice (tereny działalności rzemieślniczej);
- ▲ uchwała Nr XXVII/249/04 z 27 października 2004 r. – Błotnica Strzelecka;
- ▲ uchwała Nr XXXI/279/05 z 26 stycznia 2005 r. – Dziewkowice;
- ▲ uchwała Nr XXXV/217/05 z 1 czerwca 2005 r. – Brzezina;
- ▲ uchwała Nr XV/131/07 z 19 grudnia 2007 r. – Kadłub-Piec;
- ▲ uchwała Nr XXXI/257/09 z 28 stycznia 2009 r. – Szymiszów-Osiedle;
- ▲ uchwała Nr XXXI/258/09 z 28 stycznia 2009 r. – Szymiszów-Wieś;
- ▲ uchwała Nr XLIII/371/10 z 27 stycznia 2010 r. – Warmątowice;
- ▲ uchwała Nr XLIII/372/10 z 27 stycznia 2010 r. – Błotnica Strzelecka, rejon ul. Polnej;
- ▲ uchwała Nr LIV/425/10 z 27 października 2010 r. – Grodzisko;
- ▲ uchwała Nr XXXII/264/09 z 25 lutego 2009 r. – teren górniczy "Strzelce Opolskie A";

- ▲ uchwała Nr X/42/2011 z 25 maja 2011 r. – Rozmierka;
- ▲ uchwała Nr X/43/2011 z 25 maja 2011 r. – Roźniatów;
- ▲ uchwała Nr X/46/2011 z 25 maja 2011 r. – Rozmierz.

Lokalny Program Rewitalizacji obszarów miejskich Strzelce Opolskich (uchwała nr XXXV/292/09 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 29 kwietnia 2009 r. – uchylona uchwałą nr XLIV/380/10 Rady Miejskiej z dnia 24 lutego 2010 r.)

Dokument ten jest wieloletnim programem działań w sferze przestrzeni, urządzeń technicznych, społeczeństwa i gospodarki, a także środowiska naturalnego, opisującym stan i stopień degradacji terenu za pomocą wskaźników społecznych i ekonomicznych. Program określa planowane do realizacji działania, system ich wdrażania, powinien stwarzać korzystne warunki do dalszego trwałego rozwoju.

Przed wszystkim był też niezbędnym narzędziem potrzebnym przy aplikacjach o środki unijne z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, jednak Zarząd Województwa Opolskiego niestety nie wytypował *LPR miasta Strzelce Opolskie* do objęcia wsparciem w ramach **działania 6.1 „Rewitalizacja obszarów miejskich”** Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2007-2013.

LPR przewidywał realizację projektu: „Przywrócenie historycznego charakteru obszarowi centrum oraz sąsiadującemu parkowi miejskiemu”. W ramach przedsięwzięcia planowano następujące działania:

- rewaloryzacja ratusza miejskiego,
- zagospodarowanie rynku w Strzelcach Opolskich,
- zagospodarowanie terenu zabytkowego parku miejskiego,
- adaptacja pomieszczeń mieszkalnych przy rynku oraz ratuszu na cele usługowe,
- remont wspólnych części budynków mieszkalnych,
- promocja obszaru rewitalizacji, aktywizacja społeczna.

Szacunkowy łączny koszt 6 projektów miał wynieść ok. 31 800 000 zł (z czego dofinansowanie z EFRR ok. 16 675 000 zł).

Programu współpracy Gminy Strzelce Opolskie z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2011 (uchwała V/23/2011 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 26 stycznia 2011 r.)

Współpraca Gminy Strzelce Opolskie z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami dotyczy zadań określonych w art. 4 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. W priorytetowych zadaniach na rok 2011 brak jednak projektów bezpośrednio odnoszących się do lokalnego dziedzictwa kulturowego.

6. Charakterystyka zasobów i analiza stanu zachowania dziedzictwa kulturowego gminy Strzelce Opolskie

6.1. Krajobraz kulturowy

Miejsko-wiejska gmina położona jest w zachodniej części województwa opolskiego, w centrum powiatu strzeleckiego. Graniczy z gminami: Gogolin i Zdieszowice (pow. krapkowicki), Izbicko, Jemielnica, Kolonowskie, Leśnica, Ujazd (pow. strzelecki), Ozimek (pow. opolski), Toszek, Wielowieś (pow. gliwicki). Zajmuje powierzchnię 202,35 km kw., z czego niemal 60 % przypada na tereny rolnicze, a 30 % na tereny leśne. Administracyjnym i gospodarczym centrum gminy jest jedyne miasto na jej terenie, Strzelce Opolskie, będące także siedzibą władz powiatowych. Gmina w 2010 r. liczyła ok. 33 tysięcy mieszkańców, z których 19 603 zamieszkiwało w mieście, pozostali na terenie 27 sołectw gminy.

Gmina Strzelce Opolskie znajduje się na zachodnim skraju Wyżyny Śląskiej, na północno-wschodnim stoku Góry Świętej Anny. Najwyższym wzniesieniem jest Góra Kamienna w Ligocie Dolnej, mająca wysokość 310 m n.p.m, samo miasto położone jest na wysokości ok. 233,7 m n.p.m. Teren gminy przecinają rzeki Jemielnica i Piotrówka oraz mniejsze ciek wodne – Jędrynie, Rozmierz, Rożniatów, Sucha, skupione w północnej części. Wzdłuż rzek tradycyjnie znajduje się największe zagęszczenie osad, dostarczały one również energii zasilającej młyny i tartaki wodne. System hydrologiczny uzupełniają liczne stawy, „oczka wodne”, torfowiska itp. Podobnie jak w całym powiecie strzeleckim, w rozciągającej się na prawie 30 % jego powierzchni gminie zauważyć można zmiany w ukształtowaniu krajobrazu i dominującej funkcji. Północna część jest gęsto zalesiona, przecinana ciekami wodnymi, z niewielkimi miejscowościami zlokalizowanymi w dolinach. Część środkowa gminy jest najmocniej zaludniona, a krajobraz przekształcony działalnością przemysłową. Na południu dominują tereny rolnicze, z rzadka przeplatane obszarami zadrzewionymi.

Na terenie gminy znajduje się fragment Parku Krajobrazowego „Góra Św. Anny”, utworzonego w 1988 r. W północno-wschodniej części gminy rozciągają się Bory Stobrawsko-Turawskie, będące obszarem krajobrazu chronionego. Poza tym strzelecka przyroda chroniona jest rezerwatach „Ligota Dolna” na wzniesieniu Kamienna Góra i rezerwacie leśnym „Płużnica” i „Tęczynów”, gdzie występują rośliny objęte prawną ochroną gatunkową, zespoły leśne, chronione prawem gatunki zwierząt. Za pomniki przyrody uznano 17 pojedynczych drzew oraz dwie aleje. Na terenie gminy zlokalizowano ok. 1,5 % projektowanego obszaru Natura 2000 – Góra Świętej Anny.

W Strzelcach Opolskich krzyżuje się większość ważniejszych dróg biegnących przez gminę – będąca alternatywą dla nieco dalej na południe położonej autostrady droga krajowa 94, łącząca ją z autostradą droga krajowa 88, drogi wojewódzkie 426

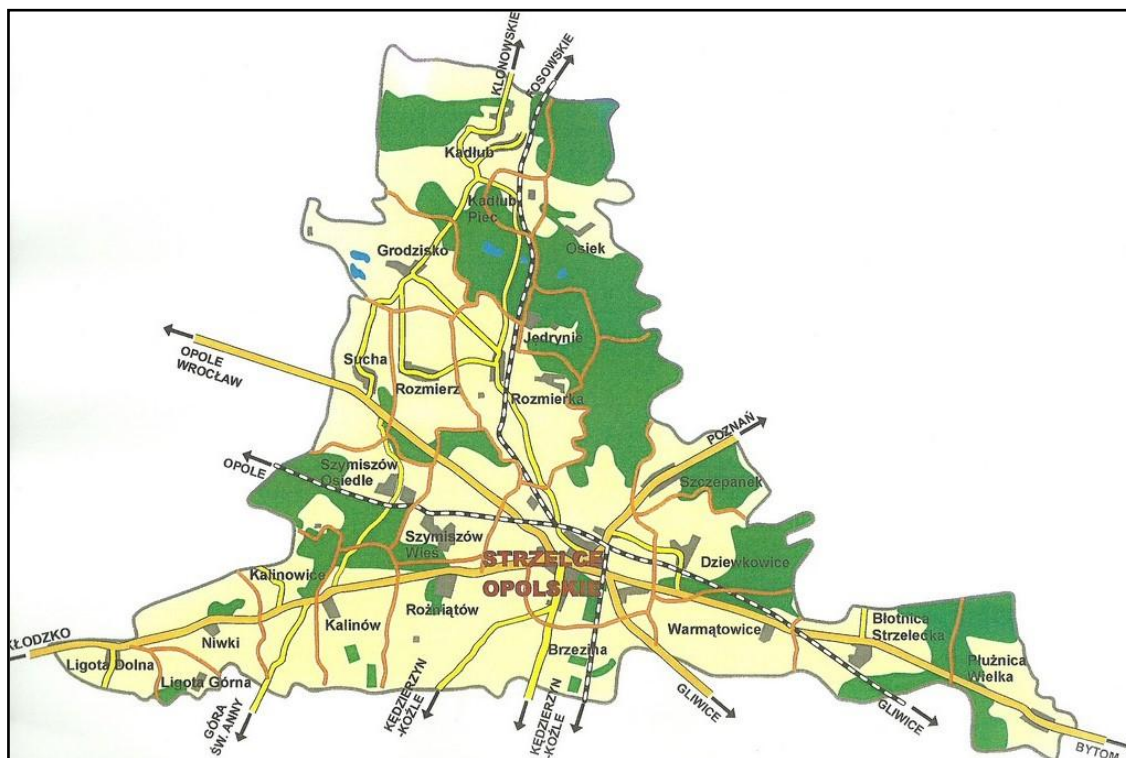
(przecinająca gminę na ukos) oraz 409, łącząca Strzelce z Dębina w pow. prudnickim. Oprócz tych głównych traktów przez gminę przebiegają liczne drogi powiatowe i gminne, łączące poszczególne miejscowości.

Przez Strzelce przebiega linia kolejowa nr 132 relacji Wrocław – Bytom ze stacjami w Szymiszowie i Błotnicy Strzeleckiej oraz częściowo nieczynna linia nr 175 Kluczbork-Kłodnica, z zabytkowymi dworcami w Rozmierce i Kadłubie.

Historycznie niezwykle istotny dla gminy jest przemysł wapienniczy, którego liczne pozostałości w postaci pieców wapienniczych, kamieniołomów, nieczynnych już cementowni i zakładów związanych z przemysłem mineralnym rozsiane są na całym jej terenie. Duża część zabudowy, zarówno mieszkalnej jak i gospodarczej, posiada kamienno-ceglane mury. Popularne są elementy małej architektury – murki, kapliczki, wzniesione całkowicie z białego wapienia.

Cechą charakterystyczną dla terenu gminy jest duży udział zamieszkującej ją od pokoleń ludności śląskiej, kontynuującej miejscowe tradycje i zwyczaje. W części miejscowości działają świadomi wagi lokalnego dziedzictwa liderzy, którzy mają aktywny wpływ na tworzenie m.in. Izb Tradycji, zachowanie jednolitego charakteru zabudowy wsi, utrzymanie ich wysokich walorów estetycznych.

Krajobraz kulturowy gminy w dużej mierze kształtuje zabudowa wiejska, zgrupowana w 22 największych osadach.

Mapa gminy Strzelce Opolskie

Błotnica Strzelecka

Wzmiankowana w 1240 r. jako dobra rycerskie, w 1754 r. przekształcone w majorat przez ówczesnego właściciela Karla Fryderyka von Wehner. Od roku 1851 do końca II wojny światowej wieś należała do rodziny Posadowskich, których grobowiec znajduje się w pobliżu pałacu. Wieś w typie rozproszonej wielodrożnicy, od północy ograniczona drogą krajową, od południa – równoległą do niej linią kolejową. Na północ od drogi znajduje się niewielki kamieniołom wapienia. Oprócz zespołu pałacowo-parkowo-folwarcznego we wsi brak wyjątkowych przykładów architektury. Pomimo zniszczeń dokonanych w parku i wśród zabudowy folwarcznej przez huragan, zespół nadal jest najcenniejszym elementem zabudowy wsi.

Błotnica Strzelecka, zniszczona część parku

Błotnica Strzelecka, fragment folwarku

Brzezina

Wzmiankowana w 1223 r., w 1770 roku stanowiła własność rodu Colonnów, później hrabiego Andrzeja Renarda. W obrębie wsi funkcjonowały dwa folwarki – założony w 1710 r. „Brzezina” i „Kaczorownia”. Położona w bliskim sąsiedztwie Strzelec osada ma kształt niewielkiej, jednostronnie zabudowanej ulicówki z zabudowaniami folwarcznymi skupionymi wokół prostokątnego podwórza w swej południowej części. Historycznym elementem zabudowy wsi są stodoły zamykające działki od strony pól.

Dziewkowice

Wzmiankowane w 1361 r. podczas transakcji handlowej. W kolejnych stuleciach wielokrotnie wieś była sprzedawana. W 1682 r. hrabia Gustaw Colonna kupił od Jarosława Streli „Dziewkowice razem z prastarą siedzibą rycerską oraz lasem zwanym *Oborą*, folwarkiem przy drodze ze Strzelec do Toszka i 6 poddanymi wraz z dziećmi”. Wieś w typie rozległej wielodrożnicy, położona w bliskim sąsiedztwie Strzelec Op. Przy sąsiadującym ze współczesnym kościołem Placem Klasztornym usytuowany jest spichlerz dworski z przełomu XVIII i XIX w., przebudowany na budynek mieszkalny, obecnie nieużytkowany i w pogarszającym się stanie technicznym. Pomimo pojedynczych przykładów zabytkowej zabudowy (stodoły, budynki mieszkalne i

mieszkalno-gospodarcze) najcenniejszym i najbardziej charakterystycznym elementem wsi wydaje się być zespół zabudowań ob. przedszkola przy ul. Strzeleckiej, z tworzącym malowniczą dominantę kamiennie-szkieletowym budynkiem.

Dziewkowice, Plac Klasztorny, spichlerz

Dziewkowice, ul. Strzelecka, d. szkoła

Grodzisko

Wzmiankowana w 1429 roku, jednak badania archeologiczne dowodzą śladów osadnictwa z okresu neolitu. Należała m.in. do rodu von Redern, von Colonna, od końca XVIII w. do końca II wojny światowej do rodu Strachwitzów. We wsi najcenniejszym zabytkiem jest murowany z kamienia kościół parafialny pw. św. Katarzyny zbudowany w 1812 r. na miejscu drewnianego, w 1924 r. powiększony o północną kaplicę i nową zakrystię. Wieś w typie ulicówki z pomocniczą drogą usytuowaną na tyłach gospodarstw, o budynkach mieszkalnych usytuowanych szczytowo do drogi, ze skromnymi dekoracjami ścian szczytowych w postaci gzymsów, krzyży itp. Ceglanymi przykładami architektury są m.in. dobrze zachowany budynek szkoły (ul. Główna 35) oraz budynek sali rozrywkowej przy karczmie, z dużymi otworami okiennymi zamkniętymi łukiem pełnym (ul. Główna 44). Oprócz tego we wsi znajduje się kilka malowniczo usytuowanych krzyży i kapliczek (m.in. na ul. Wolności).

Grodzisko, sala przy karczmie, ul. Główna 44

Grodzisko, fragment zabudowy

Kadłub

W skład miejscowości wchodzi Kadłub Piec (nazwa będąca pozostałością po dawnych przemysłowych tradycjach osady), Kadłub Wieś oraz Barwinek. Wzmiankowany w 1375 roku, po raz kolejny w 1429 r. Wieś w 1665 r. znajdowała się w rękach Colonnów, potem rodu von Tenczin, następnie Strachwitzów. We wsi znajduje się wpisany do rejestru zespół dawnego dworu z dwoma czworakami oraz wzniesiony w latach 20tych XX w. w jego bliskim sąsiedztwie „nowy zamek” (obecnie DPS). Budynki dawnego dworu i czworaki są jednymi z nielicznych zabytków w gminie, których stan techniczny systematycznie się pogarsza, co szczególnie kontrastuje z zadbaną pozostałą zabudową Kadłuba. Charakterystyczne dla poprzecinanej rzeką Jemielnica i jej odnogą miejscowości są obiekty powiązane z wodą – przepust wodny i mostek na Jemielnicy, dawne młyny wodne, nieczynny tartak wodny (Barwinek). Wśród typowej zabudowy wiejskiej wyróżniają się m.in. nieużytkowany budynek dworca kolejowego z początku XX w. (Dworcowa 61), kryta zgrabnym mansardowym dachem dawna szkoła (ul. Kolejowa 2), karczma (Powstańców Śląskich 12). Pomimo braku jednorodnego, zachowanego układu przestrzennego wieś zasługuje na wyróżnienie ze względu na dużą ilość stylowej zabudowy.

Kadłub, dom pomocy społecznej, ul. Zamkowa

Kadłub, przepust wodny

Jędrynie

Wieś powstała prawdopodobnie w XV wieku, wzmiankowana w 1528 roku. Od 1930 r. do maja 1939 r. we wsi działała pierwsza w powiecie polska szkoła prywatna Antoniego Grobelusa. Obiektem zabytkowym w liczącej ok. 30 gospodarstw osadzie jest kamienny krzyż z 1902 r.

Kalinowice

Wzmiankowane w 1538 roku jako własność rodziny Kalinowskich, w 1789 roku sprzedane rodzinie Gaszynów, od 1819 r. w rękach rodziny von Gronow. Wieś w typie wielodrożnicy z rozległym parkiem krajobrazowym w środkowej części i znajdującymi

się na jego terenie pozostałościami folwarku. We wsi znajduje się jeden z ostatnich zachowanych tzw. dzwonek umarłych, pochodzący z XIX w. (ul. Wiejska 18). Wśród typowej, prostej zabudowy wiejskiej wyróżnia się skalą i dekoracyjnością elewacji usytuowany kalenicowo do drogi dom przy ul. Wiejskiej 17.

Kalinowice, fragment zabudowy folwarcznej

Kalinowice, dzwonek umarłych

Kalinów

Wzmiankowany w 1393 r., następnie w 1447 r. w rejestrze poboru świętopietrza. Od początku XV w. wieś należała do rodziny Zwoyskich, potem do rodów Strzela i Kalinowskich. W 1833 r. majątek Kalinów od hr. Andrzeja Renarda kupił Franz von Zawadzki. Wieś posiada czytelny na mapie układ z kościołem usytuowanym w jej północnej części, pałacem z parkiem znajdującym się w części południowej, działkami budowlanymi skupionymi po obu stronach głównej drogi łączącej założenie parkowo-pałacowe i kościół, oraz z obszernym zespołem folwarcznym, skupionym wokół prostokątnego podwórza, zamykającym układ od południa. Po obu stronach głównej drogi biegingy równoległe do niej drogi pomocnicze. Niestety, z powodu utraty tkanki zabytkowej oraz złego stanu istniejącej zabudowy, układ ten jest słabo czytelny w terenie. We wsi znajduje się duża ilość obiektów wpisanych do rejestru zabytków – otoczony kamiennym murem gotycki kościół fil. pw. Narodzenia NMP, zbudowany w XV w., przebudowany w XVIII, odnawiany w 1935 r. oraz współcześnie. Kościół jest przykładem zszpecenia obiektu zabytkowego przez działania niezgodnie ze wskazaniami konserwatorskimi – plastikowe okna i drzwi w gotyckim kościele, zły stan zawilgoconych tynków, silnie zmodernizowane otoczenie zabytku. Znajdujący się na terenie parku pałac został zniszczony w trakcie powstań śląskich, sam park jest także obiektem mocno zagrożonym utratą wartości zabytkowych. Z zabudowań folwarcznych do rejestru zabytków wpisano jedynie spichlerz i na znajdującym się na północ od wsi cmentarzu – zbiorową mogiłę powstańców śląskich.

Kalinów, spichlerz

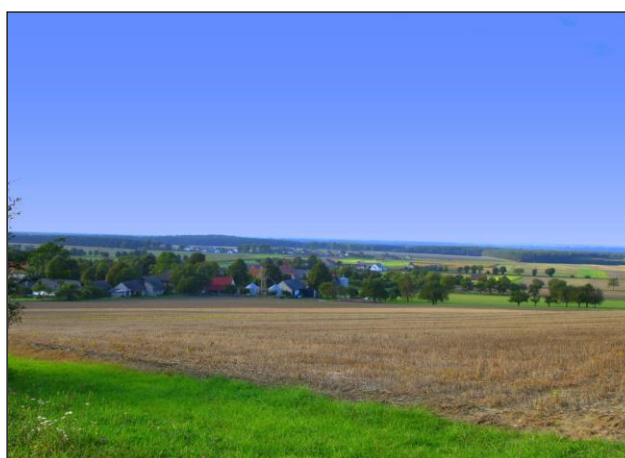
Kalinów, kościół parafialny

Ligota Dolna

Wieś słynąca z działającego w okresie przedwojennym lotniska szybowcowego oraz pozostałości po przemyśle wapienniczym – kamieniołomie i pieców wapienniczych, w tym jednego malowniczo usytuowanego przy zboczu, z płaskorzeźbioną sylwetą Ikara na jednej ze ścian, upamiętniającą tragiczną śmierć jednego z lotników. Zabudowa skupiona wzdłuż ul. Wiejskiej, w południowej części-pozostałości zespołu folwarcznego. Typowa dla tych okolic jest przewaga budownictwa kamiennego, wznoszonego z wapiennych ciosów.

Ligota Dolna, piec wapienniczy

Ligota Dolna, panorama wsi

Ligota Górna

Wzmiankowana w roku 1443, oraz w 1783 roku. W 1689 r., hr. Ferdynand Otto von Gaschin kupił wieś od Jana Krzysztofa Chornberga. Wieś w kolejnych latach często przechodziła z rąk do rąk: była własnością m.in. K.L. Schimońskiego i barona Gustawa Welczeka, na krótko - w latach 1793-99 ponownie trafiła do rodu Gaszynów, następnie

rodziny von Thun. W roku 1927 wdowa po Janie von Thun sprzedała wieś Prowincji Górnośląskiej w Opolu. Niewielka osada o zabudowie skupionej wzdłuż głównej ulicy, wśród niej wyróżnia się zagroda przy ul. Wiejskiej 18a, dom ze stodołą przy ul. Wysockiej 3.

Niwki

Wioska powstała prawdopodobnie w XV wieku. Wzmiankowana w 1531 roku, następnie trzy lata później. Niewielka osada o zabudowie skupionej wzdłuż ul. Wiejskiej, do której przylegają wąskie, silnie wydłużone działki z budynkiem mieszkalnym (oraz – rzadko już zachowanym tzw. budynkiem wycuznym w sąsiedztwie, np. ul. Wiejska 1, 8) w przedniej części, zabudową gospodarczą usytuowaną za domem i stodołą z przejazdem zamykającą zabudowę od strony pól i ogrodu. Przez wieś przebiega Szlak Powstańców Śląskich. W południowej części wsi znajdował się wiatrak, po którym została jedynie historyczna nazwa okolicy – „Wiatraczna Łąka”.

Osiek

Jedna z najstarszych miejscowości w gminie, z grodem istniejącym w okresie wczesnego średniowiecza. Wzmiankowana w połowie XIII w. jako posiadłość rycerska. W 1824 r. w pobliżu wsi założono kolonię *Carlsthal*. Wieś w typie wielodrożnicy, z zabytkową zabudową skupioną wzdłuż ul. Strzeleckiej. Najcenniejszymi obiektami we wsi są neogotycka kapliczka oraz kościół przy ul. Strzeleckiej 12b, przebudowany współcześnie ze wzniesionej w 1922 r. stodoły. W centrum wsi – remiza strażacka oraz karczma.

Osiek, kapliczka

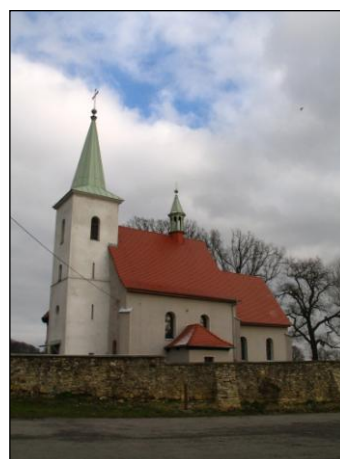
Osiek, ul. Strzelecka 12, kościół

Płużnica Wielka

Wzmiankowana w 1299 r., potem w 1302 r. w bulli papieża Bonifacego VIII. Na przełomie XVIII i XIX w., mieszkańców zdziesiątkowała epidemia cholery. W połowie XIX w. rozpoczęła się fala emigracji mieszkańców do Ameryki. We wsi – zabytkowy kościół parafialny zapewne z XVI w., z wieżą z przełomu XVIII i XIX w., otoczony murem z kamienia łamanego i cmentarzem, także pałac i park usytuowane na wschodnim krańcu wsi, wraz z pozostałościami zespołu folwarcznego. Zabudowa wsi silnie przekształcona, przy kościele dom ze sklepem (ul. Strzelecka 6).

Płużnica, ul. Strzelecka 6

Płużnica, kościół

Rozmierka

Wzmiankowana w 1413 roku, ślady osadnictwa z X – XII w. Początkowo stanowiła własność niemodlińskiego księcia. W 1539 r. jej właścicielem był Paul Nawoy, w 1575 roku - Piotr Strzela z Obrowca, następnie Johann Koschütski, posiadacz Kochcic i Lublińca, w 1685 - hr. Gustaw Colonna, a w 1832 r. ród Strachwitzów. We wsi dwór, zabudowania folwarczne, zabytkowy układ ruralistyczny, omówione w dalszej części opracowania.

Rozmierka, budynek stacji kolejowej

Rozmierka, zabudowania folwarczne

Rozmierz

Wzmiankowana w 1256 roku, ze śladami osadnictwa sięgającymi daleko wcześniej. Pierwszym znanym właścicielem wsi był rycerz Reinecius, później przechodziła do rąk kolejnych rodów szlacheckich. W 1733 r. oraz pod koniec XVIII w. wieś niszczyły pożary, w 1849 r. – burza gradowa. W 1854 roku pierwsi mieszkańcy Rozmierzy wyemigrowali do Teksasu. Wieś wyróżniająca się wyjątkową dbałością zarówno o tradycje, jak i dzisiejszy obraz miejscowości. Cechuje ją duża jednorodność dobrze zachowanej zabudowy wiejskiej, czytelny układ ruralistyczny, dobrze udokumentowana i utrwalona historia. Poszczególne elementy zabudowy omówione są dalszej części.

Rozmierz, fragment wsi

Rozmierz, zagroda wiejska

Rożniatów

Wzmiankowany w bulli papieskiej w 1302 r. jako wieś jemielnickich Cystersów, w rękach których wieś znajdowała się aż do rozwiązania klasztoru w 1810 roku, z wyjątkiem okresu przed rokiem 1562, kiedy na krótko została zastawiona przez opata Leonarda Tworzyjańskiego. Wieś w typie wielodrożnicy, z zabytkową zabudową skupioną wzdłuż ul. Wolności, z widoczną w planie pozostałością tzw. nawsia. We wsi zespół młyna wodnego (ul. Wolności 1), w południowej części pozostałości zabudowy folwarcznej, na wschód od miejscowości – ruiny kaplicy pw. św. Floriana.

Sucha

Wzmiankowana przypuszczalnie w 1254 r., z całą pewnością pod koniec XIII w. Od 1312 r. potwierdzona parafia. W średniowieczu wieś stanowiła własność rycerską. Od drugiej połowy XVI w. własność rodu Strzelów, następnie wielokrotnie sprzedawana, od pierwszej połowy XIX wieku do 1945 r. należała do rodziny von Strachwitz. Rozbudowana ulicówka, z dużym udziałem zabudowy z nietynkowanego kamienia. Przy ul. Powstańców Śląskich 32 znajduje się zespół dawnego młyna

wodnego, wśród zabudowy wyróżniają się m.in. domy przy ul. Wolności 11 i 14. W miejscowości znajdują się liczne krzyże oraz kapliczki.

Sucha, kamienny dom w zabudowie wiejskiej

Sucha, ul. Kościelna 10

Szczepanek

Wzmiankowany w roku 1723, w roku 1831 powstała kolonia *Stephanshain*. Wieś – ulicówka, z zabudową usytuowaną kalenicowo wzdłuż drogi. Najcenniejszym obiektem we wsi jest drewniany kościółek, translokowany w 1960 r. z Polskiej Nowej Wsi. Wśród zabudowy wyróżnia się budynek karczmy (ul. Strzelecka 57), sąsiadująca z nią stodoła z wozownią, oraz budynek szkoły (ul. Strzelecka 99) i kuźni (ul. Strzelecka 91). Brak charakterystycznego dla miejscowości detalu architektonicznego.

Szymiszów

Wzmiankowany w 1223 r., następnie w latach 1439 i 1441 r. Należał do dóbr rycerskich. Od początku XVI w. właścicielami byli rycerze: Jan, Mikołaj oraz Piotr Strzela-Chmelnik. W I połowie XVII w. wieś znajdowała się w rękach Wilhelma von Warłowskiego. Od 1832 roku do II wojny światowej w rękach rodu Strachwitzów. W drugiej połowie XIX w. wraz z rozwojem przemysłu we wsi rozwijały się zakłady cementowe i wapiennicze. Miejscowość złożona z dwóch jednostek osadniczych – starszego Szymiszowa oraz Szymiszowa Osiedle, będącego kolonią wzniesioną na potrzeby napływających wraz z rozwojem zakładów mieszkańców. Szymiszów Wieś jest obecnie wsią o rozbudowanej strukturze, jednak pierwotnie należąca do typu ulicówki, z obszernym założeniem pałacowo – parkowo – folwarcznym oraz kościołem w części południowej. W części Szymiszów Osiedle znajduje się zespół zakładów wapienniczych, stacja kolejowa oraz osiedla jedno i wielorodzinnych domów robotniczych. Szymiszów jest miejscowością wyjątkowo bogatą w obiekty o dużej wartości zabytkowej, pochodzące z różnych faz rozwoju miejscowości i reprezentujące

budownictwo zarówno sakralne, rezydencjonalne, gospodarczo – użytkowe, jak i przemysłowe i mieszkalne.

Szymiszów, widok głównej ulicy

Szymiszów, dworzec kolejowy

Warmatowice

Wzmiankowane w 1300 r. Wraz z Płużnicą Wielką, Balcerzowicami, Błotnicą Strzelecką oraz Centawą należały do rodów von Wehner i Posadowskich. Zabudowa wzdłuż ul. Wiejskiej, z zabudowanym nawsiem w części centralnej. Przy południowym skraju miejscowości zespół zabudowy folwarcznej, przy ul. Olszowskiej – dawny folwark „Leopold”. Zabudowa mieszkaniowa silnie przekształcona.

6.2. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

6.2.1. Zabytki nieruchome

Zabytkami nieruchomymi są pojedyncze lub tworzące zespoły dzieła architektury i budownictwa, takie jak zamki, pałace, dwory, folwarki, zabytki sakralne, budowle użyteczności publicznej i mieszkalne, zabytki techniki, budownictwa obronnego, a także parki, ogrody, zespoły komponowanej zieleni, układy urbanistyczne i ruralistyczne, cmentarze, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji. W gminie Strzelce Opolskie ponad 50 obiektów zabytkowych objętych jest wpisem do rejestru zabytków, liczba ta jest sukcesywnie powiększana. Obiekty wpisywane są do rejestru zabytków nieruchomych głównie na wniosek właściciela, a jedynie w wyjątkowych, określonych przez ustawę okolicznościach – z inicjatywy wojewódzkiego konserwatora zabytków, więc wiele cennych zabytków nadal znajduje się poza rejestrem.

Ponieważ podstawowe wiadomości dotyczące głównych obiektów zabytkowych z terenu gminy są udostępnione w literaturze naukowej i materiałach promocyjnych, opis zabytków został skrócony do niezbędnych informacji. Przedstawione zostały one

w grupach tematycznych, pozwalających na określenie ogólnego charakteru zasobu zabytkowego gminy.

**Wykaz zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków
na terenie gminy Strzelce Opolskie (stan na czerwiec 2011 r.)**

LP	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT I OBECNY ADRES	NUMER REJESTRU
1.	Błotnica Strzelecka	pałac, d. Uniwersytet Ludowy, XIX w.	2037/78 z 31.07.1978
2.	Błotnica Strzelecka	park	136/86 z 06.06.1986
3.	Dziewkowice	spichlerz dworski, XVIII/XIX w.	1775/66 z 07.10.1966
4.	Grodzisko	kościół parafialny pw. św. Katarzyny, 1812, 1924	1132/66 z 09.02.1966
5.	Kadłub	zabudowania folwarczne: dwór, XIX w	1045/65 z 02.06.1965
6.	Kadłub	zabudowania folwarczne: dwa czworaki, XIX w.	1045/65 z 02.06.1965
7.	Kalinowice	park, 1 poł. XIX w.	138/86 z 11.06.1986
8.	Kalinów	kościół filialny pw. Narodzenia NMP, XV, XVIII w.	944/65 z 09.01.1965
9.	Kalinów	zbiiorowa mogiła powstańców śląskich na cmentarzu	198/88 z 06.10.1988
10.	Kalinów	spichlerz dworski, XIX w.	1783/66 z 08.10.1966
11.	Kalinów	park, 2 poł. XVIII – XIX w.	186/88 z 07.11.1988
12.	Płużnica Wielka	kościół parafialny pw. Nawiedzenia NMP1300, XVI, XVIII/XIX	1137/66 z 10.02.1966
13.	Płużnica Wielka	pałac, k. XIX w.	2124/86 z 23.06.1986
14.	Płużnica Wielka	park, k. XIX w.	137/86 z 13.06.1986
15.	Rozmierka	dwór, 1800	1046/65 z 02.06.1965
16.	Rozmierka	spichlerz dworski z otoczeniem (mur, brama, furta), ok. 1800	881/64 z 15.05.1964
17.	Rozmierz	kościół parafialny pw. św. Michała , XIV-XX w.	130/54 z 13.09.1954
18.	Rozmierz	zbiiorowa mogiła powstańców śląskich na cmentarzu	195/88 z 06.10.1988
19.	Strzelce Opolskie	stare miasto	39/49 z 10.06.1949
20.	Strzelce Opolskie	kościół pw. św. Wawrzyńca	51/2007 z 29.03.2007
21.	Strzelce Opolskie	kościół ewangelicki, ul. Opolska, 1825, 1888	1138/66 z 12.02.1966
22.	Strzelce Opolskie	kościół cmentarny pw. św. Barbary, ul. Opolska, II poł. XVII w.	97/54 z 8.05.1954
23.	Strzelce Opolskie	dom zakonny Zgromadzenia Sióstr św. Elżbiety, ul. Powstańców Śląskich 8	67/2008 z 14.07.2008

24.	Strzelce Opolskie	grób lotników z kampanii wrześniowej 1939 na cmentarzu katolickim	241/90 z 14.03.1990
25.	Strzelce Opolskie	kapliczka przydrożna, ul. Ujazdowska 27, XVIII/XIX w.	2239/90 z 31.10.1990
26.	Strzelce Opolskie	zamek wraz z bramą i posągami św. Jana Nepomucena i Floriana, 1303, 1562-96, XIX, po 1945	973/65 z 28.01.1965
27.	Strzelce Opolskie	park, I poł. XIX w.	104/84 z 06.02.1984 22/48 z 18.01.1948
28.	Strzelce Opolskie	ratusz, XIX w.	1381/66 z 02.05.1966
29.	Strzelce Opolskie	baszta obronna, ob. dzwonnica, pl. Kościelny, XV, XVIII w.	882/64 z 15.05.1964
30.	Strzelce Opolskie	dom, ul. Karola Lange 3, I poł. XIX w.	1385/66 z 02.05.1966
31.	Strzelce Opolskie	dom, ul. Karola Lange 5, I poł. XIX w.	1386/66 z 02.05.1966
32.	Strzelce Opolskie	wieżenie wraz z murem i wieżyczkami, ul. Karola Miarki 1	2360/96 z 29.07.1996
33.	Strzelce Opolskie	budynek dawnego browaru, ul. Kościuszki 4, l. 90-te XIX w.	2267/91 z 20.05.1991
34.	Strzelce Opolskie	kamienica, ul. Parafialna 1, 1875	41/2005 z 19.05.2005
35.	Strzelce Opolskie	dom, dawna plebania, ul. Parafialna 2, XVIII w.	1387/66 z 02.05.1966
36.	Strzelce Opolskie	zagroda d. bażanciarni (budynek murowany, budynek drewniany) poza zagrodą budynek mieszkalny, ul. Parkowa 11, I poł. XIX w.	2065/81 z 27.04.1981
37.	Strzelce Opolskie	dom, Rynek 15, I poł. XIX w.	1388/66 z 02.05.1966
38.	Strzelce Opolskie	dom, Rynek 16, I poł. XIX w.	1389/66 z 02.05.1966
39.	Strzelce Opolskie	dom, Rynek 17, I poł. XIX w.	1390/66 z 02.05.1966
40.	Strzelce Opolskie	dom, Rynek 18, I poł. XIX w.	1391/66 z 02.05.1966
41.	Strzelce Opolskie	zespół budynków więziennych – Zakład Karny nr 2, ul. Świerczewskiego 3 (2 pawilony więzienne, kuchnia, ogrodzenie z wartowniami), 1893-1896	2379/98 z 30.03.1998
42.	Strzelce Opolskie	dom, ul. Zamkowa 4, k. XIX, 1983 - 1990	2240/90 z 31.10.1990
43.	Strzelce Opolskie	ujeżdźalnia koni, ul. Zamkowa 6, 1910	2044/80 z 28.01.1980
44.	Sucha	kościół filialny pw. św. Bartłomieja, XVI, 1820	1139/66 z 12.02.1966
45.	Szczepanek	kościół filialny pw. Nawiedzenia NMP, drewniany, 1668, 1962	883/64 z 19.05.1964
46.	Szymiszów	kościół parafialny pw. ŚŚ. Szymona i Judy Tadeusza, 1607, 1909-11	131/54 z 13.09.1954
47.	Szymiszów	mogiła Franciszka Waloszka powstańca śląskiego na cm. rzymsko-katolickim	248/90 z 02.05.1990

48.	Szymiszów	zespół pałacowy: pałac, XVII, XX w.	1047/65 z 25.06.1965
49.	Szymiszów	zespół pałacowy: spichlerz, poł. XIX	1047/65 z 25.06.1965
50.	Szymiszów	park, XVIII/XIX w.	185/88 z 07.11.1988

A. Historyczne zespoły przestrzenne

W gminie Strzelce Opolskie wpisem obszarowym objęte jest stare miasto w **Strzelcach Opolskich**. Wpis układu urbanistycznego lub ruralistycznego niesie ze sobą konsekwencje odmienne od wpisu pojedynczego zabytku – chroni historyczne rozplanowanie miejscowości, układ ulic i poszczególnych działek, rozplanowanie pierzei, a także historyczne nawierzchnie i nawarstwienia kulturowe. Pozwolenia konserwatorskiego wymagają między innymi prace przy elewacjach budynków czy wprowadzanie nowych obiektów kubaturowych.

Fragment starego miasta

Zabudowa Rynku

Strzelce Opolskie

Wpis obejmuje stare miasto. Badania archeologiczne prowadzone na terenie miasta stwierdziły ślady osadnictwa pochodzącego m.in. z czasów kultury łużyckiej. Data lokowania miasta nie jest pewna – być może pierwsza lokacja miała miejsce już w 1290 r., kiedy Bolko I na miejscu zniszczonej leśnej osady targowej rozpoczął budowę miasta. Podawane są także daty 1305, 1320, 1362, w którym to roku Strzelce miały otrzymać prawa miejskie po raz drugi. Miasto założono na zachód od wsi Strzelce Polskie, dawnego targowiska. Zdecydowały o tym względy obronne – teren był wyżej położony, bagnami od północnego wschodu osłonięty (dziś obszar placu Żeromskiego), południa (park zamkowy) i południowego zachodu. Miasto otoczono murami obronnymi z fosą, wzmiankowanymi w 1327 r. Istniały wówczas dwie bramy – Opolska i Krakowska. Pierwsza z nich znajdowała się ok. 10 m za kościołem protestanckim (dziś kościół pw. Bożego Ciała), a druga – przy dzisiejszej drodze wylotowej z miasta w kierunku wschodnim. Głównym budulcem miasta, tak jak i przez kolejne stulecia, był wapień. Mury miejskie biegły od Bramy Krakowskiej do wieży –

dzwonnicy, dalej wzdłuż muru otaczającego kościół parafialny, przez przykościelny ogród do Bramy Opolskiej, następnie przez plac kościoła pw. Bożego Ciała do zamku, którego południowa ściana pełniła rolę obronną. Miasto miało wówczas owalny, zwężający się z jednej strony kształt. Układ ulic miał regularny, szachownicowy charakter, z czworobocznym placem rynkowym wytyczonym pośrodku. Do pierwszej połowy XVI w. w rozwoju przestrzennym miasta nie zaszły większe zmiany, zabudowania jedynie nieznacznie wykroczyły poza linię murów obronnych.

Strzelce Opolskie, brama zamkowa

Strzelce Opolskie, widok ul. 1 Maja

Miasto było własnością kolejno książąt piastowskich, następnie od 2. połowy XVI w. rodu Redern, w XVII i XVIII w. – Promnitzów, Colonnów i Castellich. Niszczony podczas wojen szwedzkich i podczas kolejnych pożarów w latach 1754, 1826, 1827. Pod koniec wieku XVIII wraz z rozwojem handlu i rzemiosła w mieście poprawiły się warunki bytowe, domy zaczęto kryć dachówką, rozbudowywały się przedmieścia. Od 1741 r. przeprowadzono znaczne zmiany w ustroju miejskim, odbierając hrabiom Colonna liczne uprawnienia, m.in. w zakresie sądownictwa i zwierzchnictwa nad burmistrzem. Kolejny etap rozbudowy miasta łączy się z rozwojem przemysłu wapienniczego i maszynowego i miał miejsce w drugiej połowie XIX w., kiedy powstawały liczne zakłady przemysłowe – fabryka maszyn rolniczych i odlewnia żelaza, tartak, młyn parowy, cegielnie, gorzelnie, browary, piece wapiennicze typu Rumforda itp. Przez miasto poprowadzono linie kolejowe, powstał dworzec i towarzysząca mu infrastruktura. W tym czasie wyróżnić można dwie fazy rozbudowy miasta – rozwój Nowego Rynku i zabudowa ul. Wałowej (1850-1870), związane z działalnością gminy żydowskiej oraz lata 1870-1914, kiedy powstawała zabudowa od centrum do zburzonego w 1874 r. kościoła Św. Krzyża przy drodze na Lubliniec. Od 1871 r. przebiegało włączenie w granice miasta sąsiednich Adamowic. Na przełomie XIX i XX w. rozwijało się budownictwo użyteczności publicznej związane z działalnością administracji pruskiej.

Strzelce Opolskie, wieża ciśnień

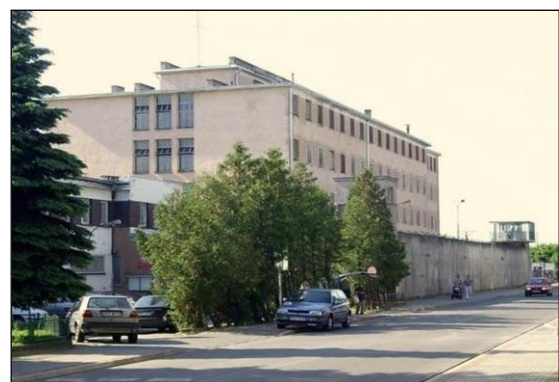
Strzelce Opolskie, zespół rzeźni, ul. Habryki

Na początku XX w. miasto nie ulegało większym przemianom. Podczas działań wojennych w 1945 r. została spalona duża część zabudowy rynku, sąsiednich ulic i zamku, co nieco zatarło pierwotny układ miasta, obecnie niekorzystnie przeciętego drogą krajową nr 94.

Niewielka liczba wpisów do rejestru zabytków (25 decyzji, ok. 32 obiektów) reprezentuje różne kategorie zabytków: kościoły murowane (kościół parafialny i poewangelicki) i drewniane (kościół cmentarny), dom zakonny elżbietanek (ul. Powstańców Śląskich 8) i przydrożna kapliczka (róg ul. Ujazdowskiej i Świerzego), zamek z ujeżdżalnią koni i otaczającym go parkiem z zagrodą bażanciarni, zabudowa mieszkaniowa i użyteczności publicznej (ratusz), zabytki techniki (browar). Ewenementem są aż dwa wpisy na terenie miasta obejmujące zespoły architektury penitencjarnej. Większość z wymienionych obiektów pochodzi z XIX i XX wieku.

Strzelce Opolskie, zespół więzienia, ul. K. Miarki.

Strzelce Opolskie, zakład karny, ul. K. Świerczewskiego

W pracach Zespołu Doradczego ds. Zachowania Dziedzictwa Kulturowego Wsi i Ochrony Wiejskiego Krajobrazu wyróżnione zostały wsie, których układ przestrzenny, fragmenty układu lub pojedyncze obiekty posiadają szczególne wartości. Z terenu gminy Strzelce Opolskie, ze względu na historyczny ogólny układ przestrzenny wyróżniono wieś **Rozmierz** (wartości wysokie) oraz **Osiek** (dobre). Ponadto wieś **Kadłub** wyróżniono za pojedyncze obiekty architektoniczne, cechy i wyróżniki (wartości umiarkowane).

1. **Rozmierz**, wieś na planie owalnicy z zabudowanym tzw. nawsiem, posiadająca dobrze zachowany zarówno układ przestrzenny, jak i układ poszczególnych zagród wraz z licznym detalem architektonicznym. W centrum znajduje się otoczony kamiennym murem kościół, nieopodal okazałe zabudowania plebanii i klasztoru połączonego z przedszkolem.
2. **Kadłub**, wielodrożnica przecięta rzeką Jemielnicą i jej odnogą, z dużym udziałem historycznej zabudowy. We wsi znajduje się zespół dworski, składający się ze starego i nowego dworu, czworaków i pozostałości folwarku.

Na podstawie wpisu do Gminnej ewidencji zabytków, ochronie podlega także układ ruralistyczny **Rozmierki**, głównie ze względu na zachowany na skrzyżowaniu dróg w centrum wsi plac z historycznymi, nadal funkcjonującymi elementami zabudowy, jak gospoda i kapliczka. Wieś posiada zwartą zabudowę zagrodową oraz element charakterystyczny w postaci kamiennych murków. We wsi znajduje się okazałe założenie dworsko-folwarczne, z dworem i spichlerzem wpisanymi do rejestru zabytków.

Rozmierz, przykład dobrze zachowanej zagrody wiejskiej

W ramach projektu „Piękna Wieś Opolska” w latach 2004 – 2007 wykonane zostały przez Uniwersytet Wrocławski opracowania (inventaryzacje wraz z analizą i propozycjami projektowymi) dla następujących miejscowości: Kadłub (2005), Osiek (2004), Rozmierz, prace nad dokumentacjami dla kolejnych wsi są kontynuowane.

B. Zespoły pałacowo-parkowo-folwarczne

Dużą część zasobu zabytków w gminie związana jest z architekturą rezydencjonalną i towarzyszącymi jej założeniami parkowymi i folwarkami. Najczęściej do rejestru wpisywano dwór lub pałac, jako budynek najbardziej reprezentacyjny i o największych walorach artystycznych, ochroną obejmowano też przylegający do rezydencji park, rzadziej – wyróżniające się spośród zabudowy folwarcznej pojedyncze budynki.

MIEJSCOWOŚĆ	PAŁAC / DWÓR	PARK	FOLWARK	INNE
Błotnica Strzelecka	+	+	+	
Kadłub	+	+	+	czworaki
Kalinów	–	+	+	spichlerz
Kalinowice	–	+	+	
Płużnica	+	+	+	
Rozmierka	+	–	+	spichlerz
Szymiszów	+	+	+	spichlerz
Warmątowice	–	–	+	obora, stodoły
Brzezina	-	-	+	
Dziewkowice	-	-	+	
Rożniatów	-	-	+	

^ Kolorem czerwonym zaznaczono obiekty ujęte w rejestrze zabytków.

Większość majątków na Śląsku, zniszczonych podczas wojny siedmioletniej, od XVIII w. podnosiło się z upadku. W tym i kolejnym wieku powstała większość założeń w gminie, część z nich była ponadto przebudowywana na początku XX w. Pierwotnie – w większości miejscowości znajdowały zabudowania folwarczne, usytuowane w wyeksponowanym miejscu i pełniące ważną funkcję w rozwoju wsi.

Forma architektoniczna pałaców i dworów jest bardzo różnorodna i zależała zarówno od czasu powstania, jak i osobistych upodobań i zamożności właściciela.

Typowym sposobem rozplanowania budynków folwarcznych było grupowanie ich na planie czworoboku, z dworem zajmującym jeden z boków i parkiem rozciągającym się na jego tyłach. Drugim spotykanym rozplanowaniem było odsunięcie rezydencji od zabudowy gospodarczej, przy zachowaniu jej regularnego układu z wewnętrznym czworokątnym podwórzem. Oprócz folwarków integralnie związanymi

z dworem lub pałacem wyróżnić można też zespoły funkcjonujące jako folwarki pomocnicze i polne, w oderwaniu od rezydencji.

Spośród zabudowań folwarcznych wyróżniał się spichlerz – zarówno gabarytami, jak i częstym odsunięciem go od reszty zabudowy ze względu na zagrożenie pożarem (np. Rozmierka, Szymiszów). Do dziś nie zachował się żaden z drewnianych spichlerzy, które od XVIII w. zastępowane były murowanymi. Spośród nich wyróżnia się spichlerz w Rozmierce, o zgrabnej bryle i dobrych proporcjach, kryty dachem mansardowym. W związku z rozwojem hodowli w folwarkach powstawały obory i stajnie. Są to okazałe budynki o sklepieniach żaglastych podpartych żeliwnymi kolumnami lub skromniejsze – ze stropami Kleina. Wnętrza budynków są przestronne i funkcjonalnie rozplanowane. W części z nich zachowały się elementy wyposażenia i ozdobny detal architektoniczny. Oprócz nich powstawały także budynki mniej okazałe, jak owczarnie, bukaciarnie i jałowniki. W połowie XIX w. rozwój przemysłowy zaznaczył się w strukturze folwarków wprowadzeniem takich elementów jak gorzelnie, młyny mechaniczne itp.

Do lepiej zachowanych założeń folwarcznych należą m.in. zespoły w Szymiszowie i Rozmierce. Pozostałe zespoły są w poważnym stopniu zdekompletowane, lub, tak jak w Błotnicy Strzeleckiej – w złym stanie technicznym.

MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	NR REJESTRU
Błotnica Strzelecka	Pałac, XIX	2037/78 z 31.07.1978
Kadłub	Dwór, 1 poł. XIX,	1045/65 z 2.06.1965
Płużnica	Pałac, k. XIX	2124/86 z 23.06.1986
Rozmierka	Dwór, 1800	1046/65 z 2.06.1965
Strzelce Opolskie	Ruina zamku, XIV, 1562, XIX	973/65 z 28.01.1965
Szymiszów	Pałac, XVII-XX	1047/65 z 25.06.1965

Błotnica Strzelecka

(pałac 2037/78 z 31.07.1978, park 136/86 z 6.06.1986)

Pałac położony w centrum wsi, w obrębie obszernego parku otoczonego murem z kamienia wapiennego, w sąsiedztwie zespołu folwarcznego. Budynek wzniesiony około połowy XIX w. w prostej, nawiązującej do klasycyzmu formie. Założony na rzucie prostokąta, z dwukondygnacyjną częścią środkową i niższymi dobudówkami. Dobudówki kryte są płaskimi dachami z tralkowymi balustradami wokół, część środkowa – dachem namiotowym z okrągłą wieżyczką z tarasem pośrodku. Główne wejście znajduje się w elewacji zachodniej, przed nim portyk z tarasem wspartym na żłobionych filarach, z trójprzęsłowym podniebieniem zdobionym sztukateriami. We wnętrzu zachował się układ wnętrz i część wyposażenia. Stan techniczny obiektu

jest dobry, wewnątrz znajduje się biblioteka gminna. Wokół pałacu rozpościera się park krajobrazowy, w połowie zmieciony z powierzchni ziemi podczas huraganu w sierpniu 2008 r. Pierwotnie miał on powierzchnię ok. 6,67 ha i miał charakter krajobrazowego parku w typie angielskim. Na północy znajdowała się polana, wokół której biegła ścieżka spacerowa, od wschodu w pobliżu pałacu znajdował się staw o nieregularnym kształcie, z niewielką wyspą oraz ozdobny wodotrysk. Budynki folwarczne pochodzą z XIX i XX w., zgrupowane są wokół dwóch podwórz – północnego i południowego. W części północnej znajdowały się spichlerz, stodoła, obora, stajnia oraz budynki mieszkalny i gospodarczy, w części południowej mieściła się gorzelnia, obora, bukaciarnia i jałownik. Pierwotny układ zespołu został znacznie zdekompletowany przez rozbiórki i zniszczenia ostatnich lat.

Błotnica Strzelecka, pałac i park

Kadłub

(dwór i dwa czworaki 1045/65 z 2.06.1965)

Dwór wzniesiony w pierwszej połowie XIX w., parterowy, z użytkowym poddaszem w mansardowym dachu. Budynek na planie prostokąta, o dwutraktowym układzie wewnątrz i sienią na osi. Frontowa elewacja pięcioosiowa, z facjatką zwieńczoną trójkątnym naczółkiem. Piwnice murowane, przykryte sklepieniami kolebkowymi z lunetami i bez. Do dworu przylegało niewielkie założenie parkowe. Wjazd na dziedziniec prowadzi pomiędzy dwoma parterowymi czworakami na planie wydłużonych prostokątów krytych dachami naczółkowymi. Zachowane zabudowania folwarczne złożone są z kolejnych budynków postawionych wzdłuż linii prostej. W pobliżu wzniesiony w latach dwudziestych XX w. nowy dwór, który przejął rezydencjonalną funkcję poprzedniego. Całość zespołu zaniedbana, częściowo nieużytkowana.

Kadlub, dwór i czworaki

Kalinów

(spichrz dworski 1783/66 z 8.10.1966, park dworski 186/88 z 7.11.1988)

Zespół w Kalinowie zajmował południowo-wschodnią część wsi. Wchodzący w jego skład pałac, położony pomiędzy parkiem a założeniem folwarcznym, został zniszczony podczas powstań śląskich. Kilkanaście folwarcznych budynków pochodzących z połowy XIX w. zgrupowanych jest wokół wydłużonego na osi północ – południe prostokątnego podwórza. Wpisany do rejestru spichrz jest tynkowany, murowany z kamienia. Wzniesiony na planie prostokąta, dwukondygnacyjny, kryty dachem siodłowym z okapem podpartym profilowanymi rysiami. Znajdujący się w północnej części założenia park zajmuje powierzchnię około 2 ha (w tym pow. wody 0,3 ha). Na terenie obecnego założenia parkowego znajdowały się pierwotnie (w drugiej połowie XVIII w.) ogrody dworskie obsadzone grabami, których część zachowała się do chwili obecnej. W końcu wieku XVIII powstał skromny park typu swobodnego z małym stawem o nerkowatym kształcie i pierścieniowo poprowadzonymi drogami wokół klombów drzewnych. Kolejna przebudowa parku miała miejsce na przełomie XIX i XX wieku. Urozmaicono wówczas linię brzegową stawu i wprowadzono wiele nowych nasadzeń. Obecny stan parku jest bardzo zły, degradacji uległa zarówno kompozycja parku jak i zabytkowy drzewostan.

Kalinów, fragment parku

Kalinowice

(park dworski, 138/86 z 1986)

Przylegający częścią południową do trasy przelotowej Strzelce Opolskie – Krapkowice rozległy park w Kalinowicach należy do parków wieloprzestrzennych o układzie złożonym. Styl parku oparty jest na naturalnych formach przyrodniczych. Przez jego teren przebiegały liczne alejki i ścieżki spacerowe, otaczające serpentynami najciekawsze zakątki. Drzewostan parku tworzą głównie gatunki liściaste, natomiast drzewa iglaste występują nielicznie i sporadycznie. Park jest zaniedbany i nieogrodzony, wymaga przeprowadzenia wielu zabiegów pielęgnacyjnych.

Kalinowice, park

Pierwotnie na terenie parku znajdował się pałac, a przy jego wschodniej granicy skupione wokół dwóch czworokątnych podwórzycy założenie folwarczne, zachowane do dziś w szczątkowej formie.

Płużnica

(pałac 2124/86 z 23.06.1986, park 137/86 z 13.06.1986)

Dwór w Płużnicy był własnością rodu von Poradowskich. Został wzniesiony w latach osiemdziesiątych XIX w. i pierwotnie pełnił funkcję siedzibę zarządcy dóbr. Dwukondygnacyjny budynek wzniesiony na planie prostokąta z parterowymi przybudówkami po bokach i ryzalitami w środkowych osiach dłuższych elewacji. Główne wejście do budynku znajduje się od strony parku, drzwi ozdobione są okuciami w kształcie ornamentu cęgowego. Otwory okienne okrągłe i prostokątne, we wnękach zamkniętych łukiem ostrym lub płaskim. Na terenie parku w stylu krajobrazowym w części północnej znajduje się staw i strumyki, wokół stawu poprowadzone są ścieżki z mostami. W parku dominuje drzewostan liściasty, nasadzany przeważnie pojedynczo lub wzdłuż alejek. Park nie posiada ogrodzenia i jest zaniedbany. Na uwagę zasługuje aleja dębowa w wieku ok. 200-250 lat, położona wzdłuż zachodniej granicy parku i biegnąca dalej na północ. Między dworem a przebiegającą przez wieś drogą pozostałości budynków folwarcznych. Całość zespołu zaniedbana, wymaga podjęcia prac remontowych.

Płużnica, dwór i park

Rozmierka

(dwór 1046/65 z 02.06.1965, spichlerz 881/64 z 15.05.1964)

Dwór wzniesiony ok. 1800 r. w północnej części wsi. Budynek na planie prostokąta, jednokondygnacyjny, kryty wysokim dachem mansardowym. Dłuższe elewacje są siedmioosiowe, główne wejście znajduje się w środkowej osi elewacji północnej, poprzedzone drewnianym portykiem zwieńczonym trójkątnym szczytem z wypełnieniem deskowym. Stolarka drzwiowa i okienna wymieniona. Położony po drugiej stronie ulicy i wybudowany mniej więcej w tym samym czasie spichlerz jest nieco podobny do dworu w ogólnych proporcjach. Dwukondygnacyjny, na planie prostokąta, kryty jest obszernym dachem mansardowym. Posiada niewielkie, kwadratowe otwory okienne, piwnice sklepione kolebkowo i belkowe stropy na wyższych kondygnacjach. Pozostałe zabudowania folwarczne powstawały stopniowo w ciągu XIX w., zgrupowane były wokół prostokątnego podwórza, są to: obora, jałownik, dom mieszkalny, dawna gorzelnia, wozownia. Na północny wschód od dworu powstał browar, obecnie użytkowany jako budynek mieszkalny. Większość budynków jest użytkowana (choć najczęściej niezgodnie z przeznaczeniem) i znajduje się w dość dobrym stanie technicznym.

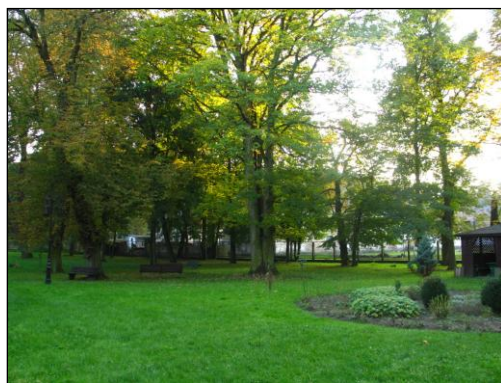
Rozmierka, dwór i spichlerz

Szymiszów

(pałac ze spichlerzem 1047/65 z 25.06.1965, park 185/88 z 07.11.1988)

Wczesnobarokowy pałac został wzniesiony około połowy XVII w. na planie czworokąta z wewnętrznym, niemal kwadratowym dziedzińcem. Pałac ulegał zniszczeniom kolejno w latach 1921, 1945, obecnie zmodernizowany i adaptowany na Dom Pomocy Społecznej. Budynek dwukondygnacyjny, z zamurowanymi w drugiej połowie XVIII w. krużgankami od strony dziedzińca i jednotraktowym układzie wnętrza. Główne wejście, znajdujące się w zachodniej elewacji, poprzedzone jest filarowym portykiem. Za nim sień przejazdowa kryta sklepieniem krzyżowo – żebrowym. Elewacje o prostej dekoracji, wokół okien stiukowe opaski, narożniki boniowane. Na południe i wschód od pałacu rozciąga się park o powierzchni ok. 8,5 ha, złożony z pierwotnego ogrodu użytkowego i ozdobnego z XVIII w., parku typu swobodnego oraz parku leśnego z przełomu XIX i XX w., z Rożniątowskim Potokiem i stawem w części wschodniej założenia. Wpisany do rejestru spichlerz jest pozostałością pierwotnego założenia folwarcznego, znajdującego się bliżej pałacu niż obecne. Usytuowany przy jego północno-zachodnim narożniku jest prosta, niewielka, dwukondygnacyjna budowla wzniesiona około połowy XIX w. na planie prostokąta, kryta dwuspadowym dachem. Na zachód od pałacu rozpościera się obszerne, prostokątne podwórze folwarczne, wokół którego skupione są liczne budynki gospodarcze z przełomu XIX i XX w. oraz drugie mniejsze, po stronie północnej założenia.

Całe założenie zachowało swój pierwotny układ i sposób użytkowania, jego poszczególne elementy znajdują się w różnym stanie technicznym – od bardzo dobrego (pałac), przez nieco zaniedbane (spichlerz, obora) po będące w stanie ruiny (niektóre z zabudowań folwarcznych).

Szymiszów, pałac i park

Oprócz wyżej omówionych założeń, których poszczególne elementy wpisane są do rejestru zabytków, w gminie istnieją folwarki, w których część budynków objęta jest ochroną na podstawie zapisów w Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego

i Gminnej Ewidencji Zabytków. Ich stan zachowania jest bardzo zróżnicowany, najczęściej ulegają stopniowym przekształceniom lub, nieużytkowane, popadają w ruinę.

Zabytkowe parki wpisane do rejestru

MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	POW.	NR REJESTRU
Strzelce Opolskie	Park	65 ha	22/48 z 18.01.1948 i 104/84 z 06.02.1984
Błotnica Strzelecka	Park	6,67 ha	136/86 z 06.06.1986
Kalinowice	Park dworski, 1.poł. XIX	8,31 ha	138/86 z 11.06.1986
Płużnica Wielka	Park, k. XIX w.	3,68 ha	137/86 z 13.06.1986
Szymiszów	Park	5 ha	185/88 z 07.11.1988
Kalinów	Park dworski, 2 poł. XVIII - XIX	2,55 ha	186/88 z 07.11.1988

Większość parków w gminie to założenia pierwotnie towarzyszące pałacom. Pojedyncze parki omówione zostały w punkcie dot. założeń pałacowo – folwarcznych. Większość z nich posiadała charakter swobodnych, krajobrazowych kompozycji, jedynie w bezpośrednim sąsiedztwie rezydencji znajdowały się czasem niższe, geometrycznie ukształtowane powierzchnie zieleni. Częstym elementem urozmaicającym kompozycję była woda, tworząca stawy i strumienie. Oprócz znajdującego się w Strzelcach Opolskich parku przyzamkowego (obecnie pełni funkcję parku miejskiego) większość założeń znajduje się w niezadowolającym stanie. Do części z nich wprowadzono nowe elementy w postaci garaży, zabudowań gospodarczych, ogródków itp. Większość jest zachwaszczona, ze znacznymi ubytkami w starodrzewiu i licznymi samosiejkami zacierającymi pierwotny obraz parku. Na tym tle pozytywnie wyróżnia się park w Szymiszowie, gdzie rozpoczęto prace porządkowe. Wyjątkowym przypadkiem jest zniszczony w 2008 r. park w Błotnicy Strzeleckiej, który zachował się w około 1/3 pierwotnej powierzchni.

Strzelce Opolskie, park miejski

Strzelce Opolskie, ujeżdżalnia koni

Jedyny park miejski w powiecie znajduje się w Strzelcach Opolskich, zajmuje ok. 65 ha. Powstał jako założenie towarzyszące zamkowo-pałacowej rezydencji, według projektu pracującego dla hrabiego Renarda ogrodnika Schmidta. W 1832 r. wytyczono „mały park”, później za obecną ul. Parkową powstała bardziej rozległa część parku. Założenie urozmaicone jest wzgórzami (góra kasztanowa, góra świątyni), stawami, licznymi okazami starodrzewia. Na jego terenie znajduje się zagroda dawnej bażanciarni (2065/81 z 27.04.1981) i ujeżdżalnia koni (2044/80 z 28.01.1980).

Doceniając rolę parków w kształtowaniu przestrzeni oraz życiu codziennym miejscowości należy uznać dotychczasowe działania na rzecz ich ochrony za niewystarczające. Konieczna jest weryfikacja stanu zachowania przez architekta krajobrazu, który następnie opracuje projekt rewitalizacji najcenniejszych założeń. Dodatkowym aspektem uzasadniającym ochronę parków jest obfitość występujących w nich gatunków chronionych, zarówno roślin jak i zwierząt.

W układzie wsi istotne są także cmentarze, tradycyjnie obsadzone drzewami wzdłuż muru lub ogrodzenia, rzadziej spotykane są nasadzenia między kwaterami.

C. Budownictwo sakralne

Kościóły

Strzelce Opolskie

- kościół par. pw. św. Wawrzyńca (A-51/2007 z 29.03.2007) wzniesiony w 1904-1907 r. wg planów Jerzego Güldenpfenniga, murowany, neobarokowy;
- kościół ewangelicki ob. rzymskokatolicki pw. Bożego Ciała, (1138/66 z 12.02.1966) 1825-26r., wieża przed 1888r. murowany, bezstylowy. Wewnątrz drewniany chór;
- kościół cmentarny pw. św. Barbary (97/54 z 08.05.1954) wzmiankowany w 1505r., odbudowany lub odnowiony w 1683-1690 r. przez cieślę Jana Brychcego z fundacji Floriana i Fryderyka Weisera.

Strzelce Opolskie: parafialny,

d. protestancki

cmentarny

Grodzisko

– kościół par. pw. św. Katarzyny (1132/66 z 09.02.1966) zbudowany w 1812 r. na miejscu drewnianego, wcześniejszego, w 1924 r. dobudowana kaplica i nowa zakrystia. Murowany z kamienia łamanego, otynkowany.

Kalinów

– kościół fil. pw. Narodzenia NMP (944/65 z 09.01.1965) zbudowany w XV w., przebudowany w XVIII, odnawiany w 1935 r. Gotycki z zatartymi cechami stylowymi, murowany z kamienia łamanego i cegieł, tynkowany.

Płużnica Wielka

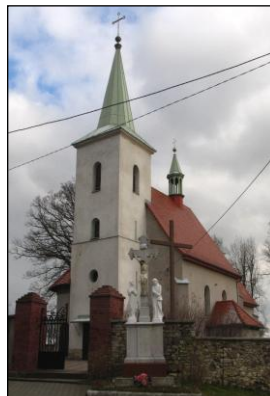
– kościół par. pw. Nawiedzenia NMP (1137/66 z 10.02.1966) zbudowany zapewne w XVI w., z wieżą XVIII/XIX w. Otoczony starym murem z kamienia łamanego, być może z czasów pierwszego, wzmiankowanego w 1335 r. kościoła.

Rozmierz

– kościół par. pw. św. Michała (130/54 z 13.09.1954) zbudowany w XV w., powiększony w XVIII w., rozbudowany w 1900 r. z zatarciem cech stylowych. Z pierwotnego kościoła zachowane częściowo mury nawy i zakrystii oraz wieża od zachodu

Grodzisko

Płużnica Wielka

Rozmierz

Sucha

– kościół fil. pw. św. Bartłomieja (1139/66 z 12.02.1966) zbudowany w XVI w., odnowiony w 1682r., przebudowany 1820r. przez arch. Ernesta Samuela Friebla. Rozbudowany 1959r. Z dawnego kościoła zachowane częściowo ściany nawy, z dwiema półkolistymi, barokowymi kaplicami od pn. i pd. oraz kwadratowa wieża.

Szczepanek

– kościół fil. pw. Nawiedzenia NMP i św. Jadwigi (883/64 z 19.05.1964) przeniesiony w 1960 r. z Polskiej Nowej Wsi.

Szymiszów

– kościół par. pw. śś. Szymona i Judy (131/54 z 13.09.1954) zbudowany w 1607 r. jako protestancki, z fundacji Jana Krzydłowskiego i jego żony Ludmiły. Powiększony w 1909-1911 r. przez dodanie transeptu i prezbiterium z zakrystią. Późnorenesansowy, murowany z kamienia.

Sucha

Szymiszów

Szczepanek

Większość kościołów w gminie pochodzi z XV-XVI wieku, jednak w późniejszych latach ulegała przebudowie, najczęściej barokowej lub bezstylowej na przełomie w XIX i XX w. Najbardziej popularnym budulcem przez wieki był łatwo dostępny w regionie kamień wapienny.

Przykładem sakralnego budownictwa renesansowego jest kościół w Szymiszowie, wybudowany w 1607 r. jako kościół protestancki, położony na wzniesieniu za wsią. Pierwotnie był jednonawową, salową budowlą z kwadratową wieżą i ozdobnym portalem wejściowym w przyziemiu wieży i dekoracją stiukową sklepień nad nawą, kaplicą i zakrystią. Znacznie rozbudowany na początku XX w.

W okresie baroku zintensyfikowało się budownictwo sakralne, związane z działalnością kontrreformacyjną. Częściej jednak przebudowywano istniejące już obiekty, niż budowano całkowicie nowe.

Neobarokowy charakter ma wzniesiony w początku XX w. kościół parafialny w Strzelcach Opolskich. Oprócz wyżej wymienionych liczna jest grupa kościołów o trudnej do sklasyfikowania przynależności stylowej oraz nieraz ciekawe architektonicznie kościoły neogotyckie.

Osobną grupę stanowią drewniane kościoły: w Strzelcach Opolskich i Szczepanku.

Kościół w gminie znajdują w dobrym stanie technicznym, w ostatnich latach dzięki dotacjom z różnorodnych źródeł oraz aktywności parafian przeprowadzono liczne remonty, głównie dachów (wymiana pokryć dachowych, remonty więźby), zakładano izolacje przeciwilgociowe i instalacje odprowadzające wodę opadową, co znacznie poprawiło techniczną kondycję budynków. Negatywną konsekwencją prowadzonych prac jest utrata substancji zabytkowej (stolarka okienna i drzwiowa, więźby dachowe, rzadziej – posadzki), wymienianej często nie ze względów technicznych, a estetycznych.

D. Mogiły, cmentarze

Osobną grupę obiektów wpisanych do rejestru zabytków tworzą mogiły, znajdujące się głównie na cmentarzach katolickich. Są to zabytki silnie związane z historią regionu, o zróżnicowanej formie zewnętrznej, w przeważającej ilości objęte troską przez mieszkańców. Najczęściej są to mogiły ziemne, brak jednolitej formy oznakowania często utrudnia ich odnalezienie.

MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	NR REJESTRU
Kalinów	zbiorowa mogiła powstańców śląskich z 1921 r., cm. rzym.-kat.	198/88 z 6.10.1988
Rozmierz	zbiorowa mogiła powstańców śląskich z 1921 r., cm. rzym.-kat.	195/88 z 6.10.1988
Szymiszów	mogiła powstańca śląskiego Franciszka Waloszka, cm. rzym.-kat	248/90 z 2.05.90
Strzelce Opolskie	mogiła powstańca śląskiego Teofila Paździora, cm. rzym.-kat	– ewidencja wojewody
Strzelce Opolskie	grób lotników z kampanii wrześniowej 1939 r. na cmentarzu katolickim	241/90 z 14.03.1990

Strzelce Opolskie, grób lotników

Płużnica, nagrobki przy kościele

Brak wpisów zabytkowych nagrobków oraz założeń cmentarnych. Przy likwidacji pochówków powinno się zachowywać najcenniejsze nagrobki, tworząc dla nich lapidaria lub pozostawiać ich pionowe elementy w pierwotnym miejscu.

E. Budownictwo obronne

Strzelce Opolskie otoczone były murami obronnymi, w których znajdowały się bramy i wieże obronne. Większość z nich została zburzona w XIX w. jako element utrudniający rozwój miasta lub rozebrana ze względu na zły stan techniczny. Pozostałości kamiennych murów, wzmiankowanych w 1327 r., zachowały się przy ul. Opolskiej i parku.

W Strzelcach z dawnych fortyfikacji zachowała się także dawna **baszta obronna (882/64 z 19.05.1964)** w pobliżu kościoła parafialnego, wymurowana z kamienia w XV w., a na przełomie XVII i XVIII – przebudowana na dzwonnice, z górną kondygnacją ceglana. Ważnym elementem systemu obronnego miasta był zamek, zintegrowany z pierścieniem murów obronnych lub górujący nad otoczoną murami osadą.

Baszta przy kościele parafialnym

Strzelce Opolskie, ruina zamku

Wzmiankowany w latach 1324 – 1356 zamek książęcy w Strzelcach wzniesiony został z kamienia wapiennego, z niewielkim dodatkiem cegieł, być może na miejscu wcześniejszego grodu. Po utworzeniu księstwa strzeleckiego był siedzibą Alberta Strzeleckiego (1366-75), przebudowany zapewne w XV w. stał się własnością państwa i przekazany został Jerzemu Hohenzollern-Ansbach. W późniejszych latach służył za rezydencję rodom Redernów, Colonnów, Promnitzów itp., którzy przebudowami ostatecznie zatarli jego obronny charakter. Relikty pierwotnego założenia, będącego prawdopodobnie czworoboczną wieżą mieszkalną, odnaleźć można w dobrze zachowanym budynku bramnym.

Rozpoczęte niedawno prace nad odbudową zamku w Strzelcach Opolskich, prowadzone pod nadzorem konserwatora, umożliwią odtworzenie kształtu spalonej w 1945 r. i niszczonej do tej pory budowli.

F. Budynki mieszkalne miejskie

Budynki mieszkalne wpisane do rejestru zabytków znajdują się przy ul. K. Lange 3, 5; ul. Parafialnej 1 i 2; ul. Rynek 15, 16, 17, 18 oraz przy ul. Zamkowej 4.

- ul. K. Lange 3, (1385/66 z 02.05.1966), wzniesiony w XIX w., piętrowy, trzytraktowy, o trójosiowej, dzielonej dwoma profilowanymi gzymsami elewacji. Zachowana stolarka drzwi wejściowych, pozostała współczesna. Budynek zmodernizowany, elewacja licowana cegłą.
- ul. K. Lange 5, (13856/66 z 02.05.1966), wzniesiony w pierwszej połowie XIX w., piętrowy, trzytraktowy, o trójosiowej elewacji, kryty wysokim dachem. Wokół okien opaski, na elewacji profilowane gzymsy.

Strzelce Opolskie: ul. K. Lange 3, ul. K. Lange 5, ul. Zamkowa 4

- ul. Parafialna 1, (41/2005 z 19.05.2005) kamienica narożna, zbudowana w 1875 r. w stylu historyzującym, z architektoniczną dekoracją elewacji. Dwukondygnacyjna, częściowo podpiwniczona, z użytkowym poddaszem. Elewacja południowa dwuosiowa, wschodnia czteroosiowa, w ściętym narożniku otwór wejściowy.
- ul. Parafialna 2, (1387/66 z 02.05.1966), dawna plebania, ob. klasztor. Wzniesiony w XVIII w., wolnostojący z nowszą przybudówką przy krótszym boku, elewacja frontowa sześćoosiowa, dach czterospadowy. Budynek piętrowy, prostokątny, o dwutraktowym układzie wewnątrz, na osi – sklepiona kolebkowo sień z klatką schodową.
- Rynek 15, (1388/66 z 02.05.1966), z pierwszej połowy XIX w. Piętrowy, trzytraktowy, z sienią sklepioną kolebkowo. Elewacja czteroosiowa w przyziemiu, wyżej trójosiowa. Druga kondygnacja ujęta profilowanymi gzymsami, wokół okien opaski.

Strzelce Opolskie, ul. Parafialna 1

Strzelce Opolskie, ul. Parafialna 2

- Rynek 16, (1389/66 z 02.05.1966), z pierwszej połowy XIX w. Piętrowy, trójosiowy. Na elewacji prosty profilowany gzyms.
- Rynek 17, (1390/66 z 02.05.1966), z pierwszej połowy XIX w. Piętrowy z dobudowanym użytkowym poddaszem. Elewacja czteroosiowa. Narożniki boniowane, wokół okien opaski z uszakami.
- Rynek 18, (1391/66 z 02.05.1966), z pierwszej połowy XIX w. Piętrowy, czteroosiowy. Wokół okien opaski, na elewacji prosty, profilowany gzyms.

Strzelce Opolskie, Rynek 14, 15, 16, 17

ul. Rynek 18

- ul. Zamkowa 4, (2240/90 z 31.10.1990), wzniesiona pod koniec XIX w. willa o złożonej bryle, z narożną wieżyczką krytą czterosпадowym wysokim daszkiem. Dwukondygnacyjna, górna kondygnacja szkieletowa, o dekoracyjnych formach.

Pozostałą zabytkową zabudowę miejską tworzą budynki wzniesione w XIX w., być może z relikami wcześniejszej zabudowy. Łączy je niewielka kubatura i kalenicowe ustawienie. Elewacje są pozbawione dekoracji lub posiadają ją

w skromnym zakresie, o przebudowanych na cele handlowe przyziemiach i wymienionej na plastikową stolarcę.

Mało przebudowane, z zachowanym oryginalnym detalem architektonicznym są budynki wzniesione w stylistyce modernistycznej, powstałe w latach dwudziestych i trzydziestych XX w., (np. zabudowa ul. Jordanowskiej).

G. Budynki użyteczności publicznej

Spośród budynków użyteczności publicznej w gminie w rejestrze zabytków nieruchomości ujęte są jedynie ratusz w Strzelcach Opolskich (1381/66 z 2.05.1966), budynek więzienia przy ul. K. Miarki (A-2360/96 z 29.7.96) i zakład karny nr 2 przy ul. Świerczewskiego 3 (A-2379 z 30.03.1998), co nie oddaje bogactwa zasobu tego typu zabytków.

Obecny ratusz w Strzelcach Opolskich zbudowany został w latach 1844-46. Z wcześniejszego budynku, który uległ spaleni w 1827 r., pochodzi wtopiona w tylną elewację wieża z XVI w. – w dolnej kondygnacji na planie kwadratu, wyżej o przekroju ośmiobocznym, zwieńczona fryzem i nakryta hełmem. Wzniesiony na planie prostokąta z ryzalitami w bocznych osiach elewacji. Główne wejście umieszczone jest pomiędzy ryzalitami, poprzedzone neogotyckim portykiem.

Strzelce Opolskie, ratusz

Strzelce Opolskie, poczta

Rozmierz, poczta

Interesującym przykładem poczty wzniesionej w stylu nawiązującym do północnego manieryzmu jest ceglany budynek przy ul. Marka Prawego 18 w Strzelcach Opolskich. Dobrze zachowany jest budynek pocztowy z początku XX w. w Rozmierzy przy ul. Powstańców Śląskich 22. Niewielki obiekt o skromnej, pozbawionej dekoracji formie jest rzadko spotykanym przykładem wiejskiej poczty.

Strzelce Opolskie, szpital powiatowy

Strzelce Opolskie, ul. Marka Prawego 19

Przy wjeździe do Strzelc Opolskich od strony Opola znajduje się szpital powiatowy im. Prałata J. Glowatzkiego, powstały w latach dwudziestych XX w. Ceglany budynek wzniesiony na planie łuku, o elewacjach urozmaiconych zaokrąglonymi balkonami jest bardzo dobrym przykładem architektury modernistycznej i powinien znajdować się pod opieką konserwatorską.

Przy ul. Opolskiej 46 znajduje się kompleks kąpieliska miejskiego zaprojektowany przez architekta miejskiego Rudolfa Hillera, wzniesiony w latach 1935-36.

Architektura budynków szkolnych, powstałych głównie pod koniec XIX i na początku XX w., zamyka się w historyzujących formach nawiązujących do neogotyku (ul. Marka Prawego 19, Strzelce Opolskie) lub klasycyzmu (ul. Krakowska 38, Strzelce Opolskie). Szkoły wiejskie korzystają z tej samej stylistyki, jednakże w dużo skromniejszej formie.

Grodzisko, szkoła

Kadłub, szkoła

Wśród nich wyróżniają się kryty mansardowym dachem budynek w Kadłubie, i murowana z nietynkowanej cegły szkoła w Grodzisku. Punkty szkolno-przedszkolne znajdowały się także przy niewielkich klasztorach, np. w Rozmierzy.

Jednym z ciekawszych architektonicznie budynków więziennych w województwie jest zakład karny nr 1 w Strzelcach Opolskich (1885-89), wzniesiony na planie na planie krzyża równoramiennego wg projektu radcy budowlanego Endella. Zakład karny nr 2 przy

ul. Świerczewskiego 3 (1893-1896) składa się z dwóch pawilonów więziennych, kuchni otoczonych murem więziennym oraz współczesnego budynku. Oba zespoły są w dobrym stanie technicznym.

Kadłub, dworzec kolejowy

Rozmierka, gospoda przy głównym placu

Przy linii kolejowej Kłodnica – Kluczbork, na uruchomionym w 1912 r., a obecnie nieczynnym odcinku Fosowskie – Strzelce Opolskie znajduje się pełen uroku dworzec w Kadłubie. Nieco skromniejsze są dworce kolejowe w Rozmierce oraz Strzelcach Opolskich.

H. Budownictwo wiejskie

W zabudowie wsi istotny jest zarówno układ poszczególnych domów względem pierzei ulic, jak i układ budynków w zagrodzie oraz tradycyjna forma samego budynku mieszkalnego, z istniejącym detalem architektonicznym i dekoracyjnie opracowanym szczytem. W obrazie wsi dużą rolę odgrywają budynki takie jak gospody, remizy strażackie, wiejskie szkoły, plebanie, a także liczne zachowane krzyże i kapliczki. Dominującym materiałem budowlanym w gminie jest wapień, często łączony z cegłą. Budynki pierwotnie nie były tynkowane, obecnie często kryte pobiałą lub tynkiem.

Na układ budynków we wsiach największy wpływ miały stosowane od drugiej połowy XVIII w. pruskie przepisy prawa budowlanego, według których główny budynek mieszkalny miał być usytuowany szczytowo względem drogi, z częścią gospodarczą na przedłużeniu osi budynku, krytą wspólnym z nim dachem. Działkę zamykała stodoła z przejazdem na pola. Konsekwencją tego rygoru są równe linie zabudowy we wsiach o zachowanym układzie przestrzennym. Często spotykane są też domy wolnostojące, z luźno rozmieszczonymi na działce budynkami gospodarczymi. Zdarzają się też budynki o niemal miejskim, willowym charakterze.

Gminę wyróżnia duża dbałość mieszkańców o zabudowania i miejscową tradycję (np. Rozmierz), o czym świadczą choćby liczne wyróżnienia i nagrody w konkursie „Piękna wieś opolska”. Większość zagrod jest zadbana, w miarę możliwości przeprowadzane są remonty.

I. Zabytki techniki

Zachowane obiekty związane są głównie z przemysłem wapienniczo - cementowym. Nie istnieje już żaden z kręgowych pieców do wypału wapna, których kilka działało w najbliższej okolicy Strzelec Opolskich.

We wsiach znajdowały się gorzelnie, browar działał m.in. w Strzelcach Opolskich. Obiekty te w większości nie posiadają już zabytkowego wyposażenia, strzelecki browar został zaadaptowany do nowej funkcji. Przy ciekach wodnych lokalizowano młyny i tartaki wodne.

Zabytkowy charakter posiadają obiekty związane z infrastrukturą kolejową: wieże ciśnień, wiadukty. Przy ul. Habryki znajduje się duży kompleks rzeźni miejskiej, wzniesiony w stylistyce modernistycznej.

Strzelce Opolskie, dawny browar

6.2.2. Zabytki ruchome

Na obraz zabytków ruchomych w gminie składają się w głównej mierze zespoły zabytkowych wyposażań wewnątrz kościelnych. Wyposażenia licznych dworów, pałaców i zamków w zasadzie w całości się rozproszyło, w wyniku wojen, grabieży, pożarów i wywozów w różnych okresach historii. Sytuację pogarsza brak profesjonalnej regionalnej instytucji muzealnej, która w miarę możliwości mogłaby gromadzić i chronić m.in. zabytkowe wyposażenia oraz detal architektoniczny.

Większość zabytkowego wyposażenia kościołów ziemi strzeleckiej powstała w XVIII i XIX w. prezentując stylowo w większości barok (późna faza) oraz klasycyzm (w mniejszym stopniu styl regencyjny i rokoko) w redakcjach lokalnych a niekiedy nawet ludowych. O wartościach artystycznych decydują często nie pojedyncze obiekty a cała kompozycja wnętrza utrzymana w harmonijnej całości. Do najcenniejszych zabytków ruchomych należy zaliczyć kilka zespołów kościelnych:

– Strzelce Opolskie, kościół parafialny – wyposażenie neobarokowej świątyni częściowo przeniesione ze starego, rozebranego kościoła. Składają się na nie dwa ołtarze

boczne z 2 poł. XVII w., ołtarz główny z 1712 r. (autor Johann König) oraz ambona z 1742r. Zabytki te w połączeniu z pozostałym wystrojem (m.in. malowidłami i sztukateriami) tworzą jednolitą stylistycznie całość, pomimo różnicy nawet dwóch stuleci pomiędzy niektórymi dziełami.

Ponadto można znaleźć kilka pojedynczych przykładów dzieł wybijających się spośród sporej ilości sprzętów kościelnych o średniej klasie artystycznej.

Zabytki o charakterze lokalnym, głównie pamiątki rodzinne, wojenne, od pewnego czasu gromadzone są w lokalnych izbach przez mieszkańców oraz pasjonatów, m.in. Izba Tradycji w Rozmierzy. Inicjatywy powstawania takich instytucji są nie do przecenienia, gdyż często są to jedyne miejsca, które dokumentują życie dawnych mieszkańców.

**Wykaz zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków
na terenie gminy Strzelce Opolskie (stan na kwiecień 2011 r.)**

LP	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	NUMER REJESTRU
1.	Kadłub	Prospekt organowy z kościoła parafialnego pw. Chrystusa Króla	Ks.B.t.III-218/10 10.01.2011 r.
2.	Rozmierz	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. św. Michała	Ks.B.t.III-600/1-6/72 05.09.1972 r.
3.	Strzelce Opolskie	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. św. Wawrzyńca	Ks.B.t.III-587/1-6/72 20.06.1972 r.
4.	Strzelce Opolskie	Wyposażenie kościoła cmentarnego pw. św. Barbary	Ks.B.t.IV-661/1-14/77 05.01.1977 r.
5.	Strzelce Opolskie	Wyposażenie zamku	Ks.B.t.IV-664/76 21.12.1976 r.
6.	Sucha	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. św. Bartłomieja	Ks.B.t.V-760/1-13/89 28.03.1989 r.
7.	Sucha	Rzeźba św. Jana Nepomucena w kapliczce przy ul. Kościelnej	Ks.B.t.V-850/90 17.12.1990 r.
8.	Szczepanek	Wyposażenie kościoła filialnego pw. Nawiedzenia NMP	Ks.B.t.V-726/1-13/81 25.02.1981 r.

6.2.3. Zabytki archeologiczne

Na terenie gminy Strzelce Opolskie zlokalizowanych jest ok. 270 stanowisk archeologicznych znajdujących się w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu, z czego do rejestru zabytków archeologicznych wpisanych jest 16 stanowisk. Wszystkie te obszary podlegają ochronie konserwatorskiej i prawnej zgodnie z *Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*. Dodatkową ochronę prawną stanowią

strefy „W” ochrony archeologicznej wyznaczone w m.p.z.p. w miejscowościach Błotnica Strzelecka, Szymiszów, Rozmierka i Roźniatów oraz w mieście Strzelce Opolskie.

Wszystkie roboty ziemne (takie jak budowy, roboty instalacyjne, gazociągi, wodociągi, kanalizacje, kable energetyczne i telefoniczne, rowy melioracyjne, tworzenie nowych wybieżysk kruszywa i wysypisk śmieci) w obrębie stanowisk archeologicznych i ich sąsiedztwie, muszą być uzgadniane z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i prowadzone (wraz z ich dokumentacją) na koszt inwestora, pod nadzorem specjalisty.

Naruszenie stanowiska archeologicznego jest możliwe tylko po wcześniejszym przebadaniu tegoż na koszt inwestora, po uprzednim uzyskaniu pozwolenia OWKZ. Co ważne, o każdorazowym znalezisku archeologicznym należy informować OWKZ.

Zestawienie stanowisk archeologicznych w gminie Strzelce Opolskie (stan na 2008 r.)

MIEJSCOWOŚĆ	STANOWISKA WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW	ILOŚĆ STANOWISK
Błotnica Strzelecka	Cm., osada – kultura łużycka (halsztat), wczesne średniowiecze, nr rej. A – 209/70	10 (strefa „W”)
Brzezina	Grodzisko stożkowate – średniowiecze, nr rej. A – 795/88	7
Dziewkowice	–	2
Grodzisko	Osada – wczesne średniowiecze (XI – XII), nr rej. A – 1085/98	34
	Osada produkcyjna – późny okres wpływów rzymskich, nr rej. A – 1082/98	
Jędrynie	–	2
Kadłub	–	6
Kalinowice	–	14
Kalinów	–	8
Ligota Dolna	–	6
Ligota Górna	–	6
Niwki	Osada – kultura przeworska (późny okres wpływów rzymskich), nr rej. A – 698/86	13
Osiek	Osada – wczesne średniowiecze (X – 1 poł. XI), nr rej. A – 1079/98	7
Płużnica Wielka	Grodzisko – średniowiecze (XIV – XV), nr rej. A – 343/72	3
Rozmierka	Osada – kultura łużycka (późny okres epoki brązu / halsztat), nr rej. A – 856/89	29 (strefa „W”)
	Osada – kultura łużycka (epoka brązu / halsztat C), nr rej. A – 851/89	

	Cm. birtualne – kultura łużycka (halsztat), nr rej. A – 342/72	
Rozmierz	Grodzisko – średniowiecze (XIII – XIV), nr rej. A – 143/68	7
Rożniatów	Osada – kultura łużycka (V okres epoki brązu / halsztat), wczesne średniowiecze, średniowiecze (XIII-XIV), nr rej. A – 792/88	16 (strefa „W”)
	Osada – kultura przeworska (okres wpływów rzymskich), średniowiecze, nr rej. A – 794/88	
Strzelce Opolskie	Cm. kurhanowe – okres wpływów rzymskich ?, nr rej. A – 813/88	73 (strefa „W”)
	Osada – kultura łużycka, wczesne średniowiecze, nr rej. A – 839/89	
	Osada produkcyjna – kultura przeworska (faza C), nr rej. A – 874/90	
Sucha	–	5
Szczepanek	–	3
Szymiszów	–	17 (strefa „W”)
Warmątowice	–	2
RAZEM	16	270

6.2.4. Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego

Większość zagospodarowanego obszaru gminy Strzelce Opolskie (ok. 40% całej powierzchni) posiada opracowane i uchwalone *miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego*. Są to akty prawa miejscowego ustalające ogólne zasady ochrony środowiska kulturowego i przyrody, ochrony i kształtowania ładu przestrzennego, a także ochrony dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej.

Przed wszystkim ustalenia dotyczą zabytkowych obszarów i obiektów wpisanych do rejestru zabytków, ujętych w gminnej ewidencji zabytków oraz stanowiska archeologiczne.

W celu dodatkowej ochrony dóbr kultury w *MPZP* wyznaczane są strefy ochrony konserwatorskiej („A”, „B”, „W”, „OW”, „K”), odzwierciedlone na rysunku planu. Na terenie gminy wyznaczono następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

m. Strzelce Opolskie:

– strefa „A” ochrony konserwatorskiej:

⤴ część południowo-wschodnia zabytkowego centrum;

⤴ teren ograniczony ul. Opolską, Rynkiem, ul. Krakowską, Parkową i parkiem miejskim (ruiny zamku wraz z sąsiednią zabudową i otaczającą zielenią parkową);

- strefa „B” ochrony konserwatorskiej:
 - ▲ zabytkowy układ urbanistyczny centrum ograniczony ul. Krakowską, Rynkiem, ul. Opolską, Powstańców Śląskich, Piłsudskiego, pl. Kopernika i ul. Marka Prawego;
 - ▲ rejon Adamowic – zespół zabudowy zagrodowej wraz z terenem szkoły i zabudową wielorodzinną przy ul. 1-go Maja;
 - ▲ rejon ul. Dworcowej ograniczony ul. Dworcową (teren kolei), Powstańców Śląskich, Piłsudskiego i Marka Prawego;
 - ▲ rejon Rybaczówki ograniczony ul. Krakowską, Stawową i Marka Prawego;
 - ▲ rejon Suchych Łanów obejmujący układ zabudowy zagrodowej w ciągu ul. Kozielskiej.
- strefa „E” ochrony ekspozycji zabudowy zabytkowego centrum
- strefa „W” ochrony archeologicznej:
 - ▲ rejon zabytkowego centrum;
 - ▲ rejon stanowiska archeologicznego w rejonie ul. Dziewkowickiej;
 - ▲ teren ogródków działkowych w rejonie Rybaczówki.
- strefa „OW” ochrony archeologicznej (obserwacji archeologicznej):
 - ▲ rejon zabytkowego centrum;
 - ▲ rejon stanowiska archeologicznego w rejonie ul. Sosnowej;
 - ▲ rejon stanowiska archeologicznego w rejonie Nowej Wsi;
 - ▲ rejon stanowiska archeologicznego w rejonie ul. Szpitalnej.

Blotnica Strzelecka:

- strefa „A” ochrony konserwatorskiej dla terenu zabudowy folwarcznej i pałacowej wraz z parkiem krajobrazowym;
- strefa ingerencji konserwatorskiej (SIK);
- strefa rekompozycji konserwatorskiej (RKOM);
- strefa „E” ochrony ekspozycji zabudowy wsi;
- strefa „W” ochrony archeologicznej.

Dziewkowice:

- strefa „B” ochrony konserwatorskiej ograniczona ul. Korfantego, Kościelną i Lompy;
- strefa „E” ochrony ekspozycji zabudowy wsi;
- strefa ingerencji konserwatorskiej (SIK);
- strefa rekompozycji konserwatorskiej (RKOM).

Grodzisko:

- strefa ochrony historycznego krajobrazu kulturowego.

Kadlub:

- strefa „B” ochrony konserwatorskiej układu przestrzennego wsi rolno-robotniczej z dworem i folwarkiem.

Rozmierka:

- strefa „B” ochrony konserwatorskiej układu przestrzennego wsi Rozmierka;

- strefa „W” ochrony archeologicznej.

Rozmierz:

- strefa „B” ochrony konserwatorskiej układu przestrzennego wsi Rozmierz.

Rożniatów:

- strefa „B” ochrony konserwatorskiej dla zachowanego zespołu zabudowy folwarcznej wraz z otoczeniem;
- strefa „W” ochrony archeologicznej.

Szymiszów Osiedle:

- strefa „W” ochrony archeologicznej.

Szymiszów Wieś:

- strefa „K” ochrony krajobrazu kulturowego;
- strefa „W” ochrony archeologicznej.

Warmatówice:

- strefa „K” ochrony krajobrazu dla historycznego układu przestrzennego oraz zespołu dworsko-folwarcznego na terenach przylegających do ul. Wiejskiej.

Postuluje się o sporządzenie MPZP dla pozostałych wsi: Jędrynie, Kalinów, Kalinowice, Ligota Dolna, Ligota Górna, Niwki, Osiek, Płużnica Wielka.

6.3. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków (GEZ)

Gmina Strzelce Opolskie posiada dokładnie opracowaną oraz zaktualizowaną Gminną Ewidencję Zabytków. GEZ stanowi podstawę do sporządzania niniejszego *Programu* oraz do ustalania zapisów formy ochrony zabytków w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Nie jest to dokument zamknięty i powinien podlegać okresowej aktualizacji, polegającej m.in. na uzupełnianiu jej o kolejne budynki oraz na wykreśleniu z ewidencji obiektów nieistniejących oraz gruntownie przebudowanych (zmiana bryły budynku, układu i wielkości otworów okiennych, skucie wystroju elewacji itp).

Do 2010 r. Gminna Ewidencja Zabytków traktowana była wyłącznie jako materiał informacyjno-dokumentacyjny a ujęcie zabytku nieruchomego w Ewidencji nie stanowiło jeszcze formy jego ochrony. Po nowelizacji *ustawy o ochronie zabytków* zmienił się jej charakter prawny. Wojewódzcy Konserwatorzy Zabytków mieli przekazać w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy samorządom gminnym i staroście wykaz zawierający zestawienie zabytków – wpisanych do rejestru, ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz zabytków nieruchomości wyznaczonych przez WKZ do ujęcia w wojewódzkiej ewidencji zabytków. W odniesieniu do wskazanych wyżej zabytków do czasu założenia gminnej ewidencji zabytków, decyzje

o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzje o warunkach zabudowy wydaje się po uzgodnieniu z WKZ. Natomiast decyzje o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzje o ustaleniu lokalizacji kolejowej oraz decyzje o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska publicznego wydaje się po uzyskaniu opinii WKZ.

Zmiany w gminnej ewidencji zabytków nie powodują nieważności ustaleń studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz gminnego programu opieki nad zabytkami. Przy obiektach ujętych w ewidencji zabytków oraz posiadających zapisy w *MPZP* ochronie podlega forma architektoniczna obiektu (gabaryty wysokościowe, forma dachu i rodzaj pokrycia, kompozycja i wystrój elewacji, forma stolarki okiennej i drzwiowej).

Stan techniczny zabudowań jest bardzo zróżnicowany. Paradoksalnie, „dobry” stan techniczny oznacza budynek niedawno odnowiony, ze szczelnym dachem i stolarką, jednak najczęściej ocieplony, z wymienioną stolarką, mało plastycznym pokryciem dachowym i przebudowanym na użytek handlu przyziemiem. Cenniejsze są zatem obiekty, które jeszcze nie zostały zmodernizowane. Przy ich remoncie wskazane jest dofinansowanie prac, np. w zakresie różnicy między kosztami rozwiązania tańszego i właściwego. Jednocześnie należy propagować wśród mieszkańców zabytkowych domów (nie tylko tych wpisanych do rejestru!) wiedzę o wartości detalu architektonicznego, np. poprzez odpowiednie broszurowe opracowania, konkursy na poprawnie przeprowadzone prace konserwatorskie, artykuły w prasie lokalnej.

Wykaz zabytków ujętych w gminnej ewidencji zabytków (stan na 2011 r.) zamieszczony jest w Załączniku na końcu *Programu*. Wykaz ten znajduje się również w Urzędzie Miejskim w Strzelcach Opolskich. Jednym z postulowanych działań jest upublicznienie Ewidencji poprzez np. umieszczenie jej na stronie internetowej gminy.

Krzyże, kapliczki

Znaczną grupę obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków tworzą krzyże i kapliczki przydrożne, zlokalizowane w większości na terenach wiejskich. W GEZ-ie znajduje się około połowy tego typu obiektów, pozostałe powinny zostać objęte ochroną w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego jako elementy kształtujące krajobraz kulturowy wsi oraz będące nośnikiem tradycji i pamiątkami po historycznych wydarzeniach. W poniższym zestawieniu **pogrubioną czcionką** zaznaczono obiekty będące **własnością Gminy Strzelce Opolskie**, w nawiasie podano przynależność do GEZ-u.

Błotnica Strzelecka

- kapliczka pw. św. Nepomucena, ul. Toszecka. Jednokondygnacyjna, tynkowana, kryta dachem dwuspadowym z sześcioboczną wieżyczką zwieńczoną krzyżem (GEZ);
- krzyż, ul. Toszecka (naprzeciw szkoły). Kamienny, otoczony żeliwną balustradą, we wnęce figura NMP.

Brzezina

- kapliczka nieopodal zespołu folwarcznego. Jednokondygnacyjna, kryta daszkiem namiotowym, o bardzo skromnej formie, ok. poł. XIX w. (GEZ).

Dziewkowice

- **kapliczka św. Anny, ul. Korfanteo 2**, pocz. XX w. Jednokondygnacyjna, kryta dachem dwuspadowym z czworoboczną wieżyczką. Neogotycka, w narożnikach ceglane sterczyny. Otwór drzwiowy w ceglany obramieniu, zamknięty łukiem (GEZ);
- **krzyż, ul. Lompy**, ok. 1908r. Drewniany, z drewnianą figurą Chrystusa (GEZ);
- krzyż, ul. Strzelecka, ok. 1904r. Kamienny, w dolnej wnęce figura NMP;
- krzyż, ul. Jemielnicka, za wsią, z pocz. XX w. Kamienny, na postumencie sygnatura „E. Wenzel, Brieg”;
- krzyż, przy zbiegu ul. Lompy, Centawskiej, Polnej, Strzeleckiej i Małej, ok. 1905r. Kamienny, otoczony drzewami, w zamkniętej trójliściem wnęce figura NMP.

Grodzisko, ul. Wolności

Kadłub, ul. Powstańców Śląskich

Kalinów, ul. Wiejska

Grodzisko

- **krzyż, ul. Główna**, 1915r. Kamienny, ze sceną Ukrzyżowania. W zwieńczonej trójkątnym naczółkiem wnęce polichromowana figura NMP. Na cokole napis „Króluj nam Chryste” (GEZ);

- krzyż, ul. Główna (Ściegna) pocz. XX w. Kamienny;
- krzyż przy kościele, ul. Główna 28a, 1885r. Kamienny, wnęka z figurą NMP zamknięta trójliściem, napisy nieczytelne (GEZ);
- kapliczka św. Jana Nepomucena i krzyż, ul. Wolności, 1893r. Kapliczka słupowa, kryta dwuspadowym daszkiem. W zamkniętej łukiem, głębokiej wnęce figura św. Jana Nepomucena. Obok kamienny krzyż otoczony żeliwną barierką, ramiona krzyża i wnęka z figurą NMP zamknięte trójliściem (GEZ);
- **krzyż, ul. Główna (Dołki)**, 1896r. Kamienny, wtórny napis „Panie zmiłuj się nad nami” (GEZ).

Jędrynie

- **krzyż, róg Polnej i Dębowej**, 1902r. na miejscu wcześniejszego, drewnianego. Murowany, trójkondygnacyjny cokół z wnękami – w jednej z nich figura NMP. Krzyż kamienny, z figurą Chrystusa.

Kadłub

- kapliczka, ul. Powstańców Śląskich, poł. XIX, k. XIX w. Murowana, tynkowana. Od frontu dwukondygnacyjna wieża kryta dachem namiotowym, z otworami zamkniętymi łukiem i fazowanymi narożami górnej części. Za nią prostokątna dobudówka, kryta dachem dwuspadowym, z figurą św. Jana Nepomucena wewnątrz. (GEZ);
- **krzyż, ul. Dworcowa 51** (Kadłubski Piec). Murowany, z figurą NMP w zamkniętej łamanym gzymsem wnęce (GEZ).

Kalinowice

- kapliczka na posesji p. Nieszwieców, XIX/XX w. (?) Murowana, trójkondygnacyjna kapliczka słupowa, z płytkimi wnękami zamkniętymi łukiem, wzniesiona prawdopodobnie w miejscu pochówku żołnierzy wojny trzydziestoletniej;
- kapliczka w parku podworskim, w pobliżu grobów właścicieli. Murowana, wewnątrz pierwotnie krucyfiks, ob. w muzeum;
- krzyż, ul. Wiejska. Drewniany, w otoczeniu lip, z wizerunkiem Chrystusa na blasze.

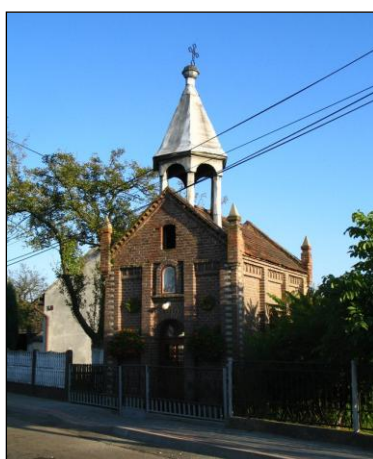
Kalinów

- **kapliczka słupowa, ul. Gogolińska**, od strony Strzelec Opolskich, pocz. XX w. Niewielka, jednokondygnacyjna kapliczka słupowa kryta dwuspadowym daszkiem. W górnej części niewielki gzymś, pośrodku w półkolistym zamkniętej wnęce figura NMP (GEZ);

- **kapliczka słupowa, ul. Gogolińska**, od strony Krapkowic, k. XIX w. Słupowa, jednokondygnacyjna na dwustopniowym postumencie, zwieńczona trójkątnym naczółkiem, kryta dachem dwuspadowym. W zamkniętej łukiem wnęce figura Chrystusa (GEZ);
- kapliczka słupowa, ul. Wiejska, od strony Dolnej, poł. XIX w. Murowana, jednokondygnacyjna kapliczka słupowa, zwieńczona szczytem schodkowym z niewielkimi blendami. W ostrołukowej, profilowanej wnęce figura Dobrego Pasterza z owieczką (GEZ);
- krzyż przy kościele, ul. Wiejska, pocz. XX w. Kamienny, z wytrawionymi ornamentami po bokach cokołu, z wielolistnie zakończonymi ramionami krzyża i figurą NMP w półkoliście zamkniętej wnęce (GEZ);
- drewniany krzyż z polichromowaną figurą Chrystusa Ukrzyżowanego, przy kościele, poza murem.

Ligota Dolna, ul. Wiejska

Osiek, ul. Strzelecka

Rozmierka, ul. Strzelecka

Ligota Dolna

- **kapliczka, ul. Wiejska**, lata trzydzieste XX w. Murowana, na planie prostokąta. Otwór wejściowy zamknięty łukiem pełnym, wyżej wnętrza z figurką. W bocznych elewacjach po dwa zamknięte półkoliście okna. Kryta dachem dwuspadowym, zwieńczona czteroboczną sygnaturką z blaszanym hełmem (GEZ);
- krzyż, ul. Wiejska 14. Murowany, na wielostopniowym postumencie;
- krzyż, ul. Gogolińska. Poza wsią, od strony Strzelec Opolskich, wykonany z drewna.

Ligota Górna

- kapliczka, ul. Wiejska, od strony Wysokiej, k. XIX w. Niewielka, słupowa, jednokondygnacyjna, kryta daszkiem dwuspadowym. W malutkiej wnęce figurka św. Anny Samotrzeciej;
- kamienny krzyż na prywatnej posesji, z prostokątną wnęką w cokole;

- krzyż polny, pomiędzy Ligotą Górną a Wysoką.

Niwki

- kapliczka, ul. Wiejska, 1870r., (GEZ);
- kapliczka słupowa, ul. Wiejska 26, XIX/XX w. dwukondygnacyjna, zwieńczona trójkątnym naczółkiem, kryta dachem dwuspadowym. W przyziemiu wnęka, wyżej nisza z figurą Chrystusa (GEZ);
- krzyż z figurami, ul. Wiejska 8, 1889 r. Kamienny krzyż, z pierwotnie polichromowanymi figurami Apostołów Piotra i Pawła po bokach. W środkowej części cokołu ostrołukowe wnęki, w środkowej tablica z napisem „Gekreuzigter herr Jesus Christus! Erbaume Dich unser” (GEZ).

Osiek

- krzyż, ul. Strzelecka (przy posesji nr 6), pocz. XX w. Murowany, w cokole ostrołukowa wnęka z figurą NMP, na krzyżu malowana na biało figura Chrystusa. Wokół krzyża żeliwna balustrada (GEZ);
- kapliczka, ul. Strzelecka, ok. 1900r. Murowana z nietynkowanej cegły w stylistyce neogotyckiej. Na elewacjach lizeny, w górnej części gzyms. Otwór wejściowy zamknięty łukiem, ponad nim niewielkie nisze. Nad narożami sterczyny, całość zwieńczona sygnaturką wspartą na czterech słupach (GEZ).

Płużnica Wielka

- **krzyż, ul. Strzelecka.** Niewielki, kamienny krzyż o prostej formie (GEZ);
- **krzyż, ul. Strzelecka,** w pobliżu kościoła, 1889 r. (GEZ);
- **krzyż, ul. Strzelecka** (przed wsią od strony Strzelec Opolskich), 1877 r. Kamienny, z wielolistnie zakończonymi ramionami krzyża. W cokole nieregularna wnęka z figurą NMP, u podstawy napis „Fundator Franz Moczigemba, 1877” (GEZ).

Rozmierka

- krzyż, ul. Jemielnicka (Podborzany), 1906r. Smukły, murowany krzyż, w dolnej kondygnacji zamknięta łukiem ostrym wnęka, wyżej zwieńczona trójkątnym gzymsem kapliczka z figurką NMP, na krzyżu figura Chrystusa. Na cokole data 1906 (GEZ);
- kapliczka, ul. Jemielnicka 36 (Podborzany), pocz. XX w. Murowana z nietynkowanej cegły, jednokondygnacyjna, zwieńczona wysokim, zaokrąglonym szczytem, kryta dachem dwuspadowym. Otwory w elewacjach ostrołukowe, w narożnikach sterczyny (GEZ);
- **krzyż, ul. Strzelecka,** pocz. XX w. Kamienny, w ujętej dekoracją architektoniczną wnęce figurka NMP. (GEZ)

- **kapliczka, ul. Strzelecka 51**, k. XIX w. Kapliczka słupowa przy zabytkowym spichlerzu, na prostokątnym postumencie czworościan kryty daszkiem namiotowym. Na dole prostokątne wnęki, wyżej zamknięta łukiem nisza z figurką NMP. (GEZ)
- kapliczka z dzwonnica, ul. Strzelecka 48. Do dwukondygnacyjnej wieżyczki dostawiona prostokątna kaplica o elewacjach dzielonych lizenami. Dachy dwu- i czterospadowe, otwory zamknięte łukiem. Przy kaplicy kamienny krzyż z 1925 r. (GEZ).

Rozmierka, ul. Strzelecka

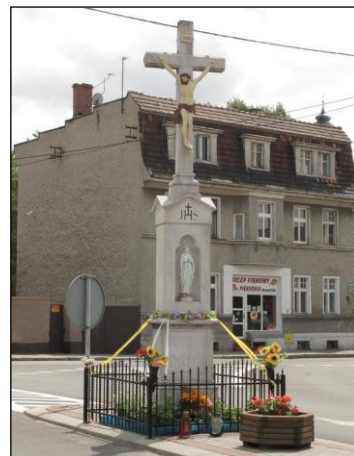
Rozmierz, ul. Powstańców Śląskich

Strzelce Op. ul. Kozielska

Rozmierz

- krzyż, ul. Kościelna 1a, na placu kościelnym, 1885r. Kamienny, na schodkowym podeście, z trójlistnie zamkniętą wnęką w cokole (GEZ);
- **kapliczka, ul. Jemielnicka/ ul. Krzyżowa**, XIX/XX w. Jednokondygnacyjna, częściowo tynkowana, wokół otworu wejściowego, wnęki w szczycie i w narożach ceglane obramienia, nad fasadą dwie sterczyny (GEZ);
- **krzyż, ul. Powstańców Śląskich/ ul. Wyzwolenia**, 1908r. Kamienny, otoczony balustradą, nad prostokątnym cokołem ostrołukowa, zamknięta trójkątnym gzymsem wnęka z figurą NMP, na krzyżu figura Chrystusa (GEZ);
- krzyż, ul. Jemielnicka, przy drodze do Sucheju. Kamienny, otoczony balustradą, na cokole rzeźby – opłakiwanie pod krzyżem.
- krzyż, ul. Wyzwolenia, XIX/XX w. Drewniany, z figurą Chrystusa;
- krzyż, ul. Młyńska, p. XX w. Kamienny, otoczony balustradą, w ostrołukowej wnęce figura NMP.

Strzelce Opolskie: ul. Parafialna, ul. Ujazdowska 27

ul. 1 Maja

Rożniatów

- **krzyż, ul. Gogolińska**, 1888r. Kamienny, na cokole napis „Herr, gib ihnen die ewige Ruhe”, ramiona zakończone treflowo (GEZ);
- **kaplica, ul. Wolności**, 1925r. Murowana, kryta dachem dwuspadowym zwieńczonym wieloboczną sygnaturką. Otwór wejściowy ostrołukowy, w części szczytowej trzy ostrołukowe wnęki (GEZ);
- **krzyż, ul. Wolności**. Kamienny, w półkoliście zamkniętej niszy figura NMP, poniżej napis „Mein Jesus Barmherzigkeit”. Wokół balustrada (GEZ);
- **ruina kaplicy św. Floriana**, poza wsią (GEZ);
- krzyż, ul. Gogolińska, od strony Kalinowa, pocz. XX w. Drewniany, polny;
- krzyż, ul. Biadaczowa. Drewniany, otoczony drewnianym płotkiem, z niewielką figurką Chrystusa.

Strzelce Opolskie

- kaplica grobowa, ul. Parafialna (GEZ);
- krzyż, ul. Kołłątaja (GEZ);
- krzyż, ul. 1 Maja / ul. Powstańców Śląskich, pocz. XX w. Kamienny, na dwukondygnacyjnym cokole, w zamkniętej treflowo wnęce figura NMP (GEZ);
- krzyż, ul. Kozielska, przy gimnazjum nr 2, 1904r. Kamienny, otoczony balustradą. Wnęka z figurą NMP w dekoracji architektonicznej, zdobiona wicią roślinną. Na niskim cokole napis (GEZ);
- krzyż, ul. Ujazdowska. Kamienny, o prostej formie. Na wąskim cokole krzyż o trójlistnie zakończonych ramionach, na nim metalowa figurka Chrystusa. W cokole mała nisza (GEZ);
- kapliczka, ul. Kozielska 55, 1887r. Murowana, o zaokrąglonych narożnikach, kryta dachem wielospadowym. Częściowo tynkowana z ceglanyimi elementami

dekoracyjnymi, na elewacjach wnęki w kształcie biforiów, w ceglanych opaskach (GEZ);

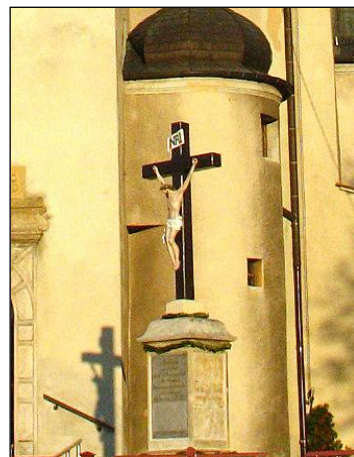
- kapliczka, ul. Nowowiejska / ul. Kolejowa, 1910r. Murowana, z przodu dwukondygnacyjna dzwonnica, za nią prostokątna dobudówka kryta dachem dwuspadowym, z dachówką. Otwory okienne i wejściowy zamknięte łukiem (GEZ);
- krzyż, ul. Kozielska 5 (GEZ);
- kapliczka, ul. Ujazdowska 27, XIX w. Założona na planie kwadratu, kryta dachem gontowym zwieńczonym sygnaturką mieszczącą dzwon. Tynkowana, okna i wejście zamknięte łukiem, nad wejściem monogram IHS. Usytuowana przy ceglany ogrodzeniu, nad ciekim wodnym (rej. 2239/90 z 31.10.1990).

Sucha, ul. Kościelna

Sucha, ul. Kościelna

Szymiszów, ul. Kościelna

Sucha

- **kapliczka, przy drodze między Suchą a Rozmierzem**, 1914r. (GEZ);
- **kapliczka, ul. Kościelna**, w sąsiedztwie kościoła. Murowana, na planie kwadratu, jednokondygnacyjna, kryta obszernym daszkiem namiotowym obitym gontem. Otwór wejściowy zamknięty łukiem, wewnątrz niewielki ołtarzyk (GEZ);
- kapliczka, ul. Kościelna. Murowana z nietynkowanej cegły, na planie prostokąta, otwór zamknięty łukiem, nad narożami fasady i w szczycie sterczyny. Wewnątrz duże figury NMP i św. Jana Nepomucena (GEZ);
- **kapliczka słupowa, ul. Kościelna**. Poświęcona św. Florianowi, w kształcie dwukondygnacyjnego słupa z trzema arkadami w górnej części. Kryta namiotowym daszkiem obitym gontem (GEZ);
- krzyż, ul. Kościelna (GEZ);
- **krzyż, ul. Powstańców Śląskich**, przy drodze do Suchodańca, poł. XX w. Kamienny, otoczony balustradą, na cokole płaskorzeźba NMP (GEZ);

Szczepanek

- kapliczka, ul. Strzelecka 74, 1920r. Murowana, jednokondygnacyjna, na planie kwadratu, kryta dachem dwuspadowym z sygnaturką wspartą na czterech słupach. Otwór wejściowy i wnęki zamknięte łukiem (GEZ);
- krzyż, ul. Strzelecka 60, 1888r. Kamienny, z uszkodzonym napisem „Es is vollbracht” na prostokątnym cokole. Ramiona krzyża zakończone treflowo.

Szymiszów

- **krzyż, ul. Wolności.** Kamienny krzyż o prostych ramionach na prostokątnym cokole (GEZ);
- kapliczka, ul. Wolności 16, poł. XIX w. Poświęcona św. Janowi Nepomucenowi, na planie prostokąta, w linii muru ogrodzeniowego. Otwór wejściowy prostokątny, elewacje pozbawione elementów dekoracyjnych (GEZ);
- krzyż, ul. Kościelna 7. Krzyż przykościelny, 1879r. Cokół murowany z tablicami kamiennymi, krzyż drewniany z figurą NMP (GEZ);
- **krzyż, ul. Wolności,** 1889r. Kamienny, z figurą NMP we wnętrzu.

Warmątowice

- kapliczka, ul. Wolności 20, XIX w. Murowana, na planie prostokąta. Kryta dachem dwuspadowym, zwieńczona sygnaturką mieszczącą dzwon. Otwór wejściowy zamknięty łukiem, w partii szczytu prostokątna wnęka z obrazem (GEZ);
- **krzyż, ul. Centawska,** 1909r. Kamienny, w cokole figura NMP, wyżej monogram IHS i figura Chrystusa (GEZ).

Kapliczki przyjmują najczęściej formy niewielkiego budynku wzniesionego na planie prostokąta, z dostawioną dwu- lub trójkondygnacyjną wieżą na planie zbliżonym do kwadratu. W ich wnętrzu znajdują się rzeźby lub obrazy, w wieńczącej kaplicę sygnaturce często umieszczany jest niewielki dzwon. Przykładami takiej architektury są kaplice w Rozmierce, Kadłubie itp. Podobna w formie, lecz murowana z nietynkowanej cegły i wzbogacona o neogotyckie elementy dekoracyjne jest kapliczka w Osieku. Kapliczki przybierają też formę słupową lub budynku pozbawionego dominanty w postaci wieży (np. Grodzisko). Częstym elementem pejzażu wiejskiego są kamienne krzyże.

Kapliczki i krzyże są elementami tradycyjnie otoczonymi troską i zadbanymi, w większości w dobrym stanie technicznym.

6.4. Zabytki będące własnością Gminy Strzelce Opolskie

Gmina Strzelce Opolskie posiada tytuł prawny do kilkudziesięciu obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków (część wpisanych do rejestru zabytków). W budynkach tych prowadzona jest najczęściej działalność administracyjna, kulturalna i oświatowo-społeczna. Gmina posiada również udziały w prawie własności w kilku kamienicach oraz jest właścicielem wielu kapliczek i krzyży przydrożnych.

Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, będących całkowitą lub częściową własnością gminy

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT – LOKALIZACJA	NUMER REJESTRU	WŁASNOŚĆ
1.	Błotnica Strzelecka	pałac, Dworcowa 7	2037/78 z 31.07.1978	Gmina
2.	Błotnica Strzelecka	park	136/86 z 06.06.1986	Gmina
3.	Strzelce Opolskie	park w zespole zamkowym	104/84 z 06.02.1984 22/48 z 18.01.1948	Współwłasność Gminy
4.	Strzelce Opolskie	ratusz, Pl. Myśliwca 1	1381/66 z 02.05.1966	Gmina
5.	Strzelce Opolskie	kamienica mieszczańska, Rynek 15	1388/66 z 02.05.1966	Gmina
6.	Strzelce Opolskie	kamienica mieszczańska, Rynek 17	1390/66 z 02.05.1966	Gmina
7.	Strzelce Opolskie	oficyna w zespole zamkowym, ul. Zamkowa 4	2240/90 z 31.10.1990	Gmina
8.	Strzelce Opolskie	brama do zespołu zamkowego, ul. Zamkowa	973/65 z 28.01.1965	Gmina

Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomych ujętych w ewidencji zabytków
będących własnością Gminy Strzelce Opolskie na terenie miasta

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	ADRES	NR
1.	Strzelce Opolskie	wieża ciśnień	Bolesława Chrobrego	4
2.	Strzelce Opolskie	dom	T. Kościuszki	2
3.	Strzelce Opolskie	kapliczka	T. Kościuszki	
4.	Strzelce Opolskie	krzyż	Kozielska	
5.	Strzelce Opolskie	dom	Kozielska	15
6.	Strzelce Opolskie	dom	Kozielska	15a
7.	Strzelce Opolskie	pomnik żołnierzy ofiar wojen światowych	Kozielska	18
8.	Strzelce Opolskie	budynek mieszkalno-gospodarczy	Kozielska	25
9.	Strzelce Opolskie	dom	Krakowska	3
10.	Strzelce Opolskie	dom	Krakowska	4
11.	Strzelce Opolskie	dom	Krakowska	5
12.	Strzelce Opolskie	budynek administracyjno-biurowy	Krakowska	16
13.	Strzelce Opolskie	kamienica	Krakowska	24
14.	Strzelce Opolskie	kamienica	Krakowska	27
15.	Strzelce Opolskie	bar, restauracja	Krakowska	31
16.	Strzelce Opolskie	kamienica, ob. budynek administracyjno-usługowy	Krakowska	30
17.	Strzelce Opolskie	kamienica	Krakowska	39
18.	Strzelce Opolskie	kamienica	Ks. Karola Lange	1
19.	Strzelce Opolskie	pomnik krzyża	1 Maja	
20.	Strzelce Opolskie	szkoła podstawowa nr 4	1 Maja	26
21.	Strzelce Opolskie	cmentarz ewangelicki	M. Prawego	
22.	Strzelce Opolskie	kamienica	M. Prawego	13
23.	Strzelce Opolskie	szkoła	M. Prawego	21
24.	Strzelce Opolskie	zespół zabudowań młyna	M. Prawego	24
25.	Strzelce Opolskie	bramy ze stróżówką do zespołu d. zakładów wapienniczych	J. Matejki	13
26.	Strzelce Opolskie	zespół dawnych zakładów wapienniczych	J. Matejki	13
27.	Strzelce Opolskie	dom	J. Matejki	27
28.	Strzelce Opolskie	dom	A. Mickiewicza	3
29.	Strzelce Opolskie	dom	A. Mickiewicza	11
30.	Strzelce Opolskie	dom	A. Mickiewicza	13

31.	Strzelce Opolskie	dom w zespole młyna	A. Mickiewicza	17
32.	Strzelce Opolskie	młyn	A. Mickiewicza	19
33.	Strzelce Opolskie	budynek	A. Mickiewicza	21
34.	Strzelce Opolskie	park w zespole zamkowym	Parkowa	
35.	Strzelce Opolskie	budynek produkcyjny	Plac M. Kopernika	1
36.	Strzelce Opolskie	ratusz	Plac Myśliwca	1
37.	Strzelce Opolskie	pomnik myśliwca	Plac Myśliwca	
38.	Strzelce Opolskie	bank	Plac S. Żeromskiego	10
39.	Strzelce Opolskie	kamienica	Powstańców Śląskich	2
40.	Strzelce Opolskie	kamienica	Powstańców Śląskich	4
41.	Strzelce Opolskie	dom	Powstańców Śląskich	16
42.	Strzelce Opolskie	kamienica	Powstańców Śląskich	20
43.	Strzelce Opolskie	dom	Powstańców Śląskich	24
44.	Strzelce Opolskie	dom	B. Prusa	7, 7a
45.	Strzelce Opolskie	kamienica mieszczańska	Rynek	15
46.	Strzelce Opolskie	kamienica mieszczańska	Rynek	17
47.	Strzelce Opolskie	kamienica	Rynek	24
48.	Strzelce Opolskie	trafostacja	Strzelców Bytomskich	
49.	Strzelce Opolskie	dawna szkoła	W. Świerzego	42
50.	Strzelce Opolskie	dom	W. Świerzego	50
51.	Strzelce Opolskie	dom	Ujazdowska	4
52.	Strzelce Opolskie	dom	Ujazdowska	8
53.	Strzelce Opolskie	budynek mieszkalno- usługowy	Ujazdowska	18
54.	Strzelce Opolskie	obora w zespole folwarcznym	Ujazdowska	39
55.	Strzelce Opolskie	pozostałości muru obronnego	Opolska, Parafialna, Zamkowa	
56.	Strzelce Opolskie	brama do zespołu zamkowego	Zamkowa	
57.	Strzelce Opolskie	bank	Zamkowa	1
58.	Strzelce Opolskie	oficyna w zespole zamkowym	Zamkowa	2
59.	Strzelce Opolskie	oficyna w zespole zamkowym	Zamkowa	4
60.	Strzelce Opolskie	dom	Żwirki i Wigury	5

Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomości ujętych w **gminnej ewidencji zabytków** będących własnością **Gminy Strzelce Opolskie** na terenie gminy

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	ADRES	NR
1.	Błotnica Strzelecka	pałac	Dworcowa	7
2.	Błotnica Strzelecka	park w zespole pałacowo-folwarcznym	Dworcowa	7
3.	Błotnica Strzelecka	ogrodzenie	Dworcowa	7, 9
4.	Błotnica Strzelecka	budynek w zespole szkoły	Toszecka	19
5.	Dziewkowice	kapliczka	Korfantego	2
6.	Dziewkowice	pomnik krzyża	Józefa Lompy	
7.	Dziewkowice	budynek w zespole szkoły	Strzelecka	1
8.	Dziewkowice	szkoła	Strzelecka	3
9.	Dziewkowice	dom w zespole szkoły	Strzelecka	5
10.	Grodzisko	pomnik krzyża	Główna	
11.	Grodzisko	pomnik krzyża	Główna	
12.	Grodzisko	szkoła	Główna	35
13.	Grodzisko	kapliczka słupowa i pomnik krzyża	Wolności	
14.	Jędrynie	kapliczka	Polna / Dębowa	
15.	Kadłub	pomnik krzyża	Dworcowa	51
16.	Kadłub	dawna szkoła	Kolejowa	2
17.	Kalinowice	dwa czworaki w zespole folwarcznym	Przeskok	1, 2
18.	Kalinowice	aleja lipowa	Wiejska	
19.	Kalinów	kapliczka słupowa	Gogolińska	
20.	Kalinów	kapliczka słupowa	Gogolińska	
21.	Ligota Dolna	hala warsztatu lotniczego przy d. zespole	Wiejska	20

		folwarcznym		
22.	Ligota Dolna	kapliczka	Wiejska	
23.	Niwki	dom	Strzelecka	4
24.	Osiek	pomnik krzyża	Strzelecka	
25.	Płużnica Wielka	pomnik krzyża	Strzelecka	
26.	Płużnica Wielka	pomnik krzyża	Strzelecka	4
27.	Płużnica Wielka	dom	Strzelecka	6
28.	Płużnica Wielka	pomnik krzyża	przy drodze w kierunku Strzelec Op.	
29.	Rozmierka	pomnik krzyża	Strzelecka	
30.	Rozmierka	kapliczka słupowa z zespole dworsko-folwarcznym	Strzelecka	51
31.	Rozmierka	szkoła	Szkolna	3
32.	Rozmierz	kapliczka	Jemielnicka	
33.	Rozmierz	pomnik krzyża	Powstańców Śląskich	
34.	Roźniatów	pomnik krzyża	Gogolińska	
35.	Roźniatów	dom	Szymiszowska	8
36.	Roźniatów	pomnik krzyża	Wolności	
37.	Roźniatów	szkoła	Wolności	28
38.	Sucha	kapliczka	przy drodze między Suchą a Rozmierzą	
39.	Sucha	pomnik krzyża	przy drodze do Suchodańca	
40.	Sucha	kapliczka	Kościelna	
41.	Sucha	kapliczka słupowa	Kościelna	
42.	Sucha	pomnik krzyża	Powstańców Śląskich	
43.	Szczepanek	szkoła	Strzelecka	99
44.	Szymiszów	pomnik krzyża	Wolności	

45.	Szymiszów	pomnik krzyża	Wolności	
46.	Szymiszów	szkoła	Wolności	1
47.	Szymiszów	poczta	Wolności	27
48.	Warmątowice	szkoła	Centawska	2
49.	Warmątowice	pomnik krzyża	Centawska	

kolorem zaznaczono obiekty posiadające wpisy do rejestru zabytków nieruchomych

7. Analiza szans i zagrożeń dla środowiska kulturowego gminy Strzelce Opolskie

W celu określenia priorytetów i kierunków działań *Programu Opieki nad Zabytkami* oraz możliwości w zakresie ochrony zabytków gminy Strzelce Opolskie opracowano analizę SWOT (**S**trengths, **W**eaknesses, **O**pportunities, **T**hreats). Określono w niej słabe i mocne strony (czynniki wewnętrzne) oraz szanse i zagrożenia (czynniki zewnętrzne) mające realny wpływ na stan dziedzictwa kulturowego gminy i perspektywy jego ochrony.

MOCNE STRONY

- ▲ miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego uwzględniające ochronę dziedzictwa kulturowego;
- ▲ różnorodność zasobów zabytkowych;
- ▲ zachowany w znacznym stopniu historyczny układ wsi oraz tradycyjny układ zagrody;
- ▲ stosunkowo wysokie wartości dziedzictwa kulturowego wsi (Kadłub, Rozmierz), liczne nagrody i wyróżnienia w konkursie „Piękna Wieś Opolska”:
 - „Najpiękniejsza wieś” - **Kadłub** (I m. w 2008r., II m. w 2004r. i 2000, wyróżnienie w 1999r.); **Rozmierz** (II m. w 2006r.),
 - „Najlepszy start” - Grodzisko (wyróżnienie w 2009r.),
 - „Najlepszy projekt” – Rozmierz: „Pamiętajmy o przeszłości – myślimy o przyszłości” (wyróżnienie w 2007r.); Kadłub, Centrum Sportowo-Rekreacyjne „Kadłubek” (wyróżnienie w 2011r.), rozbudowa Domu Strażaka – centrum kulturalno-rozrywkowe (III m. w 2006r., wyróżnienie w 2003r.),
 - „Najpiękniejsza zagroda” - **Rozmierz** (I m. w 2011r.); Kadłub (II m. w 2004r.); Grodzisko (II m. w 2003r.); **Sucha** (I m. w 2002r.); Rozmierz (wyróżnienie w 2001r.);
- ▲ dobre walory turystyczno-wypoczynkowe subregionu;
- ▲ położenie w pobliżu Parku Krajobrazowego Góry Św. Anny;
- ▲ wysokie walory środowiska przyrodniczego oraz terenów o walorach ekologicznych, niski poziom zanieczyszczenia środowiska;
- ▲ miasto Strzelce Opolskie – stolica powiatu;
- ▲ duża ilość zieleni miejskiej;
- ▲ dobra sieć połączeń drogowych i kolejowych;
- ▲ silne poczucie tożsamości kulturowej wśród lokalnej społeczności, wysoka świadomość historii Śląska, jego wielokulturowości, związanych z tym tradycjami i obrzędami;
- ▲ pracowitość i gospodarność ludzi;
- ▲ dbałość mieszkańców o wygląd swoich miejscowości.

SLABE STRONY

- ▲ nieład przestrzenny i architektoniczny, brak szczegółowej koncepcji zagospodarowania śródmieścia Strzelec Opolskich;
- ▲ niska jakość walorów estetycznych zabytkowego centrum;
- ▲ nieuporządkowany system własności;
- ▲ stan techniczny budynków komunalnych;
- ▲ postępująca dekapitalizacja majątku gminy – konieczność modernizacji;
- ▲ degradacja zabytków kolejowych;
- ▲ zły stan zabytkowych parków;
- ▲ marnotrawstwo mienia popegeerowskiego;
- ▲ niska atrakcyjność Strzelec Opolskich pod względem możliwości zatrudnienia i spędzania wolnego czasu;
- ▲ niewystarczająca promocja miasta i gminy – brak określonej strategii;
- ▲ migracja zarobkowa młodszych pokoleń i związane z tym zatracanie więzi z regionem;
- ▲ niezadowolająca aktywność społeczna mieszkańców – brak identyfikacji z miastem;
- ▲ wysoka stopa bezrobocia, niski poziom dochodów mieszkańców miasta;
- ▲ słaba kondycja i sytuacja ekonomiczna gospodarstw rolnych, spadek dochodów ludności wiejskiej;
- ▲ niski poziom wykształcenia ludności w zakresie kultury i sztuki;
- ▲ niedostateczny stan dróg i ulic, przeciążenie komunikacyjne;
- ▲ niewystarczające środki finansowe przeznaczone na dotacje na remonty i konserwacje zabytków;
- ▲ nie w pełni rozwinięta sieć placówek kulturalno-oświatowych – brak muzeum miejskiego.

SZANSE DLA OCHRONY ZABYTKÓW

- ▲ korzystne warunki środowiska przyrodniczego i krajobrazu sprzyjające rozwojowi turystyki i rekreacji w południowo-zachodniej części gminy;
- ▲ uwzględnienie w większym stopniu dziedzictwa kulturowego w dokumentach strategicznych i programach rozwojowych gminy oraz powiązanie promocji zabytków z turystyką;
- ▲ polityka sprzyjająca rozwojowi obszarów wiejskich;
- ▲ wykorzystanie nieczynnych lub opuszczonych obiektów budowlanych;
- ▲ preferencyjny system sprzedaży nieruchomości;
- ▲ rewitalizacja parków, terenów podworskich;
- ▲ wielokulturowość mieszkańców Ziemi Strzeleckiej;
- ▲ dalszy rozwój turystyki, ekoturystyki i agroturystyki w oparciu o walory przyrodnicze i zabytkowe zasoby;

- ▲ poprawa środowiska naturalnego, wzrost inwestycji proekologicznych;
- ▲ wzrost poziomu wykształcenia absolwentów szkół;
- ▲ kontakty z miastami partnerskimi: Soest (Niemcy), Druskienniki (Litwa), Tyśmienica (Ukraina), Holice (Czechy), Bandera (USA) – w celu wymiany doświadczeń i dobrych praktyk w obszarze ochrony zabytków;
- ▲ wzrost świadomości tożsamości regionalnej;
- ▲ maksymalne korzystanie z wszelkich programów pomocowych w celu pozyskania środków na remonty obiektów zabytkowych Gminy oraz rozwój turystyki;
- ▲ promocja „produktu turystycznego” Gminy związanego z historią i tradycjami;
- ▲ oznakowanie tras turystycznych pod kątem zabytków i atrakcji turystycznych;
- ▲ zainteresowanie lokalną ofertą turystyczną i lokalnymi produktami;
- ▲ wzrastająca aktywność młodych ludzi;
- ▲ dogodne położenie komunikacyjne na krzyżujących się szlakach drogowych i kolejowych, bliskość autostrady, planowana obwodnica.

ZAGROŻENIA DLA OCHRONY ZABYTKÓW

- ▲ niedostatek środków finansowych gminy;
- ▲ niestabilność prawa w zakresie ochrony zabytków;
- ▲ degradacja stanu budownictwa komunalnego;
- ▲ kolizyjny przebieg drogi krajowej przez zabytkowe centrum – brak obwodnicy miasta, przeciążenia komunikacyjne;
- ▲ ograniczony wpływ samorządu na sytuację ogólną;
- ▲ pogarszający się stan techniczny obiektów zabytkowych na terenie miasta i gminy;
- ▲ tendencja do modernizacji obiektów zabytkowych skutkującej utratą wartości zabytkowych – odchodzenie od miejscowej tradycji w budownictwie przy budynkach nowopowstałych lub modernizowanych, utrata detalu architektonicznego przy prowadzonych termomodernizacjach;
- ▲ brak wysoko wykwalifikowanej kadry menedżerskiej w administracji wszystkich szczebli i instytucjach kultury;
- ▲ niski (ogólny) stan świadomości ekologicznej;
- ▲ brak profesjonalnej i ciągłej informacji o zabytkach oraz dostatecznego oznakowania zabytków;
- ▲ negatywne nastawienie części właścicieli i użytkowników do ochrony zabytków, postrzeganej nie jako szansa zachowania wspólnego dziedzictwa, ale źródło represji i ograniczeń;
- ▲ proces starzenia się ludności, odpływ młodzieży z ośrodków wiejskich, zmniejszenie liczby ludności skutkujące większą ilością opuszczonych gospodarstw;
- ▲ stosowanie ogólnie dostępnych, znormalizowanych projektów domów na terenach o określonej tradycji budowlanej, powodujące dysonans kompozycyjny.

8. Założenia programowe – priorytety, kierunki działań, zadania

Nadrzędnym celem polityki gminnej w zakresie ochrony zabytków jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, jego ochrona przed degradacją, systematyczna poprawa stanu technicznego, promocja oraz wykorzystanie zabytkowych zasobów w rozwoju turystyki i gospodarki. Osiągnięcie tego celu pozwoli w pełni wykorzystać potencjał związany z posiadanym lokalnym dziedzictwem kulturowym.

Pełna realizacja poniższych celów i zadań dotyczących ochrony zabytków z terenu gminy Strzelce Opolskie uzależniona jest z jednej strony od planowych i konsekwentnych działań samorządu w zakresie ochrony zabytków, z drugiej od włączenia problematyki ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych gminy.

Priorytety, kierunki działań i zadania sformułowane w *Programie Opieki nad Zabytkami Gminy Strzelce Opolskie* zostały wytyczone w oparciu o trzy filary: **zarządzanie zabytkami, ochrona krajobrazu kulturowego, edukacja i promocja**, które na każdym etapie realizacji *Programu* muszą się dopełniać i uzupełniać:

PRIORYTET 1 OCHRONA I ZARZĄDZANIE DZIEDZICTWEM KULTUROWYM	
KIERU NKI DZIAŁ AŃ	Zahamowanie procesu degradacji lokalnych zabytków Rewaloryzacja zabytkowego centrum Strzelec Opolskich Poprawa stanu zachowania krajobrazu kulturowego terenów wiejskich Rozwój muzealnictwa
PRIORYTET 2 KSZTAŁTOWANIE KRAJOBRAZU KULTUROWEGO	
KIER UNKI DZIA ŁAŃ	Rozwój gospodarki i turystyki z wykorzystaniem dziedzictwa kulturowego jako czynnika stymulującego Podnoszenie rangi obiektów i zespołów zabytkowych
PRIORYTET 3 EDUKACJA W ZAKRESIE OCHRONY ZABYTKÓW ORAZ PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	
KIER UNKI DZIA ŁAŃ	Podnoszenie poziomu edukacji i wiedzy nt. lokalnego dziedzictwa kulturowego Promocja lokalnych walorów zabytkowych i przyrodniczych oraz szlaków turystycznych Działania zwiększające atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne

8.1. Zadania gminnego programu opieki

8.1.1. Priorytet 1 – Ochrona i zarządzanie dziedzictwem kulturowym

Zadania w perspektywie długoterminowej

- ✓ planowe, konsekwentne i kompetentne realizowanie zadań samorządowych w zakresie ochrony zabytków;
- ✓ długofalowa rewaloryzacja zabytkowego układu urbanistycznego miasta Strzelec Opolskich, w tym:
 - △ wykonanie badań archeologiczno-konserwatorskich;
 - △ opracowanie koncepcji pełnej rewaloryzacji założenia starego miasta;
 - △ kontynuacja prac konserwatorskich przy ratuszu, rewitalizacja (odbudowa) zamku;
 - △ renowacja elewacji kamienic w obrębie starego miasta (przywrócenie oryginalnej kolorystyki, tynków, prace konserwatorskie przy detalu architektonicznym, zniszczonych stolarkach okiennych i drzwiowych, odtworzenie oryginalnych pokryć dachowych);
 - △ uporządkowanie kolorystyki elewacji oraz reklam umieszczanych na obiektach zabytkowych;
- ✓ remont i ujednolicenie nawierzchni ulic, placów i chodników (kostka brukowa) oraz remont oświetlenia;
- ✓ wprowadzenie iluminacji najważniejszych obiektów;
- ✓ wprowadzenie funkcji związanych z obsługą ruchu turystycznego do obiektów należących do gminy;
- ✓ nadzór nad rewitalizacją terenów wiejskich;
- ✓ kontrola i administracyjne egzekwowanie zapisów zawartych w Miejscowych Planach Zagospodarowania Przestrzennego;
- ✓ sporządzenie MPZP dla pozostałych wsi: Jędrynie, Kalinów, Kalinowice, Ligota Dolna, Ligota Górna, Niwki, Osiek, Płużnica Wielka;
- ✓ systematyczne uzupełnianie MPZP o obiekty ostatnio wpisane do rejestru zabytków;
- ✓ systematyczny monitoring realizacji *Programu*;
- ✓ utrzymywanie w dobrym stanie, prowadzenie robót budowlanych i prac konserwatorskich w obiektach zabytkowych należących (w całości lub tylko w części) do Gminy Strzelce Opolskie;
- ✓ dalsze wspieranie finansowe prac konserwatorskich i robót budowlanych przy zabytkach w formie przyznawanych dotacji z budżetu gminy;
- ✓ ściślejsza współpraca z OWKZ oraz innymi jednostkami samorządu terytorialnego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego;

- ✓ ochrona dziedzictwa archeologicznego w ścisłym połączeniu z ochroną środowiska kulturowego i przyrodniczego;
- ✓ wspieranie badań archeologicznych poprzez inwentaryzacje terenowe stanowisk archeologicznych w ramach AZP;
- ✓ wzmożenie inspekcji i wykopalisk ratowniczych;
- ✓ rozpoznanie miejskich nawarstwień kulturowych w ramach badań prowadzonych nowoczesnymi, nieinwazyjnymi metodami;
- ✓ podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami, szkolenie rzemieślników reprezentujących tzw. „ginące zawody”.

Zadania w perspektywie krótkoterminowej

- ✓ przeprowadzenie oceny stanu zachowania przypałacowych założeń parkowych przez architekta krajobrazu, opracowanie projektu rewaloryzacji najcenniejszych założeń. Dodatkowym aspektem uzasadniającym ochronę parków jest obfitość występujących w nich gatunków chronionych, zarówno roślin jak i zwierząt;
- ✓ uporządkowanie terenu dawnego cmentarza ewangelickiego przy ul. M. Prawego w Strzelcach Opolskich;
- ✓ rewitalizacja murów obronnych w Strzelcach Opolskich;
- ✓ ścisła współpraca z właścicielem zamku w zakresie prac prowadzonym przy obiekcie;
- ✓ coroczne rezerwowanie środków w budżecie gminnym przeznaczonych na dofinansowania prac konserwatorskich i remontów dla właścicieli zabytków;
- ✓ wzmożenie prac renowacyjnych przy budynkach komunalnych;
- ✓ prowadzenie i aktualizacja gminnej ewidencji zabytków wraz z kartami zabytków – wspólnie z wojewódzkim konserwatorem zabytków;
- ✓ nadzorowanie prac przy obiektach wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków, ze szczególnym naciskiem na zachowanie bryły i historycznej elewacji;
- ✓ szkolenie pracowników urzędu miasta odpowiedzialnych za ochronę zabytków oraz za zagospodarowanie przestrzenne;
- ✓ zatrudnienie pracownika odpowiedzialnego w gminie wyłącznie za ochronę dziedzictwa kulturowego, w zakresie obowiązków którego byłby monitoring realizacji *Programu*, dotacje do remontów zabytków, poszukiwanie środków zewnętrznych, bezpośrednia współpraca z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków;
- ✓ nadanie nowych funkcji obszarom przemysłowym;
- ✓ adaptacja zabytków techniki na tzw. „żywe muzea”;
- ✓ remont kapliczek z zastosowaniem metod konserwatorskich;
- ✓ promowanie i nagradzanie „dobrych praktyk” konserwatorskich przy obiektach będących własnością prywatną;

- ✓ pokazywanie udanych realizacji, informowanie o możliwościach pozyskania środków finansowych;
- ✓ montaż zabezpieczeń przeciwpożarowych i antywłamaniowych kościołów z terenu gminy (szczególnie drewnianych);
- ✓ rewitalizacja zabytkowych założeń zieleni w Kalinowie, Kalinowicach, Błotnicy Strzeleckiej, Płużnicy;
- ✓ rewitalizacja zespołu dworskiego w Kadłubie;
- ✓ uzupełnianie dokumentacji zabytkowych nagrobków oraz założeń cmentarnych. Przy likwidacji pochówków powinno się zachowywać najcenniejsze nagrobki, tworząc dla nich lapidaria lub pozostawiać ich pionowe elementy w pierwotnym miejscu, co pozwala na udokumentowanie historycznego układu cmentarza;
- ✓ uzupełnienie i usystematyzowanie dokumentacji zabytków ruchomych znajdujących się na wyposażeniu kościołów. O wykonanie kart ewidencyjnych można wnioskować do WUOZ w Opolu;
- ✓ proponuje się rozpocząć prace nad wpisaniem do rejestru zabytków następujących obiektów:
 - budynek Szpitala Powiatowego w Strzelcach Opolskich, ul. Opolska 36;
 - budynek Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Strzelcach Op., ul. Krakowska 38;
 - zespół kąpieliska miejskiego przy ul. Opolskiej w Strzelcach Opolskich;
 - zespół budynków dawnej rzeźni przy ul. Habryki w Strzelcach Opolskich;
 - budynek DPS w Kadłubie (nowy dwór);
 - dworzec kolejowy w Kadłubie;
 - folwark w Szymiszowie;
 - zespół budynków folwarcznych w Kalinowie;
 - piec wapienniczy z sylwetką Ikara w Ligocie Dolnej;
- ✓ powstanie miejskiego (lub powiatowego) muzeum w Strzelcach Op. z ew. oddziałem więzienniczym;
- ✓ promocja tworzenia lokalnych izb o charakterze muzealnym;

na terenach wiejskich:

- ✓ dbałość o zachowanie linii zabudowy niezależnie od ochrony pojedynczych, najcenniejszych budynków, dążenie do utrzymania układu przestrzennego wsi, a więc skali zabudowy, układu budynków, wyeksponowanie istotniejszych budynków użyteczności publicznej (szkoły, remizy, gospody, itp.) i charakterystycznych dla miejscowości, jako elementów wyróżniających wieś spośród innych osad i nadających jej niepowtarzalny charakter;
- ✓ rewitalizacja historycznych centrów wsi;
- ✓ zachowanie najcenniejszych kompozycji i dekoracji ścian szczytowych, które ze swoim pierwotnym układem otworów okiennych, niewielkimi kapliczkami, inicjałami

właścicieli itp. są nie tylko prywatną własnością, ale też elementem kształtującym obraz całej wsi;

- ✓ zachowanie detalu architektonicznego przy remontach elewacji budynków, wtórne wykorzystanie detalu;
- ✓ ujednoczenie ogrodzeń, renowacja tzw. małej architektury;
- ✓ podejmowanie przez Gminę starań mających na celu uporządkowanie sytuacji prawnej opuszczonych obiektów;
- ✓ specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym;
- ✓ zwrócenie się do WKZ z prośbą o wykonanie kart ewidencyjnych (tzw. „kart białych”) zabytków należących do gminy.

8.1.2. Priorytet 2 – Kształtowanie krajobrazu kulturowego

Zadania w perspektywie długoterminowej

- ✓ integracja ochrony dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i krajobrazu w strategii rozwoju gminy oraz dokumentach planistycznych;
- ✓ uwzględnianie dziedzictwa kulturowego jako potencjału rozwojowego gminy;
- ✓ wspieranie projektów pośrednio związanych z opieką nad zabytkami i zagospodarowaniem obiektów zabytkowych;
- ✓ wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych w zabytkowych obiektach budownictwa wiejskiego i dworskiego;
- ✓ ochrona układów ruralistycznych na obszarach wiejskich;
- ✓ rewitalizacja obiektów przemysłowych na terenie Strzelec Opolskich;
- ✓ wstrzymanie procesu degradacji założeń pałacowo-parkowych poprzez kształtowanie zasad partnerstwa publiczno-prywatnego;
- ✓ opracowanie „Planu ochrony zabytków Gminy Strzelce Opolskie na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych”.

Zadania w perspektywie krótkoterminowej

- ✓ montaż iluminacji świetlnych kościołów z terenu gminy;
- ✓ rozpoczęcie prac nad wpisem układu ruralistycznego wsi Rozmierz, Rozmierka do rejestru zabytków;
- ✓ opracowanie studium widokowo-krajobrazowego obszaru gminy;
- ✓ opracowanie katalogu form budownictwa regionalnego;
- ✓ współpraca z placówkami oświatowymi, stowarzyszeniami, organizacjami społecznymi, fundacjami, kościołami i innymi instytucjami w zakresie ochrony

i opieki nad zabytkami (w tym zwłaszcza z Narodowym Instytutem Dziedzictwa w Opolu oraz Towarzystwem Opieki nad Zabytkami);

- ✓ wspieranie działań zmierzających do powoływania archeologicznych parków kulturowych;
- ✓ promowanie i wspieranie działań, które w sposób szczególny uwzględniają wieś strzelecką jako wyróżnika na tle Śląska.

8.1.3. Priorytet 3 – Edukacja w zakresie ochrony zabytków oraz promocja dziedzictwa kulturowego

Zadania w perspektywie długoterminowej

- ✓ wykorzystanie walorów zabytkowych, kulturowych i przyrodniczych jako czynnika wpływającego na rozwój i promocję gminy;
- ✓ podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność przestrzeni gminy oraz zabytków dla potrzeb edukacyjnych, społecznych i turystycznych;
- ✓ zachęcanie mieszkańców do prowadzenia działalności agroturystycznej połączonej ze zwiedzaniem regionu;
- ✓ wspieranie badań i dokumentacji dziedzictwa kulturowego gminy.

Zadania w perspektywie krótkoterminowej

- ✓ utworzenie profesjonalnego Punktu Informacji Turystycznej;
- ✓ działania promocyjne, edukacyjne, kulturalne i wydawnicze zwiększające świadomość wśród mieszkańców i gości gminy, m.in. opracowanie przewodnika gminy Strzelce Opolskie po zabytkach (połączonego z atrakcjami turystycznymi, szlakami, tradycjami i legendami lokalnymi itp.);
- ✓ udział Gminy w Europejskich Dniach Dziedzictwa (wrzesień) oraz Międzynarodowym Dniu Ochrony Zabytków;
- ✓ propagowanie wśród mieszkańców zabytkowych domów (nie tylko tych wpisanych do rejestru!) wiedzę o wartości detalu architektonicznego, np. poprzez odpowiednie broszurowe opracowania, konkursy na poprawnie przeprowadzone prace konserwatorskie, artykuły w prasie lokalnej;
- ✓ aktywna współpraca z regionalnymi mediami w celu promocji zabytków i upowszechnienia działań związanych z opieką nad zabytkami;
- ✓ edukacja mieszkańców, począwszy od poziomu szkoły podstawowej, polegająca na pokazywaniu dziejów regionu, historii Strzelec Opolskich i poszczególnych wsi na przykładzie zachowanych zabytków, w tym zabytkowej zieleni;

- ✓ prowadzenie szlaków rowerowych przy odpowiednio oznakowanych obiektach – niekoniecznie zabytkowych, ale istotnych ze względu na historię lub układ miejscowości;
- ✓ rozpowszechnianie informacji o obiektach ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków, np. umieszczenie jej na stronie internetowej gminy;
- ✓ utworzenie strony internetowej poświęconej historii, tradycji i dziedzictwu kulturowemu gminy;
- ✓ organizacja wspólnych spotkań i warsztatów między społecznościami miast partnerskich.

9. Narzędzia służące realizacji Programu

W celu efektywnej realizacji *Programu* zadania w nim określone powinny być wykonywane w oparciu o następujące instrumenty:

- instrumenty prawne – wynikające z przepisów ustawowych, np. uchwalanie zmian w *MPZP* oraz egzekwowanie zapisów już istniejących, uwzględnianie w większym stopniu dziedzictwa kulturowego w strategicznych dokumentach dot. np. promocji gminy, turystyki, ochrony środowiska czy gospodarki, tworzenie parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy, weryfikowanie gminnej ewidencji zabytków, wykonywanie decyzji administracyjnych np. wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- instrumenty finansowe – kontynuacja przyznawania dotacji z budżetu Gminy Strzelce Opolskie na prace konserwatorskie, restauratorskie i budowlane przy zabytkach, korzystanie z programów finansowanych z funduszy europejskich oraz subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe lub ulgi podatkowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych;
- instrumenty koordynacji – realizacje projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami pozarządowymi, kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami;
- instrumenty społeczne – działania edukacyjne, promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami, kulturą, turystyką, udział Gminy w Europejskich Dniach Dziedzictwa, Dniu Ochrony Zabytków;
- instrumenty kontrolne – aktualizacja gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zachowania dziedzictwa kulturowego oraz monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego, sporządzanie co dwa lata sprawozdania z realizacji *Programu* oraz aktualizacja *Programu* związana z ustawowym czteroletnim okresem obowiązywania, a przede wszystkim związana z nowymi wymogami formalnymi dotyczącymi *Programu*, dostosowania go do nowych zapisów prawnych oraz możliwości finansowania głównie z funduszy europejskich (od 2014 r. obowiązywać będą nowe zasady finansowania). Zmiany *Programu* powinny być zatwierdzane uchwałami Rady Miejskiej;

10. Źródła finansowania Programu

Jednym z najważniejszych elementów *Programu* są źródła finansowania ochrony dziedzictwa kulturowego, a w szczególności rewitalizacji, konserwacji, restauracji, prac budowlanych przy zabytkach, a także opracowywania dokumentacji. Środki z większości źródeł przeznaczane są (w formie dotacji celowych) wyłącznie na obiekty wpisane do rejestru zabytków, beneficjentami zaś najczęściej są kościoły i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, rzadziej wspólnoty mieszkaniowe czy osoby prywatne.

Natomiast właściciele zabytków nie wpisanych do rejestru mogą skorzystać z dotacji np. na remonty czy prace konserwatorskie w ramach funduszy lub programów związanych z obecną funkcją budynków i miejsc, realizując projekty bezpośrednio niezwiązane z ochroną zabytków. Dotyczy to głównie placówek oświatowych (szkoły, przedszkola, biblioteki) lub związanych z turystyką i ulokowanych w obiektach zabytkowych.

Środki przeznaczone na ochronę zabytków pochodzić mogą z budżetów jednostek samorządów terytorialnych, budżetu państwa lub funduszy europejskich. W ostatnich latach zauważa się pozytywną tendencję uaktywniania nowych źródeł oraz do zwiększania kwot na dotacje wśród już funkcjonujących. Dotacje przeznaczane mogą być na prace wymienione w art. 77 *ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, na szczegółowych zasadach i w trybie ustalonym przez podmioty dotujące (oczywiście w ramach obowiązującego prawa).

• Środki Gminy Strzelce Opolskie

Zasady udzielania dotacji określa uchwała Nr XIII/104/07 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 30 października 2007 r. Dotacja (do wysokości 50% nakładów koniecznych – w wyjątkowych sytuacjach do 100%) może być udzielona na dofinansowanie robót i prac, które zostaną przeprowadzone w roku, w którym dotacja ma być udzielona, lub które zostały przeprowadzone w roku poprzedzającym złożenie wniosku. Wnioski o udzielenie dotacji składa się w Urzędzie Miejskim w Strzelcach Opolskich w terminie do 31 października roku poprzedzającego rok przyznania dotacji.

Wykaz dotacji z ostatnich 2 lat znajdują się w rozdziale „Realizacja i finansowanie przez Gminę zadań z zakresu ochrony zabytków” niniejszego *Programu*.

• Środki Powiatu Strzeleckiego

Zasady udzielania dotacji określa uchwała Nr XLVI/400/10 Rady Powiatu Strzeleckiego z dnia 17 września 2010 r. Wniosek należy złożyć do dnia 30 czerwca (po tym terminie wnioski będą rozpatrywane w miarę posiadanych środków). Beneficjent może starać się o dofinansowanie prac przeprowadzonych w okresie 1 roku

poprzedzającego rok złożenia wniosku (ale tylko dla nie prowadzącego działalności finansowanej ze środków publicznych).

W ostatnich latach dotacje z budżetu powiatu z terenu gminy Strzelce Opolskie otrzymały następujące podmioty:

ROK	BENEFICJENT	NAZWA ZADANIA	KWOTA DOTACJI
2005	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Wawrzyńca w Strzelcach Opolskich	Renowacja ołtarza Św. Barbary, przeprowadzenie wymiany zniszczonego belkowania zachodniej fasady – nad wejściem głównym kościoła	50 000
2006	j.w.	Konserwacja plafonu centralnego prezbiterium oraz pięciu malowideł w żaglach sklepienia prezbiterium kościoła par. św. Wawrzyńca w Strzelcach Op.	36 000
2007	j.w.	Renowacja nawy głównej Kościoła pw. św. Wawrzyńca w Strzelcach Opolskich	40 000
2008	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Bartłomieja w Suchej	Remont dachu w kościele pw. św. Bartłomieja w Suchej	12 077

• Środki Województwa Opolskiego

Samorząd Województwa Opolskiego udziela dotacji celowych na prace konserwatorskie i budowlane w drodze konkursu. Zasady i tryb udzielania dotacji określa uchwała nr XXXII/345/2009 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 26 maja 2009 r. (zmieniona uchwałą nr XL/398/2009 z dnia 17 grudnia 2009 r.). Wniosek należy złożyć w terminie wyznaczonym przez Zarząd Województwa Opolskiego (I kwartał) w ramach corocznie ogłaszanego konkursu.

W latach 2007-2011 z budżetu SWO z terenu gminy Strzelce Opolskie dofinansowano następujące zadania:

ROK	BENEFICJENT	NAZWA ZADANIA	KWOTA DOTACJI
2007	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Wawrzyńca w Strzelcach Opolskich	Renowacja malowideł w nawach transeptu Kościoła Parafialnego pw. św. Wawrzyńca w Strzelcach Opolskich	15 000
2007	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Stanisława Bp i Nawiedzenia NMP w Płużnicy Wielkiej	Remont zabytkowego obiektu kościoła w Płużnicy Wielkiej	12 000
2008	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Stanisława Bp i Nawiedzenia NMP w Płużnicy Wielkiej	Wymiana pokryć dachowych na wieżach zabytkowego obiektu kościoła w Płużnicy Wielkiej	12 000

• **Środki Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków**

Zasady udzielania dotacji określa *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* oraz *Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków*. Wniosek należy złożyć do 28 lutego roku, w którym ma być udzielona dotacja na dofinansowanie prac, które zostaną przeprowadzone lub do 30 czerwca roku, w którym dotacja ma być udzielona na dofinansowanie prac przeprowadzonych w okresie 3 lat poprzedzających rok złożenia wniosku.

Została ponadto opracowana „Instrukcja w sprawie przyjmowania i rozpatrywania wniosków oraz udzielania i rozliczania dotacji celowej udzielanej przez OWKZ na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane (...)”

www.wuozopole.neostrada.pl/dotacje/instrukcja_dotacje.pdf

W latach 2007-2011 z budżetu OWKZ z terenu gminy Strzelce Opolskie dofinansowano jedynie następujące zadanie:

ROK	BENEFICJENT	NAZWA ZADANIA	KWOTA DOTACJI
2007	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Stanisława Bp i Nawiedzenia NMP w Płużnicy Wielkiej	Remont i naprawa konstrukcji więźby dachowej, wymiana pokrycia dachu z płyt azbestowych na dachówkę ceramiczną	20 000

• **Środki Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu**

Wnioski o dofinansowanie zadań ze środków Funduszu można składać w dowolnym terminie. Rada Nadzorcza w uchwale Nr 45/2007 z dnia 12.10.2007 r. określiła kryteria wyboru przedsięwzięć finansowanych ze środków Funduszu. Jednym z kryterium selekcji jest „Ochrona przyrody oraz krajobrazu i leśnictwo – zachowanie cennych elementów przyrody oraz krajobrazu przez przywracanie walorów zabytkowym założeniom parkowym, pałacowo-ogrodowym i ogrodów”. Realizowane będą przede wszystkim zadania służące osiągnięciu celów strategicznych i operacyjnych w zakresie ochrony i kształtowania środowiska, wynikających z *Planu zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego*.

W 2011 r. priorytetem objęto przedsięwzięcia zmierzające do realizacji celów średniookresowych obejmujących m.in. „Ochronę przyrody i krajobrazu” (ochrona i rozwój systemów obszarów chronionych, ochrona krajobrazu kulturowego).

- **Środki Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego**

Programem Ministra dofinansującym ochronę zabytków jest „Dziedzictwo kulturowe” Priorytet 1 „Ochrona zabytków”. W ostatnim roku wnioski należało złożyć w następujących terminach: do 30 listopada 2010 r. – wyłącznie dla wniosków o dofinansowanie prac planowanych, do 31 marca 2011 roku – dla wniosków o dofinansowanie prac planowanych oraz wniosków o refundację. Przewidywany budżet Programu wynosił 37 mln zł. Szczegółowe zasady określa Regulamin dostępny na stronie:

http://www.mkidn.gov.pl/media/po2011/dokumenty/Dziedzictwo_kult--p1-Ochrona_zabytkow.pdf

Drugim Programem wspierającym materialne dziedzictwo kulturowe był Priorytet 5 „Ochrona zabytków archeologicznych” (Instytucja Zarządzająca – Narodowy Instytut Dziedzictwa). Przewidywany budżet Programu wynosił 2 mln zł. Szczegółowe zasady określa Regulamin dostępny na stronie:

http://www.mkidn.gov.pl/media/po2011/dokumenty/Dziedzictwo_kult--p5-Ochrona_zabyt-archeol-.pdf

Ponadto funkcjonuje Program „Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego”, którego celem jest zwiększenie efektywności wykorzystania środków europejskich na rzecz rozwoju kultury. Program polega na dofinansowaniu przez Ministra wkładu krajowego do wybranych projektów kulturalnych, realizowanych ze środków europejskich. Przewidywany budżet Programu wynosił 15 mln zł. Szczegółowe zasady określa Regulamin dostępny na stronie:

http://www.mkidn.gov.pl/media/po2011/dokumenty/Promesa_MKiDN.pdf

- **Środki Funduszu Kościelnego**

Fundusz, będący w dyspozycji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (Departament Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych), powstał w oparciu o art. 9 ust. 1 *Ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego* i § 1 *Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1990 r. w sprawie rozszerzenia celów Funduszu Kościelnego* (Dz. U. Nr 61, poz. 354).

Dotacje z Funduszu Kościelnego są udzielane wyłącznie na remonty i konserwację zabytkowych obiektów o charakterze sakralnym i to tylko na wykonywanie podstawowych prac zabezpieczających sam obiekt (w szczególności remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie i odgrzybianie, izolację, remonty i wymianę zużytej stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwwłamaniowej i przeciwpożarowej itp.).

Z Funduszu nie finansuje się remontów i konserwacji obiektów towarzyszących (takich jak np.: dzwonnice wolnostojące, krzyże), ruchomego wyposażenia obiektów

sakralnych oraz otoczenia świątyni, a także stałych elementów wystroju wnętrz (takich jak np.: polichromie, freski, witraże i posadzki).

- **Środki Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej**

Wnioski o dofinansowanie zadań ze środków Funduszu mogą składać właściciele założeń parkowych lub ogrodowych wpisanych do rejestru zabytków woj. opolskiego oraz umieszczonych na „Liście preferencyjnej parków i ogrodów zabytkowych dla NFOŚiGW”. Wniosek o umieszczenie na Liście jest opiniowany przez WKZ w Opolu i musi być poprzedzony opracowaniem i złożeniem przez właścicieli danego obiektu całościowego planu działań związanych z ratowaniem i odtworzeniem historycznego układu parku/ogrodu. Szczegółowych informacji udziela WUOZ w Opolu oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa.

- **Środki Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich – Program „Leader”**

Działania w ramach Osi IV zakładają możliwość wspierania dziedzictwa kulturowego wsi opolskiej poprzez realizowanie Lokalnych Strategii Rozwoju i sukcesywnie podpisywane przez Zarząd Województwa Opolskiego umów z Lokalnymi Grupami Działania.

Środki na ochronę i promocję zabytków w gminie Strzelce Opolskie można pozyskiwać poprzez Stowarzyszenie „Kraina św. Anny” z siedzibą w Krapkowicach, ul. Kilińskiego 1, które opracowało i realizuje *Lokalną Strategię Rozwoju*. Zapisano w niej cele ogólne i szczegółowe oraz wskazano planowane przedsięwzięcia. Nabory wniosków odbywają się w ramach działania „Małe projekty”, „Odnowa i rozwój wsi”, „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” i „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”. Najbliższe nabory wniosków odbędą się w I kwartale 2012 r. Szczegóły dotyczące wniosków można znaleźć na stronie internetowej: <http://www.annaland.pl>

- **Środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego**

Obecnie zakończyły się nabory w ramach Działania 5.3, Działania 6.1, Działania 6.2, które to w latach 2007-2013 głównie dotyczyły finansowania ochrony dziedzictwa kulturowego. Gmina Strzelce Opolskie była m.in. beneficjentem Działania 5.3, w ramach którego odrestaurowano wieżę ratusza miejskiego.

Z kolejnych dotacji najprawdopodobniej będzie można skorzystać w latach 2014-2020 w ramach nowego okresu programowania RPO, nad którym obecnie trwają prace.

- **Środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007-2013**

Głównym celem *Programu* jest współpraca transgraniczna i rozwój czesko-polskiego pogranicza. W ramach *Programu* realizowany jest tzw. ciągły nabór wniosków. Oznacza to, że Partnerzy wiodący mogą składać wnioski projektowe w przeciągu całego okresu realizacji *Programu*. W stosunku do programu Interreg IIIA Czechy – Polska m.in. zwiększono dostępne środki do 219,46 mln EUR, zwiększono maksymalną wysokość dofinansowania do 85 %, ustalono minimalną wysokość dofinansowania z EFRR wyższą niż 30 000 EUR. Szczegółowe informacje znajdują się na stronie: www.cz-pl.eu/pl.

- **Środki Mechanizmu Finansowego EOG i Norweskiego Mechanizmu Finansowego**

10 czerwca 2011r. podpisano memorandum wdrażania Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego na kolejny okres programowania. Na jego mocy w latach 2012-2016 Polska w formie bezzwrotnej pomocy finansowej otrzyma od trzech krajów EFTA należących również do EOG (Islandii, Liechtensteinu i Norwegii) **578 mln euro** na realizację 19 programów. Jednym z priorytetów Mechanizmów będzie:

Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego (budżet 70 mln euro). W jego ramach wdrażane będą dwa programy:

- Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego i naturalnego – program inwestycyjny (60 mln euro),
- Promowanie różnorodności kulturowej i artystycznej w ramach europejskiego dziedzictwa kulturowego – wsparcie przedsięwzięć kulturalnych (10 mln euro).

Operatorem programów będzie Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Ponadto na stypendia z zakresu kultury zostanie przeznaczonych 10% z 5 mln euro przeznaczonych na wdrażanie Funduszu Stypendialnego, którego Operatorem będzie Fundacja Systemu Rozwoju Edukacji. Pierwsze nabory przewidziane są na rok 2012. Szczegóły na stronie: <http://www.eog.gov.pl/>.

- **Fundacja Wspomagania Wsi**

Założycielem jest JE ks. Kardynał Józef Glemp. Fundacja powołana została dla wspierania inicjatyw gospodarczych i społecznych mieszkańców wsi i małych miast oraz inicjatyw związanych z poprawą stanu infrastruktury obszarów wiejskich i kulturą. Co rok ogłaszana jest edycja konkursu „Kultura Bliska. Chronimy nasze dziedzictwo kulturowe”. Są też inne konkursy, w ramach których mogą znaleźć się elementy ochrony dziedzictwa kulturowego. O dotację mogą się ubiegać nie tylko organizacje pozarządowe, ale także ochotnicze straże pożarne, koła gospodyń wiejskich, grupy nieformalne, prowadzące działalność na wsiach. Szczegółowe informacje znajdują się na stronie fundacji: www.fww.org.pl.

- **Fundacja Bankowa im. L. Kronenberga**

Fundacja udziela wsparcia w ramach zadań dotyczących edukacji i rozwoju lokalnego. W zakresie edukacji i rozwoju lokalnego finansuje m.in. inicjatywy dotyczące dziedzictwa kulturowego i tradycji oraz twórczości artystycznej dzieci i młodzieży. O dofinansowanie mogą ubiegać się fundacje, stowarzyszenia, szkoły, domy kultury, biblioteki oraz jednostki samorządu terytorialnego działające na rzecz dobra publicznego. Szczegółowe informacje znajdują się na stronie fundacji:

www.citibank.com/poland/kronenberg/polish/index.htm.

- **Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej**

Jedną z dziedzin, będących w kręgu zainteresowania Fundacji jest ochrona i zachowanie wspólnego dziedzictwa kulturowego. O dotacje mogą ubiegać się podmioty posiadające osobowość prawną. W 2011 r. wnioski należy składać w dniach 4-5 lipca, 1-2 września oraz 2-3 listopada.

Fundacja finansuje projekty, które są realizowane w ramach współpracy pomiędzy polskimi i niemieckimi partnerami. Jednym z priorytetów jest: „Wspieranie wzajemnego porozumienia poprzez kulturę, w szczególności poprzez działalność literacką i artystyczną, dotyczącą Polski, Niemiec i UE, ponadto poprzez działania na rzecz zachowania wspólnego dobra kulturowego”. Fundacja jednak nie wspiera robót budowlanych. Szczegółowe informacje znajdują się na stronie fundacji:

www.fwpm.org.pl.

- **Środki prywatne**

Sektor prywatny jest istotnym, ale mało wykorzystanym źródłem wspomagania zadań publicznych sfery ochrony i opieki nad zabytkami, co jest uwarunkowane odpowiednimi rozwiązaniami prawnymi. Do zwiększenia udziału środków prywatnych w tym zakresie mogą przyczynić się działania państwa realizowane za pomocą tzw. partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP) i pomocy publicznej (na podstawie *ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym*).

Istotą PPP jest współdziałanie w uzgadnianiu wspólnych celów i w skutecznej ich realizacji. Wspieranie działań przedsiębiorców na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami przez udzielenie pomocy ze środków publicznych jest dopuszczalne w Unii Europejskiej, lecz podlega zasadniczym ograniczeniom. Pomoc publiczna to określone zasady wsparcia podmiotu gospodarczego przez państwo, władze samorządowe lub np. organizacje, które oferują pomoc na podstawie zleceń pochodzących od organów państwowych w jakiegokolwiek formie (np. dotacji, rozłożenia spłaty podatku na raty, zwolnienia z zaległości podatkowych, udzielenia preferencyjnej pożyczki lub kredytu).

11. Realizacja i finansowanie przez Gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

Pełna realizacja zadań z zakresu ochrony zabytków przez samorząd gminny powinna przebiegać dwutorowo, uwzględniając poniższe priorytety:

- opieka nad zabytkowymi obiektami i obszarami, których właścicielem lub współwłaścicielem jest Gmina Strzelce Opolskie;
- kształtowanie przestrzeni publicznych oraz ochrona dziedzictwa kulturowego (w tym krajobrazu kulturowego) na całym obszarze gminy.

Gmina Strzelce Opolskie jest właścicielem (posiada tytuł prawny) lub współwłaścicielem 109 obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków (z tego 8 wpisanych do rejestru zabytków). Szczegółowy wykaz został przedstawiony w rozdziale 6.4. Gmina jako właściciel tych zabytków jest ustawowo zobligowana do opieki nad tymi obiektami: utrzymywania w dobrym stanie technicznym, przeprowadzania remontów i bieżących konserwacji. Niezależnie od zapisów legislacyjnych miasto Strzelce Opolskie, stolica powiatu, powinno dołożyć wszelkich starań, aby stan zabytków, jak i całej przestrzeni publicznej, wpływał pozytywnie na jakość życia mieszkańców, a gości zachęcał do dłuższych pobytów.

W ostatnim czasie Gmina zakończyła prace przy remoncie wieży ratusza (prace rozpoczęto w 2001 r.). Wartość projektu realizowanego w ramach Działania 5.3. RPO wyniosła prawie 1 700 000 zł, z czego dofinansowanie z EFRR wyniosło prawie 700 000 zł. Ponadto przy udziale środków unijnych została odnowiona elewacja frontowa (północno-zachodnia) i południowo-zachodnia, wykonano również efektowną iluminację budynku oraz przeprowadzono remont instalacji elektrycznej i teletechnicznej. W najbliższym czasie rozpocznie się remont rynku i Pl. Myśliwca.

Ważnym dla miasta wieloletnim projektem była rewitalizacja zabytkowego parku miejskiego w Strzelcach Opolskich (koszt ok. 550 000 zł): przywrócono walory przyrodnicze cennemu założeniu pałacowo-parkowemu o pow. 65 ha. Przeprowadzono m.in.: karczowanie, przesadzanie, odmładzanie drzew, odmulenie zbiornika wodnego, ponadto wytyczono w parku ścieżkę edukacyjno-historyczno-turystyczną – szlak Hrabiego Renarda. Prace zostały dofinansowane z WFOŚiGW w Opolu, NFOŚiGW w Warszawie.

Gmina Strzelce Opolskie w najbliższym czasie przede wszystkim planuje kontynuować remont ratusza (renowacja elewacji wschodniej (tylnej) z bocznymi ścianami podwórza, dalsza iluminacja, wykonanie izolacji pionowej ścian piwnic; renowacja elewacji północno-wschodniej wraz z iluminacją; izolacja pionowa murów z opaską granitową, wymiana pokrycia dachu w części niższej (miedź), modernizacja wnętrza, remont instalacji elektrycznej, logicznej, alarmowej, ppoż).

Ponadto planowany jest remont parku w Błotnicy Strzeleckiej oraz rewitalizacja Pl. Myśliwca w Strzelcach Opolskich. Na te projekty czynione są starania o pozyskanie środków unijnych.

Rada Miejska jesienią 2007 r. ustaliła zasady udzielania dotacji na prace budowlane i konserwatorskie przy zabytkach, które pozwalają wspierać finansowo właścicieli zabytków. Zasady skrótowo zostały przedstawione w rozdziale „Źródła finansowania Programu”.

Jednakże do tej pory dotacje zostały przydzielone w 2010 r. (na łączną kwotę 90 000 zł) oraz w 2011 r. (50 000 zł).

2010r.

Lp.	BENEFICJENT	NAZWA ZADANIA	DOTACJA
1.	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Katarzyny w Grodzisku	Renowacja wnętrza kościoła w Grodzisku	25 000 zł
2.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Wniebowzięcia NMP w Jemielnicy	Naprawa pokrycia kościoła, impregnacja i zabezpieczenie ppoż. oraz owadobójcze i grzybobójcze kościoła filialnego pw. Nawiedzenia NMP w Szczepanku	25 000 zł
3.	Zgromadzenie Sióstr św. Elżbiety Prowincji Katowice	Renowacja elewacji Domu Zakonnego w Strzelcach Opolskich	40 000 zł
RAZEM			90 000 zł

2011r.

Lp.	BENEFICJENT	NAZWA ZADANIA	DOTACJA
1.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Chrystusa Króla w Kadłubie	Konserwacja prospektu organowego w kościele w Kadłubie	25 000 zł
2.	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Bartłomieja w Sucheju	Modernizacja wewnętrznej instalacji elektrycznej kościoła par. w Sucheju	25 000 zł
RAZEM			50 000 zł

Do tej pory jedynymi beneficjentami były podmioty kościelne (parafie rzymskokatolickie oraz zgromadzenie). Zaleca się skierować w większym stopniu pomoc finansową do pozostałych właścicieli zabytków: organizacji pozarządowych, osób fizycznych, a szczególnie wspólnot mieszkaniowych będących właścicielami kamienic, mających fundamentalne znaczenie dla wyglądu krajobrazu miejskiego.

Gmina planuje ponadto wspierać finansowo prace konserwatorskie i remonty zabytków również w latach obowiązywania *Programu*, jednak na stan obecny z różnych powodów nie zostały jeszcze określone konkretne kwoty na ochronę dziedzictwa kulturowego. Zaleca się, aby finansowe wsparcie Gminy w latach 2012-2015 przy zadaniach z zakresu opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego, w miarę możliwości, z każdym kolejnym rokiem systematycznie wzrastało do pewnego, stałego poziomu

finansowania (np. procentowego udziału w corocznie uchwalanym budżecie). Pozwoli to potencjalnym beneficjentom na zaplanowanie inwestycji w perspektywie kilkuletniej (np. gdy w ciągu jednego roku nie jest możliwe zakończenie prac).

Kolejnym rozwiązaniem polepszającym stan zachowania lokalnych zabytków jest występowanie Gminy w roli partnera przy projektach unijnych lub ministerialnych, w których beneficjenci (właściciele zabytków) często nie są w stanie zapewnić wymaganego wkładu własnego. Takie działania z pewnością podniosłyby poziom życia mieszkańców oraz atrakcyjność turystyczną gminy Strzelce Opolskie.

Zadania *Programu Opieki nad Zabytkami* mogą też być realizowane przez instytucje kultury podległe Gminie lub funkcjonujące na jej terenie (np. regionalne izby tradycji, domy kultury, biblioteki) w ramach działalności bieżącej. Ponadto (w zakresie *ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie*) gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (m.in. stowarzyszenia, parafie).

Załącznik**Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomości ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków zlokalizowanych na terenie gminy Strzelce Opolskie**

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	ADRES	NR	UWAGI
1.	Strzelce Opolskie	dom	Budowlanych	4	
2.	Strzelce Opolskie	kamienica	F. Chopina	1, 1a	
3.	Strzelce Opolskie	dom	F. Chopina	3	
4.	Strzelce Opolskie	kamienica	F. Chopina	4	
5.	Strzelce Opolskie	kamienica	B. Chrobrego	1	
6.	Strzelce Opolskie	kamienica	B. Chrobrego	3	
7.	Strzelce Opolskie	dom	B. Chrobrego	3a	
8.	Strzelce Opolskie	wieża ciśnień	B. Chrobrego	4	
9.	Strzelce Opolskie	kamienica	B. Chrobrego	5	
10.	Strzelce Opolskie	oficyna	B. Chrobrego	5a	
11.	Strzelce Opolskie	kamienica mieszczańska	Dąbrowskiego	2	
12.	Strzelce Opolskie	dom	Dąbrowskiego	4	
13.	Strzelce Opolskie	kamienica	Dąbrowskiego	14	
14.	Strzelce Opolskie	dom	Dąbrowskiego	20	
15.	Strzelce Opolskie	nastawnia kolejowa	Dworcowa		
16.	Strzelce Opolskie	nastawnia kolejowa	Dworcowa		
17.	Strzelce Opolskie	zespół 4 domów z komórkami	Dworcowa	1-15	
18.	Strzelce Opolskie	dom	Dworcowa	2	
19.	Strzelce Opolskie	dom	Dworcowa	4	
20.	Strzelce Opolskie	budynek dworca	Dworcowa	6	
21.	Strzelce Opolskie	budynek mieszkalno- gospodarczy w zespole dworca	Dworcowa	8	
22.	Strzelce Opolskie	dawny dworzec towarowy	Dworcowa	14	
23.	Strzelce Opolskie	dom	Dworcowa	17, 17a	
24.	Strzelce Opolskie	budynek kasyna	Dworcowa	23	
25.	Strzelce Opolskie	dom	Fabryczna	1	
26.	Strzelce Opolskie	budynek mieszkalno- gospodarczy	Floriana	2	
27.	Strzelce Opolskie	budynek mieszkalno- gospodarczy	Floriana	3	
28.	Strzelce Opolskie	budynek mieszkalno- gospodarczy	Floriana	6	
29.	Strzelce Opolskie	budynek mieszkalno- gospodarczy	Floriana	7	
30.	Strzelce Opolskie	dom	Floriana	8	
31.	Strzelce Opolskie	dom	Floriana	9	
32.	Strzelce Opolskie	cmentarz	Gogolińska		

33.	Strzelce Opolskie	kapliczka słupowa na cmentarzu	Gogolińska		
34.	Strzelce Opolskie	mogiła lotników polskich poległych w IX.1939	Gogolińska		241/90 z 14.03.1990
35.	Strzelce Opolskie	kamienica	Grunwaldzka	3	
36.	Strzelce Opolskie	kamienica	Grunwaldzka	5	
37.	Strzelce Opolskie	wiadukt kolejowy	Habryki		
38.	Strzelce Opolskie	rzeźnia	Habryki	17	
39.	Strzelce Opolskie	budynek biurowy	Jordanowska	2	
40.	Strzelce Opolskie	willa	Jordanowska	3/5	
41.	Strzelce Opolskie	dom wielorodzinny	Jordanowska	4/6	
42.	Strzelce Opolskie	dom wielorodzinny	Jordanowska	8	
43.	Strzelce Opolskie	pomnik ze sceną ukrzyżowania	Kołątaja		
44.	Strzelce Opolskie	kamienica mieszczańska	Kołątaja	1	
45.	Strzelce Opolskie	dom	Kołątaja	3	
46.	Strzelce Opolskie	dom	Kołątaja	5	
47.	Strzelce Opolskie	kościół parafialny p.w. św. Wawrzyńca	Kołątaja	6	A-51/2007 z 29.03.2007
48.	Strzelce Opolskie	plebania	Kołątaja	9	
49.	Strzelce Opolskie	kapliczka	T. Kościuszki		
50.	Strzelce Opolskie	kamienica	T. Kościuszki	1	
51.	Strzelce Opolskie	dom	T. Kościuszki	2	
52.	Strzelce Opolskie	dawny browar	T. Kościuszki	4	2267/91 z 20.05.1991
53.	Strzelce Opolskie	budynek gospodarczy w zespole dawnego browaru	T. Kościuszki	4	
54.	Strzelce Opolskie	szkoła	T. Kościuszki	8	
55.	Strzelce Opolskie	krzyż	Kozielska		
56.	Strzelce Opolskie	dom	Kozielska	4	
57.	Strzelce Opolskie	pomnik krzyża	Kozielska	5	
58.	Strzelce Opolskie	budynek mieszkalno-gospodarczy	Kozielska	7	
59.	Strzelce Opolskie	zagroda	Kozielska	10	
60.	Strzelce Opolskie	dom	Kozielska	15	
61.	Strzelce Opolskie	dom	Kozielska	15a	
62.	Strzelce Opolskie	budynek mieszkalno-gospodarczy	Kozielska	17	
63.	Strzelce Opolskie	pomnik żołnierzy ofiar wojen światowych	Kozielska	18	
64.	Strzelce Opolskie	dom	Kozielska	21	
65.	Strzelce Opolskie	stodoła	Kozielska	24	
66.	Strzelce Opolskie	budynek mieszkalno-gospodarczy	Kozielska	25	
67.	Strzelce Opolskie	stodoła	Kozielska	26	
68.	Strzelce Opolskie	dom	Kozielska	30	
69.	Strzelce Opolskie	stodoła	Kozielska	30	
70.	Strzelce Opolskie	dom	Kozielska	32	
71.	Strzelce Opolskie	budynek mieszkalno-usługowy	Kozielska	35	

72.	Strzelce Opolskie	dom	Kozielska	36	
73.	Strzelce Opolskie	dom	Kozielska	44	
74.	Strzelce Opolskie	dom	Kozielska	47	
75.	Strzelce Opolskie	dom	Kozielska	49	
76.	Strzelce Opolskie	dom	Kozielska	52	
77.	Strzelce Opolskie	kapliczka	Kozielska	55	
78.	Strzelce Opolskie	kuźnia	Kozielska	55	
79.	Strzelce Opolskie	dom	Kozielska	56	
80.	Strzelce Opolskie	dom	Kozielska	61	
81.	Strzelce Opolskie	dom	Kozielska	67	
82.	Strzelce Opolskie	dom	Kozielska	68	
83.	Strzelce Opolskie	kamienica mieszczańska	Krakowska	1	
84.	Strzelce Opolskie	dom	Krakowska	3	
85.	Strzelce Opolskie	dom	Krakowska	4	
86.	Strzelce Opolskie	dom	Krakowska	5	
87.	Strzelce Opolskie	dom	Krakowska	7, 9, 11	
88.	Strzelce Opolskie	kamienica	Krakowska	13, 13a	
89.	Strzelce Opolskie	kamienica	Krakowska	15	
90.	Strzelce Opolskie	budynek administracyjno- biurowy	Krakowska	16	
91.	Strzelce Opolskie	kamienica	Krakowska	17	
92.	Strzelce Opolskie	kamienica	Krakowska	24	
93.	Strzelce Opolskie	kamienica	Krakowska	25	
94.	Strzelce Opolskie	kamienica	Krakowska	26	
95.	Strzelce Opolskie	kamienica	Krakowska	27	
96.	Strzelce Opolskie	kamienica	Krakowska	28	
97.	Strzelce Opolskie	bar, restauracja	Krakowska	29	
98.	Strzelce Opolskie	kamienica, obecnie budynek administracyjno- usługowy	Krakowska	30	
99.	Strzelce Opolskie	szkoła	Krakowska	38	
100.	Strzelce Opolskie	kamienica	Krakowska	39	
101.	Strzelce Opolskie	wozownia	Krakowska	40a	
102.	Strzelce Opolskie	dom	Krakowska	46	
103.	Strzelce Opolskie	kamienica z oficyną	Krakowska	53	
104.	Strzelce Opolskie	dom	Krakowska	57	
105.	Strzelce Opolskie	kamienica	ks. Lange	1	
106.	Strzelce Opolskie	dom	ks. Lange	3	
107.	Strzelce Opolskie	dom	ks. Lange	5	
108.	Strzelce Opolskie	dom	ks. Wajdy	1	
109.	Strzelce Opolskie	dom	Leśna	1	
110.	Strzelce Opolskie	dom	Leśna	3	
111.	Strzelce Opolskie	budynek warsztatowy	Leśna	5	
112.	Strzelce Opolskie	dom	Leśna	8	
113.	Strzelce Opolskie	willa	Ligonia	4	
114.	Strzelce Opolskie	pomnik krzyża	1 Maja		
115.	Strzelce Opolskie	dom	1 Maja	1	
116.	Strzelce Opolskie	dom	1 Maja	6	
117.	Strzelce Opolskie	dom	1 Maja	7	
118.	Strzelce Opolskie	dom	1 Maja	8	

119.	Strzelce Opolskie	dom	1 Maja	9	
120.	Strzelce Opolskie	dom	1 Maja	10	
121.	Strzelce Opolskie	dom	1 Maja	11	
122.	Strzelce Opolskie	dom	1 Maja	12	
123.	Strzelce Opolskie	dom	1 Maja	14	
124.	Strzelce Opolskie	budynek gospodarczy	1 Maja	14	
125.	Strzelce Opolskie	dom	1 Maja	17	
126.	Strzelce Opolskie	dom	1 Maja	20	
127.	Strzelce Opolskie	dom	1 Maja	22	
128.	Strzelce Opolskie	dom	1 Maja	24	
129.	Strzelce Opolskie	szkoła	1 Maja	26	
130.	Strzelce Opolskie	dom	1 Maja	27	
131.	Strzelce Opolskie	dom	1 Maja	29	
132.	Strzelce Opolskie	dom	1 Maja	33	
133.	Strzelce Opolskie	cmentarz ewangelicki	M. Prawego		
134.	Strzelce Opolskie	kuźnia z warsztatem + kotłownia w zespole folwarcznym	M. Prawego		
135.	Strzelce Opolskie	trafostacja w zespole dawnych zakładów wapienniczych	M. Prawego		
136.	Strzelce Opolskie	wozownia (II) w zespole folwarcznym	M. Prawego		
137.	Strzelce Opolskie	kamienica	M. Prawego	9	
138.	Strzelce Opolskie	kamienica	M. Prawego	11	
139.	Strzelce Opolskie	kamienica	M. Prawego	13	
140.	Strzelce Opolskie	poczta	M. Prawego	18	
141.	Strzelce Opolskie	kamienica	M. Prawego	20	
142.	Strzelce Opolskie	szkoła	M. Prawego	21	
143.	Strzelce Opolskie	kamienica	M. Prawego	22	
144.	Strzelce Opolskie	zespół zabudowań młyna	M. Prawego	24	
145.	Strzelce Opolskie	dom	M. Prawego	26	
146.	Strzelce Opolskie	kamienica	M. Prawego	28-30	
147.	Strzelce Opolskie	dom	M. Prawego	31	
148.	Strzelce Opolskie	budynek gospodarczy w zespole folwarcznym	M. Prawego	32	
149.	Strzelce Opolskie	obora w zespole folwarcznym	M. Prawego	32	
150.	Strzelce Opolskie	stajnia w zespole folwarcznym	M. Prawego	32	
151.	Strzelce Opolskie	wozownia (I) w zespole folwarcznym	M. Prawego	32	
152.	Strzelce Opolskie	dom w zespole folwarcznym	M. Prawego	32a	
153.	Strzelce Opolskie	dom w zespole folwarcznym	M. Prawego	32a	
154.	Strzelce Opolskie	dom w zespole folwarcznym	M. Prawego	32b	
155.	Strzelce Opolskie	stodoła	M. Prawego	33	
156.	Strzelce Opolskie	hala produkcyjna w zespole dawnych zakładów wapienniczych	M. Prawego	50	

157.	Strzelce Opolskie	dom w zespole dawnych zakładów wapienniczych	M. Prawego	50a	
158.	Strzelce Opolskie	dom w zespole dawnych zakładów wapienniczych	M. Prawego	52	
159.	Strzelce Opolskie	budynek warsztatów kolejowych	J. Matejki		
160.	Strzelce Opolskie	dom w zespole dawnych zakładów wapienniczych	J. Matejki	2	
161.	Strzelce Opolskie	dom	J. Matejki	6	
162.	Strzelce Opolskie	dom	J. Matejki	9	
163.	Strzelce Opolskie	dom	J. Matejki	12	
164.	Strzelce Opolskie	bramy ze stróżówką do zespołu dawnych zakładów wapienniczych	J. Matejki	13	
165.	Strzelce Opolskie	zespół dawnych zakładów wapienniczych	J. Matejki	13	
166.	Strzelce Opolskie	dom w zespole dawnych zakładów wapienniczych	J. Matejki	14	
167.	Strzelce Opolskie	dom	J. Matejki	19	
168.	Strzelce Opolskie	dom wielorodzinny	J. Matejki	25	
169.	Strzelce Opolskie	dom wielorodzinny	J. Matejki	26	
170.	Strzelce Opolskie	dom	J. Matejki	27	
171.	Strzelce Opolskie	dom	J. Matejki	28	
172.	Strzelce Opolskie	dom	J. Matejki	29	
173.	Strzelce Opolskie	budynek administracyjny w zespole więzienia	K. Miarki	1	
174.	Strzelce Opolskie	budynek penitencjarny w zespole więzienia	K. Miarki	1	A-2360/96 z 29.07.1996
175.	Strzelce Opolskie	mur zewnętrzny w zespole więzienia	K. Miarki	1	A-2360/96 z 29.07.1996
176.	Strzelce Opolskie	dom	K. Miarki	2/4	
177.	Strzelce Opolskie	trafostacja	A. Mickiewicza		
178.	Strzelce Opolskie	dom	A. Mickiewicza	3	
179.	Strzelce Opolskie	dom	A. Mickiewicza	11	
180.	Strzelce Opolskie	dom	A. Mickiewicza	13	
181.	Strzelce Opolskie	dom w zespole młyna	A. Mickiewicza	17	
182.	Strzelce Opolskie	spichlerz w zespole folwarcznym	A. Mickiewicza	18	
183.	Strzelce Opolskie	stajnia w zespole folwarcznym	A. Mickiewicza	18	
184.	Strzelce Opolskie	rządówka w zespole folwarcznym	A. Mickiewicza	18a	
185.	Strzelce Opolskie	czworak w zespole folwarcznym	A. Mickiewicza	18b	
186.	Strzelce Opolskie	czworak w zespole folwarcznym	A. Mickiewicza	18c	
187.	Strzelce Opolskie	ciąg stodół w zespole folwarcznym	Mickiewicza	18g	
188.	Strzelce Opolskie	obora w zespole folwarcznym	A. Mickiewicza	18g	

189.	Strzelce Opolskie	obora w zespole folwarcznym	A. Mickiewicza	18g	
190.	Strzelce Opolskie	obora w zespole folwarcznym	A. Mickiewicza	18g	
191.	Strzelce Opolskie	spichlerz w zespole folwarcznym	A. Mickiewicza	18g	
192.	Strzelce Opolskie	młyn	A. Mickiewicza	19	
193.	Strzelce Opolskie	budynek	A. Mickiewicza	21	
194.	Strzelce Opolskie	dom wielorodzinny	S. Moniuszki	2	
195.	Strzelce Opolskie	dom wielorodzinny z ogrodzeniem	S. Moniuszki	8	
196.	Strzelce Opolskie	willa	S. Moniuszki	10	
197.	Strzelce Opolskie	dom	Mostowa	1a	
198.	Strzelce Opolskie	dom	Mostowa	5a	
199.	Strzelce Opolskie	dom	Mostowa	9	
200.	Strzelce Opolskie	obora	Mostowa	9	
201.	Strzelce Opolskie	dom	Mostowa	19	
202.	Strzelce Opolskie	kapliczka	Nowowiejska		
203.	Strzelce Opolskie	dom	Nowowiejska	33	
204.	Strzelce Opolskie	budynek mieszkalno-gospodarczy	Nowowiejska	37	
205.	Strzelce Opolskie	pozostałości muru obronnego	Opolska, Parafialna, Zamkowa		
206.	Strzelce Opolskie	kościół cmentarny p.w. św. Barbary	Opolska		97/54 z 8.05.1954
207.	Strzelce Opolskie	kościół ewangelicki, obecnie katolicki	Opolska	4	1138/66 z 12.02.1966
208.	Strzelce Opolskie	budynek sądu	Opolska	11	
209.	Strzelce Opolskie	szpital	Opolska	36	
210.	Strzelce Opolskie	zespół kąpieliska miejskiego	Opolska	46	
211.	Strzelce Opolskie	kąpielisko miejskie – budynek bramny	Opolska	46	
212.	Strzelce Opolskie	kąpielisko miejskie – pawilon	Opolska	46	
213.	Strzelce Opolskie	dawna baszta, obecnie dzwonnica przy kościele parafialnym	Parafialna		882/64 z 15.05.1964
214.	Strzelce Opolskie	kaplica grobowa	Parafialna		
215.	Strzelce Opolskie	kamienica	Parafialna	1	A-41/2005 z 19.05.2005
216.	Strzelce Opolskie	dom sióstr zakonnych	Parafialna	2	1387/66 z 2.05.1966
217.	Strzelce Opolskie	park w zespole zamkowym	park miejski		22/48 z 28.01.1949 oraz 104/84 z 6.02.1984
218.	Strzelce Opolskie	wieża „Ischl” w zespole zamkowym	park miejski		
219.	Strzelce Opolskie	mostek drogowy w parku miejskim	Parkowa		
220.	Strzelce Opolskie	willa	J. Piłsudskiego	1	
221.	Strzelce Opolskie	dom	J. Piłsudskiego	20	

222.	Strzelce Opolskie	dom	J. Piłsudskiego	22	
223.	Strzelce Opolskie	dom	J. Piłsudskiego	24	
224.	Strzelce Opolskie	willa	J. Piłsudskiego	26	
225.	Strzelce Opolskie	budynek produkcyjny	Plac M. Kopernika	1	
226.	Strzelce Opolskie	magazyn	Plac Kopernika	1	
227.	Strzelce Opolskie	pomnik myśliwca	Plac Myśliwca		
228.	Strzelce Opolskie	ratusz	Plac Myśliwca	1	1381/66 z 2.05.1966
229.	Strzelce Opolskie	tartak w zespole folwarcznym	Plac Targowy		
230.	Strzelce Opolskie	trafostacja	Plac Targowy		
231.	Strzelce Opolskie	dom	Plac Targowy	5	
232.	Strzelce Opolskie	dom	Plac Targowy	7	
233.	Strzelce Opolskie	dom	Plac Targowy	9	
234.	Strzelce Opolskie	kamienica z oficyną boczną	Plac S. Żeromskiego	1	
235.	Strzelce Opolskie	dom wielorodzinny	Plac S. Żeromskiego	2/3	
236.	Strzelce Opolskie	kamienica	Plac S. Żeromskiego	4	
237.	Strzelce Opolskie	kamienica	Plac S. Żeromskiego	6	
238.	Strzelce Opolskie	kamienica	Plac S. Żeromskiego	8	
239.	Strzelce Opolskie	kamienica	Plac S. Żeromskiego	9	
240.	Strzelce Opolskie	bank	Plac S. Żeromskiego	10	
241.	Strzelce Opolskie	trafostacja	Powstańców Śląskich		
242.	Strzelce Opolskie	kamienica	Powstańców Śląskich	2	
243.	Strzelce Opolskie	kamienica	Powstańców Śląskich	4	
244.	Strzelce Opolskie	dom zakonny zgromadzenia sióstr św. Elżbiety	Powstańców Śląskich	8	A-67/2008 z 14.07.2008
245.	Strzelce Opolskie	dom	Powstańców Śląskich	12	
246.	Strzelce Opolskie	dom	Powstańców Śląskich	16	
247.	Strzelce Opolskie	kamienica	Powstańców Śląskich	20	
248.	Strzelce Opolskie	dom	Powstańców Śląskich	24	
249.	Strzelce Opolskie	dom	B. Prusa	3, 3a	
250.	Strzelce Opolskie	dom	B. Prusa	5, 5a	
251.	Strzelce Opolskie	dom	B. Prusa	7, 7a	
252.	Strzelce Opolskie	dom	Rosenbergów	1	
253.	Strzelce Opolskie	dom	Rosenbergów	3	
254.	Strzelce Opolskie	willa	Rosenbergów	4	
255.	Strzelce Opolskie	willa	Rosenbergów	5	
256.	Strzelce Opolskie	willa	Rosenbergów	8	
257.	Strzelce Opolskie	willa	Rosenbergów	10	
258.	Strzelce Opolskie	willa	Rosenbergów	11	
259.	Strzelce Opolskie	willa	Rosenbergów	12	
260.	Strzelce Opolskie	willa	Rosenbergów	16	
261.	Strzelce Opolskie	budynek mieszkalny przy bażaniarni w parku	J. Rychła	14	2065/81 z 27.04.1981
262.	Strzelce Opolskie	budynek gospodarczy w zespole bażaniarni w parku	J. Rychła	14	2065/81 z 27.04.1981

263.	Strzelce Opolskie	budynek mieszkalno-gospodarczy w zespole bażaniarni w parku	J. Rychla	14	2065/81 z 27.04.1981
264.	Strzelce Opolskie	kamienica mieszczańska	Rynek	15	1388/66 z 2.05.1966
265.	Strzelce Opolskie	kamienica	Rynek	16	1389/66 z 2.05.1966
266.	Strzelce Opolskie	kamienica mieszczańska	Rynek	17	1390/66 z 2.05.1966
267.	Strzelce Opolskie	kamienica mieszczańska	Rynek	17	1390/66 z 2.05.1966
268.	Strzelce Opolskie	kamienica mieszczańska	Rynek	18	1391/66 z 2.05.1966
269.	Strzelce Opolskie	dom	Rynek	19/20	
270.	Strzelce Opolskie	kamienica	Rynek	21	
271.	Strzelce Opolskie	kamienica mieszczańska	Rynek	22	
272.	Strzelce Opolskie	kamienica	Rynek	23	
273.	Strzelce Opolskie	kamienica	Rynek	24	
274.	Strzelce Opolskie	kamienica	Rynek	25	
275.	Strzelce Opolskie	kamienica	Rynek	26/27	
276.	Strzelce Opolskie	zespół domów wielorodzinnych	Sosnowa	1,4,5, 6,7	
277.	Strzelce Opolskie	trafostacja	Strzelców Bytomskich		
278.	Strzelce Opolskie	hotel-restauracja	Strzelców Bytomskich	3	
279.	Strzelce Opolskie	więzienie	Świerczewskiego	3	A-2379 z 30.03.1998
280.	Strzelce Opolskie	dom wielorodzinny	Świerczewskiego	10/12	
281.	Strzelce Opolskie	dom wielorodzinny	Świerczewskiego	14/16	
282.	Strzelce Opolskie	dom wielorodzinny	Świerczewskiego	18/20	
283.	Strzelce Opolskie	dom	W. Świerzego	13	
284.	Strzelce Opolskie	budynek gospodarczy	W. Świerzego	13	
285.	Strzelce Opolskie	dom	W. Świerzego	15	
286.	Strzelce Opolskie	kamienica	W. Świerzego	16	
287.	Strzelce Opolskie	dawna szkoła	W. Świerzego	42	
288.	Strzelce Opolskie	dom	W. Świerzego	50	
289.	Strzelce Opolskie	budynek mieszkalno-gospodarczy	W. Świerzego	73	
290.	Strzelce Opolskie	pomnik krzyża	Ujazdowska		
291.	Strzelce Opolskie	trafostacja	Ujazdowska		
292.	Strzelce Opolskie	dom	Ujazdowska	2	
293.	Strzelce Opolskie	dom	Ujazdowska	4	
294.	Strzelce Opolskie	dom	Ujazdowska	6	
295.	Strzelce Opolskie	dom	Ujazdowska	7	
296.	Strzelce Opolskie	dom	Ujazdowska	8	
297.	Strzelce Opolskie	dom	Ujazdowska	10	
298.	Strzelce Opolskie	dom	Ujazdowska	14	
299.	Strzelce Opolskie	dom	Ujazdowska	16	
300.	Strzelce Opolskie	budynek mieszkalno-usługowy	Ujazdowska	18	

301.	Strzelce Opolskie	dom	Ujazdowska	19	
302.	Strzelce Opolskie	budynek mieszkalno-gospodarczy	Ujazdowska	26	
303.	Strzelce Opolskie	kapliczka	Ujazdowska	27	2239/90 z 31.10.1990
304.	Strzelce Opolskie	dom	Ujazdowska	30	
305.	Strzelce Opolskie	budynek mieszkalno-gospodarczy	Ujazdowska	31	
306.	Strzelce Opolskie	dom z częścią gospodarczą	Ujazdowska	33	
307.	Strzelce Opolskie	budynek mieszkalno-gospodarczy	Ujazdowska	37	
308.	Strzelce Opolskie	obora w zespole folwarcznym	Ujazdowska	39	
309.	Strzelce Opolskie	obora w zespole folwarcznym	Ujazdowska	39	
310.	Strzelce Opolskie	budynek gospodarczy	Ujazdowska	46	
311.	Strzelce Opolskie	dom	Ujazdowska	50	
312.	Strzelce Opolskie	budynek mieszkalno-gospodarczy	Ujazdowska	62	
313.	Strzelce Opolskie	dom	Ujazdowska	64	
314.	Strzelce Opolskie	budynek mieszkalno-gospodarczy	Ujazdowska	66	
315.	Strzelce Opolskie	budynek mieszkalno-gospodarczy	Ujazdowska	68	
316.	Strzelce Opolskie	budynek mieszkalno-gospodarczy	Ujazdowska	72	
317.	Strzelce Opolskie	obora	Ujazdowska	74	
318.	Strzelce Opolskie	spichlerz	Ujazdowska	74	
319.	Strzelce Opolskie	dom	Wałowa	1	
320.	Strzelce Opolskie	dom	Wałowa	2	
321.	Strzelce Opolskie	dom	Wałowa	3	
322.	Strzelce Opolskie	kamienica	Wałowa	7	
323.	Strzelce Opolskie	kamienica mieszczańska	Wojska Polskiego	2	
324.	Strzelce Opolskie	kamienica mieszczańska	Wojska Polskiego	6	
325.	Strzelce Opolskie	bank	Zamkowa	1	
326.	Strzelce Opolskie	brama do zespołu zamkowego	Zamkowa		973/65 z 28.01.1965
327.	Strzelce Opolskie	oficyna w zespole zamkowym	Zamkowa	2	
328.	Strzelce Opolskie	ruina zamku	Zamkowa	3	973/65 z 28.01.1965
329.	Strzelce Opolskie	oficyna w zespole zamkowym	Zamkowa	4	2240/90 z 31.10.1990
330.	Strzelce Opolskie	masztalernia w zespole zamkowym	Zamkowa	6	2044/80 z 28.01.1980
331.	Strzelce Opolskie	dom	Żwirki i Wigury	3	
332.	Strzelce Opolskie	dom	Żwirki i Wigury	4	
333.	Strzelce Opolskie	dom	Żwirki i Wigury	5	
334.	Błotnica Strzelecka	poczta	Centawska	2	
335.	Błotnica Strzelecka	budynek mieszkalno-gospodarczy	Dworcowa	1	

336.	Błotnica Strzelecka	pałac	Dworcowa	7	2037/78 z 31.07.1978
337.	Błotnica Strzelecka	park w zespole pałacowo-folwarcznym	Dworcowa	7	136/86 z 6.06.1986
338.	Błotnica Strzelecka	ogrodzenie	Dworcowa	7, 9	136/86 z 6.06.1986
339.	Błotnica Strzelecka	czworak w zespole pałacowo-folwarcznym	Dworcowa	11-13	
340.	Błotnica Strzelecka	stajnia w zespole pałacowo-folwarcznym	Dworcowa	15	
341.	Błotnica Strzelecka	dom w zespole dworca kolejowego	Dworcowa	20	
342.	Błotnica Strzelecka	wozownia w zespole pałacowo-folwarcznym	Dworcowa	21	
343.	Błotnica Strzelecka	dom w zespole dworca kolejowego	Dworcowa	22	
344.	Błotnica Strzelecka	obora w zespole pałacowo-folwarcznym	Dworcowa	23	
345.	Błotnica Strzelecka	spichlerz w zespole pałacowo-folwarcznym	Dworcowa		
346.	Błotnica Strzelecka	stajnia w zespole pałacowo-folwarcznym	Dworcowa		
347.	Błotnica Strzelecka	stodoła w zespole pałacowo-folwarcznym	Dworcowa		
348.	Błotnica Strzelecka	nastawnia kolejowa	Dworcowa		
349.	Błotnica Strzelecka	dom	Leśna	2	
350.	Błotnica Strzelecka	kuźnia	Parkowa	3	
351.	Błotnica Strzelecka	stodoła	Powstańców	1	
352.	Błotnica Strzelecka	stodoła	Toszecka	5	
353.	Błotnica Strzelecka	dom	Toszecka	14	
354.	Błotnica Strzelecka	czworak	Toszecka	15	
355.	Błotnica Strzelecka	budynek w zespole szkoły	Toszecka	19	
356.	Błotnica Strzelecka	karczma	Toszecka	20a	
357.	Błotnica Strzelecka	kapliczka p.w. św. Nepomucena	Toszecka		
358.	Błotnica Strzelecka	budynek mieszkalno-gospodarczy	Wiejska	2	
359.	Błotnica Strzelecka	dom	Wiejska	3	
360.	Błotnica Strzelecka	budynek mieszkalno-gospodarczy	Wiejska	6	
361.	Błotnica Strzelecka	stodoła i spichlerz	Wiejska	6	
362.	Błotnica Strzelecka	budynek mieszkalno-gospodarczy	Wiejska	11	
363.	Błotnica Strzelecka	budynek mieszkalno-gospodarczy	Wiejska	15	
364.	Błotnica Strzelecka	budynek mieszkalno-gospodarczy	Wiejska	19	
365.	Błotnica Strzelecka	trafostacja	Wiejska		
366.	Brzezina	kapliczka	na południe od zespołu folwarcznego		
367.	Brzezina	obora w zespole folwarcznym	Lipowa		

368.	Brzezina	obora w zespole folwarcznym	Lipowa		
369.	Brzezina	wozownia w zespole folwarcznym	Lipowa		
370.	Brzezina	stodoła w zespole folwarcznym	Lipowa		
371.	Brzezina	stodoła w zespole folwarcznym	Lipowa		
372.	Dziewkowice	kapliczka	Korfantego	2	
373.	Dziewkowice	stodoła	Korfantego	8	
374.	Dziewkowice	kuźnia	Kościelna	5	
375.	Dziewkowice	stodoła	Kościelna	5	
376.	Dziewkowice	trafostacja	Kościelna		
377.	Dziewkowice	budynek mieszkalno-gospodarczy	Józefa Lompy	17	
378.	Dziewkowice	pomnik krzyża	Józefa Lompy		
379.	Dziewkowice	dom dróżnika	Karola Miarki	1	
380.	Dziewkowice	budynek mieszkalno-gospodarczy	Karola Miarki	8	
381.	Dziewkowice	budynek usługowo-mieszkalny (poczta)	Karola Miarki	26	
382.	Dziewkowice	spichlerz	Ogrodowa	8	
383.	Dziewkowice	dom	Ogrodowa	11	
384.	Dziewkowice	budynek mieszkalno-gospodarczy	Ogrodowa	12	
385.	Dziewkowice	budynek mieszkalno-gospodarczy	Ogrodowa	17	
386.	Dziewkowice	spichlerz w zespole dworskim	Plac Klasztorny	3-4	1775/66 z 7.10.1966
387.	Dziewkowice	czworak w zespole folwarcznym	Plac klasztorny	7-8	
388.	Dziewkowice	stodoła	Poprzeczna	4	
389.	Dziewkowice	budynek mieszkalno-gospodarczy	Poprzeczna	5	
390.	Dziewkowice	stodoła	Poprzeczna	6	
391.	Dziewkowice	stodoła	Poprzeczna	11	
392.	Dziewkowice	stodoła	Poprzeczna		
393.	Dziewkowice	dom	Sportowa	1	
394.	Dziewkowice	budynek w zespole szkoły	Strzelecka	1	
395.	Dziewkowice	szkoła	Strzelecka	3	
396.	Dziewkowice	dom w zespole szkoły	Strzelecka	5	
397.	Dziewkowice	dom	Szkolna	2	
398.	Dziewkowice	dom	Szkolna	13	
399.	Dziewkowice	dom z piekarnią	Szkolna	17	
400.	Grodzisko	obora	Główna	20	
401.	Grodzisko	stodoła	Główna	22	
402.	Grodzisko	budynek mieszkalno-gospodarczy	Główna	25	
403.	Grodzisko	dom parafialny	Główna	28a	
404.	Grodzisko	kościół parafialny p.w. św. Katarzyny	Główna	28a	1132/66 z 9.02.1966

405.	Grodzisko	pomnik krzyża przy kościele	Główna	28a	
406.	Grodzisko	ogrodzenie	Główna	28a	
407.	Grodzisko	szkoła	Główna	35	
408.	Grodzisko	dom	Główna	42	
409.	Grodzisko	sala taneczno-widowiskowa przy karczmie	Główna	44	
410.	Grodzisko	budynek mieszkalno-gospodarczy	Główna	46	
411.	Grodzisko	pomnik krzyża	Główna		
412.	Grodzisko	pomnik krzyża	Główna		
413.	Grodzisko	trafostacja	Główna		
414.	Grodzisko	kapliczka słupowa i pomnik krzyża	Wolności		
415.	Jędrynie	stodoła	Krótka	8	
416.	Jędrynie	kapliczka	Polna/Dębowa		
417.	Kadłub	dom w zespole tartaku wodnego	Barwinek	7	
418.	Kadłub	tartak wodny	Barwinek	7	
419.	Kadłub	pomnik krzyża	Dworcowa	51	
420.	Kadłub	dom	Dworcowa	57	
421.	Kadłub	dworzec kolejowy	Dworcowa	61	
422.	Kadłub	dawna poczta	Dworcowa	76	
423.	Kadłub	dawna szkoła	Kolejowa	2	
424.	Kadłub	dom	Krótka	8	
425.	Kadłub	obora ze stodołą	Krótka	8	
426.	Kadłub	obora	Leśna	8	
427.	Kadłub	stodoła	Młyńska	1	
428.	Kadłub	młyn wodny	Młyńska	2	
429.	Kadłub	budynek mieszkalno-gospodarczy	Młyńska	3	
430.	Kadłub	budynek mieszkalno-gospodarczy	Piaskowa	4/8	
431.	Kadłub	budynek mieszkalno-gospodarczy	Piaskowa	6	
432.	Kadłub	karczma	Piaskowa	9	
433.	Kadłub	budynek mieszkalno-gospodarczy	Piaskowa	24	
434.	Kadłub	dom	Piaskowa	26	
435.	Kadłub	dom	Piaskowa	28	
436.	Kadłub	zabudowania gospodarcze w zagrodzie	Piaskowa	28	
437.	Kadłub	obora ze stodołą i wozownią	Polna	1	
438.	Kadłub	Kościół Parafialny p.w. Chrystusa Króla	Powstańców Śląskich	3	
439.	Kadłub	spichlerz	Powstańców Śląskich	5	
440.	Kadłub	stodoła	Powstańców Śląskich	5	
441.	Kadłub	karczma	Powstańców Śląskich	12	
442.	Kadłub	dom ze stodołą	Powstańców Śląskich	30	
443.	Kadłub	kaplica	Powstańców Śląskich		

444.	Kadłub	przepust wodny na rzece Jemielnicy	Powstańców Śląskich		
445.	Kadłub	stodoła	Wodna	3	
446.	Kadłub	czworak w zespole dworsko-folwarcznym	Wodna	9	1045/65 z 2.06.1965
447.	Kadłub	rządówka w zespole dworsko-folwarcznym	Wodna	11	1045/65 z 2.06.1965
448.	Kadłub	czworak w zespole dworsko-folwarcznym	Wodna	15	1045/65 z 2.06.1965
449.	Kadłub	dom z oborą w zespole dworsko-folwarcznym	Wodna	15	
450.	Kadłub	most nad odnogą rzeki Jemielnicy	Wodna		
451.	Kadłub	dom z częścią gospodarczą	Wolności	5	
452.	Kadłub	budynek mieszkalno-gospodarczy	Wolności	7	
453.	Kadłub	dom z częścią gospodarczą	Wolności	7	
454.	Kadłub	obora	Wolności	7	
455.	Kadłub	dwór	Zamkowa	5	
456.	Kadłub	cmentarz rzymsko-katolicki	Zamkowa		
457.	Kalinowice	stodoła w zespole folwarcznym	Gogolińska	1	
458.	Kalinowice	ruina stodoły w zespole dworsko-folwarcznym	Parkowa	4	
459.	Kalinowice	obora w zespole folwarcznym	Parkowa	14	
460.	Kalinowice	dwa czworaki w zespole folwarcznym	Przeskok	1 i 2	
461.	Kalinowice	łamus w zespole dworsko-folwarcznym	Przeskok	5	
462.	Kalinowice	obora w zespole dworsko-folwarcznym	Przeskok	7	
463.	Kalinowice	obora w zespole dworsko-folwarcznym	Przeskok		
464.	Kalinowice	wozownia w zespole dworsko-folwarcznym	Przeskok		
465.	Kalinowice	chlewnia w zespole dworsko-folwarcznym	Przeskok		
466.	Kalinowice	park w zespole dworsko-folwarcznym	Wiejska, Parkowa, Przeskok		138/86 z 1986
467.	Kalinowice	budynek mieszkalno-gospodarczy	Wiejska	11	
468.	Kalinowice	budynek mieszkalno-gospodarczy	Wiejska	13	
469.	Kalinowice	dom	Wiejska	15	
470.	Kalinowice	dom	Wiejska	17	
471.	Kalinowice	dzwonek umarłych	Wiejska	18	
472.	Kalinowice	dom	Wiejska	20	
473.	Kalinowice	budynek mieszkalno-gospodarczy	Wiejska	22	

474.	Kalinowice	kuźnia	Wiejska	22	
475.	Kalinowice	stodoła z wozownią	Wiejska	22	
476.	Kalinowice	aleja lipowa	Wiejska		
477.	Kalinowice	trafostacja	Wiejska		
478.	Kalinów	kapliczka słupowa	w południowej części wsi		
479.	Kalinów	mogila zbiorowa powstańców śląskich na cmentarzu	cmentarz rzymsko-katolicki		198/88 z 6.10.1988
480.	Kalinów	budynek mieszkalno-gospodarczy	Gogolińska	2	
481.	Kalinów	stodoła	Gogolińska	2	
482.	Kalinów	dawna szkoła	Gogolińska	3	
483.	Kalinów	kapliczka słupowa	Gogolińska		
484.	Kalinów	kapliczka słupowa	Gogolińska		
485.	Kalinów	dom	Parkowa	1	
486.	Kalinów	trafostacja	Parkowa		
487.	Kalinów	stodoła	Wiejska	1	
488.	Kalinów	budynek mieszkalno-gospodarczy	Wiejska	7	
489.	Kalinów	chlewnie w zespole dworsko-folwarcznym	Wiejska	14	
490.	Kalinów	kuźnia w zespole dworsko-folwarcznym	Wiejska	14	
491.	Kalinów	obora w zespole dworsko-folwarcznym	Wiejska	14	
492.	Kalinów	park w zespole dworsko-folwarcznym	Wiejska	14	186/88 z 7.11.1988
493.	Kalinów	spichlerz w zespole dworsko-folwarcznym	Wiejska	14	1783/66 z 8.10.1966
494.	Kalinów	stajnia w zespole dworsko-folwarcznym	Wiejska	14	
495.	Kalinów	stodoła w zespole dworsko-folwarcznym	Wiejska	14	
496.	Kalinów	stodoła w zespole dworsko-folwarcznym	Wiejska	14	
497.	Kalinów	warsztat kołodziejski w zespole dworsko-folwarcznym	Wiejska	14	
498.	Kalinów	wozownia w zespole dworsko-folwarcznym	Wiejska	14	
499.	Kalinów	obora z dwoma domami w zespole dworsko-folwarcznym	Wiejska	14a i 14b	
500.	Kalinów	ogrodzenie zespołu dworsko-folwarcznego	Wiejska	14, 33	
501.	Kalinów	budynek mieszkalno-gospodarczy	Wiejska	15	
502.	Kalinów	czworak w zespole dworsko-folwarcznym	Wiejska	16-18	
503.	Kalinów	czworak w zespole dworsko-folwarcznym	Wiejska	20-22	

504.	Kalinów	dom	Wiejska	23	
505.	Kalinów	czworak w zespole dworsko-folwarcznym	Wiejska	24	
506.	Kalinów	czworak w zespole dworsko-folwarcznym	Wiejska	26-28	
507.	Kalinów	czworak w zespole dworsko-folwarcznym	Wiejska	33	
508.	Kalinów	obora w zespole dworsko-folwarcznym	Wiejska	33	
509.	Kalinów	obora w zespole dworsko-folwarcznym	Wiejska	33	
510.	Kalinów	stodoła w zespole dworsko-folwarcznym	Wiejska	33	
511.	Kalinów	stodoła w zespole dworsko-folwarcznym	Wiejska	33	
512.	Kalinów	kościół filialny p.w. Narodzenia NMP	Wiejska		944/65 z 9.01.1965
513.	Kalinów	pomnik krzyża	Wiejska		
514.	Ligota Dolna	dom	Wiejska	1	
515.	Ligota Dolna	dom z oborą i stodołą	Wiejska	1	
516.	Ligota Dolna	chlew	Wiejska	1	
517.	Ligota Dolna	stodoła	Wiejska	1	
518.	Ligota Dolna	budynek mieszkalno-gospodarczy	Wiejska	4	
519.	Ligota Dolna	budynek mieszkalno-gospodarczy	Wiejska	6	
520.	Ligota Dolna	stodoła	Wiejska	6	
521.	Ligota Dolna	stodoła	Wiejska	16	
522.	Ligota Dolna	hala warsztatu lotniczego przy dawnym zespole folwarcznym	Wiejska	20	
523.	Ligota Dolna	hangar lotniczy przy dawnym zespole folwarcznym	Wiejska	22	
524.	Ligota Dolna	obora w dawnym zespole folwarcznym	Wiejska	22	
525.	Ligota Dolna	kuźnia	Wiejska	27	
526.	Ligota Dolna	stodoła	Wiejska	27	
527.	Ligota Dolna	kapliczka	Wiejska		
528.	Ligota Dolna	piec wapienniczy	Wiejska		
529.	Ligota Górna	dom	Wiejska	2	
530.	Ligota Górna	stodoła	Wiejska	2	
531.	Ligota Górna	stodoła	Wiejska	15	
532.	Ligota Górna	dom z oborą	Wiejska	18a	
533.	Ligota Górna	stodoła	Wiejska	18a	
534.	Ligota Górna	dom z oborą	Wiejska	20	
535.	Ligota Górna	dom	Wysocka	2	
536.	Ligota Górna	dom	Wysocka	3	
537.	Ligota Górna	stodoła	Wysocka	3	
538.	Ligota Górna	trafostacja	Wysocka	4a	
539.	Niwki	wozownia	Strzelecka	1	
540.	Niwki	obora	Strzelecka	3	

541.	Niwki	spichlerz - wozownia	Strzelecka	3	
542.	Niwki	dom	Strzelecka	4	
543.	Niwki	stodoła	Strzelecka	6	
544.	Niwki	trafostacja	Strzelecka		
545.	Niwki	dom, tzw. "wycug"	Wiejska	1	
546.	Niwki	obora	Wiejska	3	
547.	Niwki	stodoła	Wiejska	3	
548.	Niwki	obora	Wiejska	4	
549.	Niwki	dom	Wiejska	6	
550.	Niwki	dom, tzw. "wycug"	Wiejska	8	
551.	Niwki	obora	Wiejska	8	
552.	Niwki	kapliczka	Wiejska	8	
553.	Niwki	obora	Wiejska	10	
554.	Niwki	stodoła	Wiejska	10	
555.	Niwki	dom	Wiejska	11	
556.	Niwki	dom	Wiejska	15	
557.	Niwki	stodoła	Wiejska	17	
558.	Niwki	dom z oborą i stajnią	Wiejska	20	
559.	Niwki	budynek gospodarczy	Wiejska	22	
560.	Niwki	dom	Wiejska	26	
561.	Niwki	kapliczka słupowa	Wiejska	26	
562.	Niwki	kapliczka	Wiejska		
563.	Osiek	układ ruralistyczny wsi			
564.	Osiek	stodoła z oborą	Strzelecka	12a	
565.	Osiek	kościół p.w. Matki Bożej Piekarskiej	Strzelecka	12b	
566.	Osiek	budynek mieszkalno-gospodarczy	Strzelecka	14	
567.	Osiek	budynek mieszkalno-gospodarczy	Strzelecka	19	
568.	Osiek	ruina stajni	Strzelecka	19	
569.	Osiek	stodoła	Strzelecka	19	
570.	Osiek	budynek mieszkalno-gospodarczy	Strzelecka	25	
571.	Osiek	budynek mieszkalno-gospodarczy	Strzelecka	27	
572.	Osiek	budynek mieszkalno-gospodarczy	Strzelecka	37	
573.	Osiek	obora	Strzelecka	44	
574.	Osiek	dom	Strzelecka	49	
575.	Osiek	budynek mieszkalno-gospodarczy	Strzelecka	52	
576.	Osiek	budynek mieszkalno-gospodarczy	Strzelecka	58	
577.	Osiek	stodoła z oborą	Strzelecka	58	
578.	Osiek	kapliczka	Strzelecka		
579.	Osiek	pomnik krzyża	Strzelecka		
580.	Płużnica Wielka	pomnik krzyża	przy drodze w kierunku Strzelec Opolskich		
581.	Płużnica Wielka	bramka w ogrodzeniu zespołu dworsko-folwarcznego	Strzelecka	2	

582.	Płużnica Wielka	budynek gospodarczy w zespole dworsko-folwarczym	Strzelecka	2	
583.	Płużnica Wielka	park w zespole dworsko-folwarczym	Strzelecka	2	137/86 z 13.06.1986
584.	Płużnica Wielka	spichlerz w zespole dworsko-folwarczym	Strzelecka	2	
585.	Płużnica Wielka	stodoła w zespole dworsko-folwarczym	Strzelecka	2	
586.	Płużnica Wielka	obora w zespole dworsko-folwarczym	Strzelecka	2d	
587.	Płużnica Wielka	dwór	Strzelecka	2e	2124/86 z 23.06.1986
588.	Płużnica Wielka	kościół parafialny pw. Nawiedzenia NMP	Strzelecka	4	1137/66 z 10.02.1966
589.	Płużnica Wielka	mur wokół kościoła	Strzelecka	4	
590.	Płużnica Wielka	pomnik krzyża	Strzelecka	4	
591.	Płużnica Wielka	dom	Strzelecka	6	
592.	Płużnica Wielka	dom	Strzelecka	10	
593.	Płużnica Wielka	dom	Strzelecka	13	
594.	Płużnica Wielka	dom	Strzelecka	23	
595.	Płużnica Wielka	dom	Strzelecka	27	
596.	Płużnica Wielka	dom	Strzelecka	34	
597.	Płużnica Wielka	dom	Strzelecka	36	
598.	Płużnica Wielka	pomnik krzyża	Strzelecka		
599.	Płużnica Wielka	trafostacja	Wiejska		
600.	Rozmierka	układ ruralistyczny wsi			
601.	Rozmierka	most kolejowy	między wsiami Jędrynie i Rozmierka		
602.	Rozmierka	budynek gospodarczy w zespole stacji kolejowej	Dworcowa	10	
603.	Rozmierka	budynek stacji kolejowej	Dworcowa	10	
604.	Rozmierka	dom	Jemielnicka	4	
605.	Rozmierka	dom	Jemielnicka	23	
606.	Rozmierka	budynek mieszkalno-gospodarczy	Jemielnicka	32	
607.	Rozmierka	mur z bramką	Jemielnicka	32	
608.	Rozmierka	stodoła	Jemielnicka	32	
609.	Rozmierka	budynek mieszkalno-gospodarczy	Jemielnicka	36	
610.	Rozmierka	budynek mieszkalno-gospodarczy	Jemielnicka	36	
611.	Rozmierka	kapliczka	Jemielnicka	36	
612.	Rozmierka	mur z bramką	Jemielnicka	36	
613.	Rozmierka	stajnia z wozownią	Jemielnicka	36	
614.	Rozmierka	stodoła	Jemielnicka	36	
615.	Rozmierka	budynek mieszkalno-gospodarczy	Jemielnicka	43	
616.	Rozmierka	stodoła	Jemielnicka	43	
617.	Rozmierka	pomnik krzyża	Jemielnicka		
618.	Rozmierka	obora	Leśna	8	

619.	Rozmierka	budynek mieszkalno-gospodarczy	Strzelecka	11	
620.	Rozmierka	dom	Strzelecka	17	
621.	Rozmierka	dom	Strzelecka	30	
622.	Rozmierka	stodoła	Strzelecka	30	
623.	Rozmierka	budynek mieszkalno-gospodarczy	Strzelecka	37	
624.	Rozmierka	dawna kuźnia	Strzelecka	41	
625.	Rozmierka	dom	Strzelecka	48	
626.	Rozmierka	kurnik	Strzelecka	48	
627.	Rozmierka	stodoła	Strzelecka	48	
628.	Rozmierka	kapliczka z dzwonnica	Strzelecka	48	
629.	Rozmierka	budynek mieszkalno-gospodarczy	Strzelecka	49	
630.	Rozmierka	dawna karczma (obecnie restauracja)	Strzelecka	50	
631.	Rozmierka	zabudowania gospodarcze	Strzelecka	50	
632.	Rozmierka	dwór	Strzelecka	51	1046/65 z 2.06.1965
633.	Rozmierka	kapliczka słupowa w zespole dworsko-folwarcznym	Strzelecka	51	
634.	Rozmierka	obora w zespole dworsko-folwarcznym	Strzelecka	51	
635.	Rozmierka	spichlerz w zespole dworsko-folwarcznym	Strzelecka	51	1046/65 z 2.06.1965
636.	Rozmierka	oficyna w zespole dworsko-folwarcznym	Strzelecka	51a i 51b	
637.	Rozmierka	czworak w zespole dworsko-folwarcznym	Strzelecka	51c	
638.	Rozmierka	dom	Strzelecka	52	
639.	Rozmierka	obora	Strzelecka	52	
640.	Rozmierka	pomnik krzyża	Strzelecka		
641.	Rozmierka	szkoła	Szkolna	3	
642.	Rozmierz	układ ruralistyczny wsi			
643.	Rozmierz	kapliczka	Jemielnicka		
644.	Rozmierz	plebania	Kościelna	1	
645.	Rozmierz	kościół parafialny p.w. św. Michała Archanioła	Kościelna	1a	130/54 z 13.09.1954
646.	Rozmierz	pomnik krzyża	Kościelna	1a	
647.	Rozmierz	szkoła	Kościelna	10-12	
648.	Rozmierz	cmentarz	Kościelna		
649.	Rozmierz	mogiła zbiorowa powstańców śląskich	Kościelna		195/88 z 6.10.1988
650.	Rozmierz	budynek mieszkalno-gospodarczy	Krzyżowa	3	
651.	Rozmierz	dom	Powstańców Śląskich	3	
652.	Rozmierz	dom	Powstańców Śląskich	4	
653.	Rozmierz	budynek mieszkalno-gospodarczy	Powstańców Śląskich	12	
654.	Rozmierz	dom	Powstańców Śląskich	19	
655.	Rozmierz	dom	Powstańców Śląskich	22	

656.	Rozmierz	obora	Powstańców Śląskich	24	
657.	Rozmierz	dom	Powstańców Śląskich	27	
658.	Rozmierz	trafostacja	Powstańców Śląskich	29	
659.	Rozmierz	pomnik krzyża	Powstańców Śląskich		
660.	Rozmierz	stodoła	Strzelecka	1	
661.	Rozmierz	obora ze stodołą	Wyzwolenia	2	
662.	Rozmierz	budynek mieszkalno-gospodarczy	Wyzwolenia	17	
663.	Rozmierz	budynek mieszkalno-gospodarczy	Wyzwolenia	22	
664.	Rozmierz	dawna szkoła	Wyzwolenia	26	
665.	Rozmierz	budynek mieszkalno-gospodarczy	Wyzwolenia	27	
666.	Rozmierz	dom	Wyzwolenia	30	
667.	Rozmierz	stodoła	Wyzwolenia	44	
668.	Rozmierz	dom	Wyzwolenia	46	
669.	Roźniątów	ruina kaplicy p.w. św. Floriana	na wschód od wsi Roźniątów		
670.	Roźniątów	pomnik krzyża	Gogolińska		
671.	Roźniątów	dom	Szymiszowska	8	
672.	Roźniątów	młyn wodny	Wolności	1	
673.	Roźniątów	stajnia z wozownią w zespole młyna wodnego	Wolności	1	
674.	Roźniątów	stodoła w zespole młyna wodnego	Wolności	1	
675.	Roźniątów	zagroda	Wolności	2	
676.	Roźniątów	dom	Wolności	4	
677.	Roźniątów	stodoła	Wolności	4	
678.	Roźniątów	dom	Wolności	19	
679.	Roźniątów	obora	Wolności	19	
680.	Roźniątów	zabudowania gospodarcze	Wolności	20	
681.	Roźniątów	budynek mieszkalno-gospodarczy	Wolności	21	
682.	Roźniątów	szkoła	Wolności	28	
683.	Roźniątów	budynek mieszkalno-gospodarczy	Wolności	31	
684.	Roźniątów	budynek mieszkalno-gospodarczy	Wolności	33	
685.	Roźniątów	dom	Wolności	34	
686.	Roźniątów	obora w zespole folwarcznym	Wolności	43b	
687.	Roźniątów	rządcówka w zespole folwarcznym	Wolności	43b	
688.	Roźniątów	kaplica	Wolności		
689.	Roźniątów	pomnik krzyża	Wolności		
690.	Roźniątów	trafostacja	Wolności		
691.	Sucha	kapliczka	przy drodze między Suchą a Rozmierzą		
692.	Sucha	pomnik krzyża	przy drodze do Suchodańca		
693.	Sucha	dom	Kościelna	11	
694.	Sucha	dom	Kościelna	14	

695.	Sucha	grota z wieżą - dzwonnica	Kościelna		
696.	Sucha	kapliczka	Kościelna		
697.	Sucha	kapliczka	Kościelna		
698.	Sucha	kapliczka słupowa	Kościelna		
699.	Sucha	kościół parafialny p.w. św. Bartłomieja	Kościelna		1139/66 z 12.02.1966
700.	Sucha	pomnik krzyża	Kościelna		
701.	Sucha	pomnik krzyża	Kościelna		
702.	Sucha	dawny młyn wodny	Powstańców Śląskich	32	
703.	Sucha	stodoła w zespole młyńskim	Powstańców Śląskich	32	
704.	Sucha	pomnik krzyża	Powstańców Śląskich		
705.	Sucha	budynek mieszkalno-gospodarczy	Świętej Anny	6	
706.	Sucha	budynek gospodarczy, tzw. "wycug"	Świętej Anny	6	
707.	Szczepanek	budynek mieszkalno-gospodarczy	Strzelecka	13	
708.	Szczepanek	budynek mieszkalno-gospodarczy	Strzelecka	18	
709.	Szczepanek	budynek mieszkalno-gospodarczy	Strzelecka	36	
710.	Szczepanek	trafostacja	Strzelecka	38	
711.	Szczepanek	dom	Strzelecka	45	
712.	Szczepanek	dom	Strzelecka	48	
713.	Szczepanek	karczma	Strzelecka	57	
714.	Szczepanek	stodoła z wozownią	Strzelecka	57-59	
715.	Szczepanek	kapliczka	Strzelecka	74	
716.	Szczepanek	dom	Strzelecka	77	
717.	Szczepanek	kuźnia	Strzelecka	91	
718.	Szczepanek	stodoła	Strzelecka	91	
719.	Szczepanek	szkoła	Strzelecka	99	
720.	Szczepanek	kościół filialny p.w. NNMP	Strzelecka		883/64 z 19.05.1964
721.	Szymiszów	dom	Dworcowa	20	
722.	Szymiszów	dom robotniczy w zespole dawnych zakładów wapienniczych	Dworcowa	21-23	
723.	Szymiszów	dom w zespole dworca PKP	Dworcowa	22	
724.	Szymiszów	dworzec kolejowy	Dworcowa	24-26	
725.	Szymiszów	dom dróżnika w zespole dworca PKP	Dworcowa	28	
726.	Szymiszów	dom w zespole dworca PKP	Dworcowa	33	
727.	Szymiszów	nastawnia kolejowa w zespole dworca PKP	Dworcowa		
728.	Szymiszów	nastawnia kolejowa	Dworcowa		
729.	Szymiszów	pozostałość mostu transport. w zespole dawnych zakładów wapienniczych	Fabryczna-Dworcowa		

730.	Szymiszów	grupa 4 domów robotniczych w zespole dawnych zakładów wapienniczych	Fabryczna	1,2,3,4	
731.	Szymiszów	grupa 2 domów robotniczych w zespole dawnych zakładów wapienniczych	Fabryczna	7 i 9	
732.	Szymiszów	dom w zespole dawnych zakładów wapienniczych	Fabryczna	11	
733.	Szymiszów	dom robotniczy w zespole dawnych zakładów wapienniczych	Fabryczna	12-13	
734.	Szymiszów	dom robotniczy w zespole dawnych zakładów wapienniczych	Fabryczna	14-18	
735.	Szymiszów	dom w zespole dawnych zakładów wapienniczych	Fabryczna	25	
736.	Szymiszów	budynek mieszkalno-gospodarczy (wozownia) w zespole dawnych zakładów wapienniczych	Fabryczna	26	
737.	Szymiszów	pałac fabrykanta w zespole dawnych zakładów wapienniczych	Fabryczna	27-28	
738.	Szymiszów	budynek warsztatów w zespole dawnych zakładów wapienniczych	Fabryczna		
739.	Szymiszów	budynek mieszkalno-gospodarczy	Kościelna	1	
740.	Szymiszów	kościół parafialny p.w. św. Szymona i Judy Tadeusza	Kościelna	7	131/54 z 13.09.1954
741.	Szymiszów	pomnik krzyża	Kościelna	7	
742.	Szymiszów	mogiła Franciszka Waloszka (powstańca śląskiego)	Kościelna		248/90 z 2.05.1990
743.	Szymiszów	dom	Myśliwca	14	
744.	Szymiszów	pałac	Strzelecka	2	1047/65 z 25.06.1965
745.	Szymiszów	park w zespole pałacowo-folwarcznym	Strzelecka	2	185/88 z 7.11.1988
746.	Szymiszów	spichlerz w zespole pałacowo-folwarcznym	Strzelecka	2	1047/65 z 25.06.1965
747.	Szymiszów	rządcówka w zespole pałacowo-folwarcznym	Strzelecka	4	
748.	Szymiszów	stodoła w zagrodzie plebanii	Strzelecka	5	
749.	Szymiszów	zabudowania młylna wodnego	Strzelecka	7	
750.	Szymiszów	dom w zespole folwarcznym Kosice	Franciszka Waloszka	26	

751.	Szymiszów	chlew w zespole folwarcznym Kosice	Franciszka Waloszka	26	
752.	Szymiszów	obora w zespole folwarcznym Kosice	Franciszka Waloszka	26	
753.	Szymiszów	stodoła w zespole folwarcznym Kosice	Franciszka Waloszka	26	
754.	Szymiszów	szkoła	Wolności	1	
755.	Szymiszów	dom	Wolności	4	
756.	Szymiszów	budynek mieszkalno-gospodarczy	Wolności	8	
757.	Szymiszów	dom	Wolności	15	
758.	Szymiszów	kapliczka	Wolności	16	
759.	Szymiszów	dom	Wolności	20	
760.	Szymiszów	dawny zajazd	Wolności	22-24	
761.	Szymiszów	dom	Wolności	25	
762.	Szymiszów	poczta	Wolności	27	
763.	Szymiszów	zespół dwóch domów w zagrodzie	Wolności	29	
764.	Szymiszów	dom	Wolności	33	
765.	Szymiszów	dom	Wolności	34	
766.	Szymiszów	dom	Wolności	36	
767.	Szymiszów	budynek gospodarczy tzw. "dom kozła" w zespole pałacowo-folwarcznym	Wolności	41	
768.	Szymiszów	kuźnia i stelmacharnia w zespole pałacowo-folwarcznym	Wolności	41	
769.	Szymiszów	obora w zespole pałacowo-folwarcznym	Wolności	41	
770.	Szymiszów	stajnia w zespole pałacowo-folwarcznym	Wolności	41	
771.	Szymiszów	dom w zespole pałacowo-folwarcznym	Wolności	43	
772.	Szymiszów	karczma	Wolności	46	
773.	Szymiszów	stajnia-dom w zespole pałacowo-folwarcznym	Wolności	47	
774.	Szymiszów	wozownia w zespole pałacowo-folwarcznym	Wolności	47	
775.	Szymiszów	spichlerz	Wolności	48	
776.	Szymiszów	dom w zespole pałacowo-folwarcznym	Wolności	49	
777.	Szymiszów	czworaki w zespole pałacowo-folwarcznym	Wolności	64, 66	
778.	Szymiszów	pomnik krzyża	Wolności		
779.	Szymiszów	pomnik krzyża	Wolności		
780.	Szymiszów	trafostacja	Wolności		
781.	Warmątowice	szkoła	Centawska	2	
782.	Warmątowice	pomnik krzyża	Centawska		
783.	Warmątowice	grupa 2 domów pracowników folwarcznych z komórkami	Olszowska	4 i 6	

784.	Warmątowice	dom (dawny czworak)w zespole folwarcznym "Leopold"	Olszowska	15	
785.	Warmątowice	obora w zespole folwarcznym "Leopold"	Olszowska	15	
786.	Warmątowice	obora w zespole folwarcznym "Leopold"	Olszowska		
787.	Warmątowice	budynek mieszkalno-gospodarczy	Stawowa	7	
788.	Warmątowice	stodoła	Stawowa	7	
789.	Warmątowice	sala taneczno-widowiskowa zajazdu	Strzelecka	2	
790.	Warmątowice	budynek mieszkalno-gospodarczy	Wiejska	6	
791.	Warmątowice	dom	Wiejska	15	
792.	Warmątowice	dom	Wiejska	20	
793.	Warmątowice	kapliczka	Wiejska	20	
794.	Warmątowice	chlewnia	Wiejska	22	
795.	Warmątowice	obora w zespole dworsko-folwarcznym	Wiejska	22	
796.	Warmątowice	spichlerz w zespole dworsko-folwarcznym	Wiejska	22	
797.	Warmątowice	stajnia w zespole dworsko-folwarcznym	Wiejska	22	
798.	Warmątowice	wozownia z kuźnią w zespole dworsko-folwarcznym	Wiejska	22	
799.	Warmątowice	grupa 4 domów pracowników folwarcznych z komórkami	Wiejska	22a,b,c,d	
800.	Warmątowice	dom w zespole folwarcznym	Wiejska	22h	
801.	Warmątowice	dwór	Wiejska	22j	
802.	Warmątowice	trafostacja przy zespole dworsko-folwarcznym	Wiejska	24	
803.	Warmątowice	bramka ogrodzenia zagrody	Wiejska	28	

